UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01167189 8

51

RODINY — RODINKY.

RODINY A RODINKY.

SEBRANÝCH SPISŮ
IGNÁTA HERRMANNA

~~ VYDÁNY POSUD SVAZKY: ~~

I. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY. Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. — Vydání druhé, 325 stran . . . . . K 3·40

II. OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání šesté, 487 stran . . . . . K 5·20

III. TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané rodiny pražské. Vydání druhé, 536 stran . . . . . K 5·50

IV. Z CHUDÉHO KALAMÁŘE. Drobné náčrty. Vydání třetí.

PRAŽSKÉ FIGURKY. Rázové obrázky ze života. Vydání třetí.

PAN MELICHAR. Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Vydání druhé, 453 stran . . . . . K 4·80

V. Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ. Humoristické a rázové kresby ze života. Vydání druhé, 213 stran . . K 2·20

VI. STAŘÍ MLÁDENCI. — Humorné obrázky ze života „přespočetných". — 225 stran . . . . . K 2·40

VII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. — Líčení z pražského života. Vydání třetí. Část I. a II. 284 stran . K 3·—

VIII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. Část III. a IV., 346 str. K 3·60

IX. BODŘÍ PRAŽANÉ. Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání druhé, 300 stran . . . . . K 3·20

X. RODINY A RODINKY. Drobné výjevy z pražského života, 264 stran . . . . . K 2·60

SVAZKY V PŮVODNÍ VAZBĚ O K 1·40 DRAŽŠÍ.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

LIBRARY
SEP 8 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

DÍL X.

RODINY A RODINKY.

PG
5038
H45
1905
díl 10

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1909.

RODINY A RODINKY

DROBNÉ VÝJEVY Z PRAŽSKÉHO ŽIVOTA.

NAPSAL

IGNÁT HERRMANN.

V PRAZE.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1909.

PRÁVO PŘEKLADU DO VŠECH JAZYKŮ A VŠECHNA PRÁVA
VŮBEC VYHRAZUJE SI AUTOR.

TISKEM »UNIE« V PRAZE.

Své ženě

Heleně

V září 1909. *I. H.*

Opravy nejrušivějších nedopatření při tisku:

Na str.	23.	4. řád.	shora	místo sporoval stůj zpozoroval.
	50.	4. „	zdola	„ obeznámeného stůj obeznalého.
	74.	3. „	shora	po slovech je-li třeba sluší přidati jeho.
	78.	10. „	„	místo Sadová stůj Sádová.
	137.	12. „	zdola	„ zatajil dech stůj dech zatajil.
	140.	1. „	shora	„ Ona stůj ona.
	„	2. „	„	po slovech v tom sluší přidati okamžiku.
	144.	10. „	„	místo postřední stůj prostřední.
	230.	14. „	zdola	po slově výrazem sluší přidati vždy.
	234.	13. „	shora	místo kterou ji stůj kterou jí.
	235.	9. „	„	místo na lavičce stůj na pěšince.
	252.	11. „	„	místo před námi stůj před vámi.

Chybičky drobnější račiž si čtenář sám opraviti.

V domě za branou.

Vzpomínka z mladosti.

(Psáno r. 1899, otištěno ve „Zlaté Praze" v listopadu 1900.)

Nechybí mnoho do třiceti let, kdy jsem byl poprvé obyvatelem „České Kalifornie", jak jsme říkali tomu milému předměstí pražskému, tehda vznikajícímu. V překotném ruchu, jakým vyrůstalo z půdy, i ve zdánlivé a namnoze skutečné nesoustavnosti jeho vývoje bylo věru cosi amerikánského. Vidoucímu a sledujícímu, kterak domů přes noc přibývá, vždy mi bezděky připadalo, že podobným asi způsobem vyrůstají města na dalekém západě za oceánem.

Hle, tu do nedávna vlnilo se pole žitné nebo pšeničné, jehož zlatými stébly promodrávaly skromné chrpy, v němž se níže skrýval růžový koukol a nad jehož hladinu tyčily se pyšně kalichy planoucího vlčího máku jak ohnivé jazyky. Obilná pole, kam oko dohlédlo, ničím nerušená, zlaté plochy, vonící chlebem a účinkující tak tišivě a konejšivě na mysl, znavenou a rozháranou denním chvatem života pražského.

Zašli jste po několika nedělích anebo jenom dnech v ta místa, a tu z čerstvého strniště, kde vítr ještě nedávno zmítal mořem vyzrálých klasů, trčelo rudé zdivo kteréhosi prozíravého podnikatele, „vyhnané" již do druhého, do třetího patra.

Dům! Dům bez ulice, bez chodníku, dům jako hřib vyrostlý po dešti, dům, k němuž se kráčelo po mezi a kterýž za deštivého počasí vůbec nebyl přístupný.

Pak po nedělích zdvihl se kdesi na opačné straně obzoru dům druhý, hodně vzdálený prvého, a zas po nedělích vyskočil daleko jinde třetí — čtvrtý. Neznalci, lidé prostí podnikavého ducha, počítající opatrně skrovné groše své v kapsách, vrtěli nad tím hlavou. Jaká to podivná spekulace, stavěti domy v polích! Kdo tam bude bydleti? Vypadaly tak dobrodružně tyto střízlivé zděné boudy, jako zbloudilci, a za večerního soumraku tak pustě, zádumčivě, nehostinně.

Avšak lidé odborníci, spekulanti s vlastními a mnohem častěji s cizími penězi dobře tušili, že ta půda tají v sobě zlato. Rozkupovávali všemi směry pole, a když poslední úroda s nich byla odvezena, nakopáno v nich jam na vápno, navezeno na ně cihel a trámů — a osamělých, roztroušených domů přibývalo. Jako bez plánů, jako bez určitého směru — a trvalo pak skutečně léta, než se vyplnily všechny mezery, než srostly domy bokem k boku, v těžké, hmotné „bloky", a než utvořily pevné řady ulic a čela náměstí.

Nemohu si pomoci, ale v tom vznikání mladého předměstí bylo něco amerikánského. Arci, Amerika staví ještě rychleji. Za dobu, než naše předměstí se zcelilo a nabylo tvářnosti hotového, zaokrouhleného města, bylo by v Americe vzniklo třeba deset měst — ano, ale také by za tu dobu byla třeba již zase vymřela.

*

Chodívám časem po předměstí a skoro mi dá trochu práce, abych vynašel dům, v němž jsem tam dávněji než před čtvrtstoletím bydlil. Pravda, tehda byl skoro osamocen, s několika ještě sousedy tvořil jakýsi ostrůvek v krajině široko daleko prázdné, a dnes připadá mi jako nepatrný článek v řadě ulice, rozvětvené na obě strany, počínající hned u Prahy a skoro konce nemající.

Stál domeček toho nového slohu vinohradského, bez koutů a výběžků oněch starých domů pražských, dům ze samých pravých úhlů, dům jen jako na přespání, jako noclehárna, prostý všeho kouzla starých, křivolakých a koutovitých budov pražských, v nichž se tají život i minulých generací. A tam, ve skrovném, nepříliš útulném bytě s okny do dvora strávil jsem dvě léta.

Stálo na dvoře několik tenkých akátů, ale hynuly jako souchotěmi. Dlouhá kolna táhla se po celé zadní části dvora, opírajíc se o dům sousední, a pod střechou kolny i na dvoře mezi chorob-

nými akáty nahromaděno bylo kvádrů pískovce a od rána do večera ozývalo se bušení kladiv a skřípání dlát. Tlupa kamenníků tu pracovala neúnavně po celý rok. A vše v domě stále bylo pokryto drobounkým prachem pískovcovým jako moukou. Vnikal skulinami v oknech do světnic, kladl se na nábytek a na knihy, šelestil na papírech, vířil vzduchem, skřípal mezi zuby, naplňoval plíce. A dole na dvoře pokrýval akátové lupení, sotva s jarem vyskočilo, a dusil jeho vývoj. A připadávalo mi, jakoby se tenké kmínky stromků i korunky chvěly němou, úpěnlivou prosbou: vykopejte nás, přesaďte nás odtud — hyneme a zahyneme!

Snad zahynuly. Ode chvíle, kdy jsem se z domu toho vystěhoval, po léta jsem do něho nevkročil.

*

Vzpomínám teď na jeho domovníka. Přihrbený muž asi padesátiletý, stranou nakřivený, nějak jakoby z formy byl vypadl.

Nebyla to skvělá existence. Dům neměl mnoho nájemníků. Domácí pán a členové jeho rodiny měli domovní klíč, stará tichá vdova ve druhém patře s dvěma dcerami nezdržela se nikdy do večera mimo dům, jakýsi zpěvák vracíval se domů pravidelně ráno, když již zas bylo otevřeno, jakýsi advokátní úřadník — pokud byl na flámu — „cho-

díl domů na dluh" (jak se kdysi vyjádřil pan domovník Kačaba), a konečně já i bratr taky jsme nedali strážci domu mnoho vydělat. Spěchávali jsme, abychom se dostali pod střechu co nejdříve, neboť pozdní návraty z Prahy nebyly nikterak příjemny. Tehda stály ještě hradby pražské ve zdánlivé nezdolnosti své, a brány byly na noc uzamykány. Po desáté pouštěli nás akcisáci již jen nízkými vrátky ve bráně, vrátky jako u chlívku. Bylo třeba kusa tělocviku, aby člověk otvorem tím prolezl. Musili jsme zvednouti nohu na loket od země, jak byl práh vysoko, a hlavu sklonili zas až k břichu, abychom bez úrazu prolezli. A když jsme takto z Prahy vystoupili, zacvakla za námi vrátka — a v pusté, hluboké tmě, jež nás obestřela, byli jsme jak od světa odloučeni, jako vyvrženi. Neměli jsme daleko k domovu, ale těch několik set metrů trvalo nám dlouho — dlouho. Neboť mnohdy potulovaly se velmi podivné a tajemné postavy kolem hradeb, postavy, kteréž brzy chtěly sirku „na připálení doutníka", brzy celý doutník — ba kteréž se někdy zvědavě ptávaly, kolik je hodin. Chodili jsme se silnými sice holemi, ale z nebožky Koňské brány nikdy se nám s chutí nechtělo.

Což, když jsme šli oba, bývalo nám ještě veselo. Ale my nechodívali vždy společně.

Tak tedy „náš pan domovník" mnoho těch šestáků nedostal. A přece byl živ na pohled sytě a spokojeně v kutlochu svém v koutě dvora. Snad

že znal vzácné tajemství, kterak s málem dobře vyjíti. Jsou takoví čarodějové.

Málokdy viděli jsme pana domovníka nahoře v patře. Revisi po domě vykonávala jeho choť. A tak jsem se podivil, když jednoho dne na dvéře zaklepáno a po vyzvání vstoupil do bytu sám pan Kačaba.

Mačkal chvíli čepici, až pak náhle vyhrkl:

„Vašnosti mladý pane, aby se neurazili, jdu jich zvát na svatbu..."

Nebyl jsem nikterak uražen, ale překvapen. Ano, a skoro příjemně překvapen. Bylo to první přímé pozvání na svatbu. Až posud chodíval jsem na takové slavnosti jen jako přílepek svého bratra. Někdy jen jako „nutné zlo".

„Vemte s sebou Nácka!" říkávalo se — a bratr tedy přiváděl Nácka, pokud uznal za dobré tak učiniti.

A hle, tu přichází pan Kačaba — pan domovník! — a přímo zve mne na svatbu. Ani jsem se nezeptal, čí to svatba, a pan Kačaba již hovořil jakoby odpovídal na nevyslovenou otázku:

„No, holku vdávám — dceru — Fandu, vašnosti mladý pane. Pět let má známost — a konečně se Jahelka vyjádřil. Nemoh' dřív, rodiče mu bránili. Bodejť — taky bychom byli mohli bránit, ale byl by v tom rozum? A pak: dám já se s ním kopulírovat? A tak si myslím: vem si holka koho chceš, ale domů mně pak nechoď — s brekem a se žalobou. Máš, kohos chtěla, a hubu drž!"

Výborný, rozšafný otec! Tak několika slovy vyjevil celý svůj filosofický názor o věci tak závažné, jako jsou vdavky. A když to pověděl, pomačkal zase čepici a po krátké pomlčce řekl žadonivě:

„Smím tedy prosit, vašnosti mladý pane? Bude to docela tak po domácku, beze slávy — žádná veřejná výtržnost. Ale bez družby to přece nemůže být..."

Dokonce za družbu mne zve! Lichotilo mi to, velice lichotilo. Domovník jistě ví, koho si má pozvati za družbu.

Avšak tu měla věc háček. Byl jsem tehda kancelářským otrokem, principál můj velmi nerad komukoli ze svého personálu daroval nějakou tu úřadní hodinu.

Svěřil jsem se s tím domovníkovi.

„I Božínku, vašnosti mladý pane, to nevadí — do kostela ani nemusej. Tam půjde ženich s nevěstou a já s mámou. Bude to v pět hodin odpoledne — než se vrátíme, taky uteče hodina, a pak tedy přijdou v sedm po kanceláři. Družička taky přijde později. Zatím stará navaří kafe..."

Jaký je pan Kačaba výborný aranžér. Nemůže-li kdo hned, přijde později — třeba to byli družba a družička. V kostele beztoho jsou jen pro parádu.

Bylo ujednáno. Aspoň jsem se tak domníval, když pan Kačaba škrábl nohou a poroučel se. Ale

u dveří náhle se obrátil, pokročil ke mně a dobrácky mžouraje očima pronášel důvěrně:

„Aby nemysleli, vašnosti mladý pane — s prezentem si nedělaj zbytečných starostí. Žádný prezent, smím-li prosit! To není pro lidi, jako jsme my. Ale kdyby si to přec nedali vzít, povídala moje manželka, tak prosím něco do domácnosti: ňákou libru kafe nebo kousek cukru, pytlík mouky — to nezavrhne žádná nevěsta. Bože, homole cukru — to je příspěvek do takového manželství!"

Muž výborný, pan Kačaba, opakuji. Žádný prezent — nanejvýš homoli cukru! Kterak umí člověku pomoci z rozpaků. Věru bych nebyl věděl, mám-li dáti snad půl tuctu stříbrných příborů nebo nějaké brilianty, abych tu pětku co nejlépe vynaložil. A tenkráte mi pětka něco znamenala! Bylo rozhodnuto: dám homoli cukru. Je to sice dar pomíjející, nebudou ho někdy ukazovat svým dětem jako vzácnou památku, ale osladím jim líbánky. Budiž, homoli cukru.

Znal jsem dceru páně domovníkovu, slečnu Fandu, ale zcela povrchně, abych tak řekl od vidění. Otvírávala mi někdy v noci dům za otce svého a přijímala stoudně šesták z ruky mé. Držíc levicí lucernu a vztahujíc pravici po penízi, upadávala v nesmírné rozpaky, kterou rukou by přidržela bílý noční kabátec, u něhož jí pravidelně scházely hořejší knoflíky. Měla patrně celou garnituru takovýchto kazajek bez hořejších knoflíků,

a při těchto večerních setkáních napadávalo mne, že by některá pečlivá dívka měla míti ruce tři.

Snažil jsem se vždy, abych rozpaky její co nejvíc ukrátil. Šetře její panenské sdydlivosti, rychle jsem vklouzal do domu a spěchával ke schodům, nevšímaje si ničeho, co by kajda byla mohla skrývat, ale neskrývala.

Slečna Fanda nevynikala ani postavou, ani krásou. Byla se urodila nějak po tatínkovi. Byla taky trochu přikrčena a poněkud jako na stranu seříznuta. Nebylo lze uhodnouti, je-li brunetou nebo blondýnou. Byla stále zapopelena a vlasy její krom toho byly vždy sdrhnuty pod kostkovaným šátkem, jehož původní barvy byly nerozeznatelny. Zdálo se, že v rodině Kačabovic o nic není tak zle, jak o mýdlo. A hle, při vší té skromnosti svého zevnějšku nalezla muže, jemuž se v ní zalíbilo.

Nadešel den svatby. Byla to sobota — pan Kačaba vybral vhodně den, aby se hodovníci mohli nazejtří dobře vyspati. Snad i proto, aby mladí manželé mohli podniknouti menší svatební cestu. Měliť zamířeno na Zbraslav, jak mi svěřil otec Kačaba.

Spěchal jsem z pisárny domů, rychle jsem se převlékl do černých šatů, do čamary, kdysi na mne s bratra přešité, z níž jsem pomalu vyrůstal, ale která přes to byla mým nejslavnostnějším rouchem. Neměl jsem jiného černého kabátu. I bílý nákrčník jsem si uvázal a spěchal jsem k domovníkovům, do onoho přízemního brlohu v koutě

ve dvoře, jehož nitro se přede mnou ještě nikdy neotevřelo. Nebylo k tomu dosud příčiny.

Vstoupil jsem — a proti mně vybuchla ze dveří vůně kávy, v níž se topila již celá shromážděná společnost. Paní Kačabová stála u plotny a konala tam jakousi čarodějnickou práci nad velkými hrnci, přelévajíc z jednoho do druhého, foukajíc do horkých tekutin, sbírajíc škraloupy smetany a vpleskávajíc je do porculánových hrnečků, do nichž nalévala hostům kávy.

Byl jsem uvítán velmi srdečně, zajisté následkem toho, že mne již dopoledne byla předešla ona homole cukru, můj svatební dar. Ano, tu stála na stolku u plotny, s kloboučkem odklopeným, a špička byla uražena. Sladilo se již mým cukrem.

Na staré, slehlé pohovce u zdi seděli novomanželé. Nevěsta slečna Fanda v modrých atlasových šatech, s myrtovým věnečkem na hlavě — poprvé jsem ji viděl učesánu — v bílých stávkových rukavičkách, kterých nesvlékla ani teď při stole. A jakkoli bylo v maloučké té světnici vedro, neodložila nevěsta ani černou mantilu, v níž byla jela do kostela. Chtěla býti nevěstou v plné výzdobě své až do konce.

Vedle ní seděl ženich Jahelka, mladý muž, velmi úhledný, téměř sličný, s hezkými kníry a s mlaďoučkým, kyprým plnovousem, řídkým sice posud, ale slibujícím utěšenou úrodu. Byl to ostý-

chavý mladý člověk, který mi zdrželivě podával ruku, když mne pan Kačaba představoval:

„Vašnost mladý pán z prvního patra."

A tu je moje družička! Sestra ženichova, stydlivě se uklánějící. Bylo teď již arci lhostejno, jsme-li družbou a družičkou, ale byl jsem s ní zcela spokojen a rád jsem vedle ní usedl. A po mé pravici byla stará paní — matka ženichova, paní Jahelková, choť krejčovského mistra z Malé Strany. Otec ženichův nepřišel na svatbu — ani dnes nemohl se smířiti s událostí již nezměnitelnou, že syn jeho béře si takovou „chudobu". Měl s ním jiné úmysly, se svým Vincencem, který byl obratným strojníkem — tento sňatek zmařil všecky jeho záměry.

Vypověděla mi to později se vzácnou sdílností stará paní Jahelková, matka ustaraná, sedící tu na svatbě synově zcela odevzdaně a nejevící žádnou veselost.

„Ale co bylo dělat!" posteskla si mi zcela bez ohledu, uslyší-li to kdo jiný ještě. „My taky mnoho nemáme, a když si hoch postavil hlavu, ať má, co chce. Chtěl být poctivcem — nechtěl, aby na něj holka naříkala..."

Tak podivně se odrážela odevzdanost v osud této staré matky od hřmotivého veselí, v němž tonul pan Kačaba. Až mi z toho bylo tesklivo. .. A proti mně seděly ještě tři osoby. To byly Márinka, Helenka a Tonynka Turečkovy, dcery pana Matěje Turečka, kterýž v tomto domě, v míst-

nosti do ulice — lépe řečeno do silnice — měl hostinskou živnost, výčep nuselského piva.

Skrovná byla živnost páně Turečkova. Byl poukázán vlastně jenom na nájemníky tohoto domu — přes ulici málokdo k němu přicházel pro pivo. Dařívalo se mu kdysi lépe, ale tak znenáhla klesal, klesal — jeho trpná povaha nedovedla zápoliti s nepřízní osudu. A konečně tedy jej osud zahnal sem, na předměstí, kde točil z posledního. Vybíral poslední své úspory ze spořitelny, doufaje, že se dočká, až se mladá obec povznese a zmohutní, a že se pak taky „vyšvihne". Nevyšvihl se, ubožák. Bídně to pak v jakémsi pražském zákoutí doklepal.

Ale tehda ještě vypadal obstojně. Jeho dcerušky vždy byly čisty a úpravny. Nejstarší z nich, sotva dvacetiletá, byla již rok vdovou. Mladý manžel její, železničný zřízenec, byl zahynul při nějaké srážce vlaků. Všechny byly prosťounky, skromňounky a ostýchavy. Vzpomínávám, kam se ve ve světě poděly?

Pan domovník Kačaba zatáhl mne jedné chvíle do kouta a povídal mi:

„Pozval jsem taky ty Turečkovy — vědí, mladý pane, tatík aspoň bude točit dobré pivo!"

Jaký tu byl spojen zdravý egoismus s hostinností v tomto dobrém tatíku Kačabovi!

Pořád se pila káva. Byl to potok, byla to řeka — jezero kávy! Byli jsme již všichni nabobtnalí samou kávou, ale paní domovnice nepovolila. Jí

byla káva vrcholem všeho dobrého — a dnes tedy si jí dopřála — a nám taky.

A když i panu Kačabovi bylo té kávy mnoho, když sporoval, že hladina v našich žaludcích je vysoko nad normálem, vydal heslo:

„No tak, vzácná společnosti, teď bychom se mohli na dvoře trochu proskočit!"

S radostí vítali jsme skoro všichni toto číslo programu páně Kačabova. Bylo věru třeba trochu tělocviku, abychom protřásli tělo, zaplavené povodní kávy. A tak my mladí, družička, slečny Turečkovy a já, vyběhli jsme na dvůr, mezi kvádry pískovce, a hráli jsme si chvíli na schovávanou. Později přišli za námi mladí manželé, ale ti se chovali vážněji. Nu arci, měli teď jiné starosti.

Ale stará paní Jahelková nehnula se ze světnice. Stále seděla na své židli a hleděla před sebe do plamene petrolejové lampy, jako by hádala do budoucnosti.

Když jsme ukončili svoje prostocviky na dvoře, vrátili jsme se do síně hodovní. Zatím paní domovnice byla sklidila nádobí po kávě a na stole objevila se mísa s uzeninou a džbány piva. To byla večeře. Ale ještě nikomu z nás nebylo do jídla, ještě naše žaludky úporně zápasily s požitou kávou a bábovkou.

Usadili jsme se jako dříve, a nevěsta navrhla nějakou společenskou hru. Nu, byl to „sekretář". To je hra, která za všech okolností zabaví společnost a nevyžaduje zvláštních příprav.

Psali jsme na úzké proužky papíru všeliké žertovné věci, smáli jsme se dost a byli bychom se čím dále více smáli, když naše zábava pojednou byla přerušena.

Z kouta za postelí ozvalo se zavrnění a hned potom hlasitě to vyvřísklo.

Co to? Jaké to zvuky?

A již do toho kouta spěchala paní domovnice, sklonila se nad něčím, co mohlo býti košem nebo truhlíkem, a zarývajíc ruce do chuchvalce peřinek mluvila chlácholivě:

„Nu, dadej, uzlíčku, dadej!"

Bože, dítě! Kde se tu vzalo dítě!

Avšak „uzlíček" nedadal. Uzlíček vřískal dále, bez ohledu, že tím ruší svatební hostinu...

A teď tedy paní domovnice, vidouc marnost svého chlácholení, obrátila se k dceři a pronášela:

„Nic platno, holka, musíš si ho vzít! Chce tebe!"

A tu nevěsta slečna Fanda povstala, sňala černou svoji mantilu, zamířila do kouta, z něhož to vřískalo, usedla tam na nízkou podnožku, rozepjala si modrý atlasový živůtek, a když jí matka podala „uzlíček", jala se nevěsta malé robě kojiti.

Podivením jsem až užasl; tohoto hosta na svatbě jsem se nenadál. Zdálo se však, že ostatní věděli o jeho přítomnosti. Nikoho z nich nepřekvapilo, co se právě bylo událo, nikdo nejevil rozpaků. Jediným nezasvěceným byl jsem tu já.

Teď, když jsem tak stranou mrskl očima na

ten podivný obrázek: na nevěstu v modrých atlasových šatech, se zeleným myrtovým věnečkem ve vlasech, kterak vychudlým ňadrem ukájí drobného toho tvora, vzpomněl jsem si na slova pana Kačaby, když mne zval. Kterak že rodiče bránili mladému Jahelkovi, a že by také Kačabovi byli mohli bránit, ale že by v tom nebyl rozum. A chápal jsem nyní i slova ustarané paní Jahelkové, že chtěl syn zůstat poctivcem.

A v tom okamžiku, jakoby moje myšlenky uhádala, naklonila se ke mně matka ženichova a mluvila tlumeným hlasem:

„Ano, mladý pane! Kdyby nebylo tohohle, nebylo by taky svatby. Ale nechtěli jsme, aby náš hoch byl někým proklínán, a aby se kletba nesvážela taky na nás. Bože, kdyby mladí lidé měli rozum!"

Jednotvárně zněla její slova, ale přece tak dojímala. Všechen mateřský stesk z nich vyzníval.

A ještě se ke mně přiklonila:

„Chtěla to dát Fanynka z domu — a chtěla to tam nechat až přes svatbu — a snad pořád. Ale já jsem řekla: ne, ať je dítě u rodičů. A tak ho tu drobečka máme..."

Tehda ještě jsem nechápal, ale pak později pochopil jsem, jaké to srdce dobré měla tato žena stará, kterou osud jistě nikterak nehýčkal. A vzpomínaje na ni a na jejího syna, který mi nadobro zmizel s obzoru, vždy jsem vroucně přával, aby byl hodně šťasten v životě...

Nakojivši děcko vrátila se nevěsta ke stolu a zas přehodila si černou mantilu. Jí zajisté že tento kus oděvu znamenal toho dne něco jako královský hermelín, že se ho nechtěla vzdáti. A když usedla vedle ženicha svého, vzal ji Jahelka něžně za hlavu a políbil ji, jakoby jí děkoval za svého syna.

A hráli jsme pak dále „sekretáře", dlouho, dlouho do noci. I nový host nám přibyl: starý pan Tureček, hospodský. Byl zavřel asi o jedenácté výčep, kdy již ani noha nezavadila o jeho práh, a pan Kačaba si pro něj došel.

Byl to milý staroch, pan Tureček. Vyprávěl rozmanité příhody ze svého života, a co se posud celé té podivné svatbě nezdařilo, jemu se zdařilo: že na lících staré paní Jahelkové vyvolal několikrát úsměv. Jen jí tak šlehl po tváři, jako když slunce na mžik probleskne zachmuřenou oblohou, ale přece šlehl. A zdálo se nakonec, jakoby se se vším smiřovala. Nu, vždyť nezbývalo nic jiného.

Líbila se mi velmi moje družička, sestra ženichova, a dosti jsem se vynasnažil, abych ji bavil. Ale když jsem se odvážil nakloniti se k ní blíže a říci jí něco důvěrnějšího, cosi vroucnějšího, tu jsem cítil, jak na mně spočinuly zraky paní Jahelkové, jako káravě, výstražně — jakoby mezi nás chtěla postaviti zeď. Nu, taky jsem to později chápal. Byl jsem hoch dvacetiletý, družička snad o dva, o tři roky mladší — a matka její dobře usuzovala, že by bylo předčasno vzbouzeti v děv-

čátku pomyšlení a touhy, jejichž uspokojení by bylo nedohledné. Měla stará matka dosti na jedné zkušenosti. Kdy pak já bych se byl mohl ženiti!

Jako dříve káva, teklo nyní pivo proudem. A kdykoli se džbán vyprázdnil, sám pan Tureček došel a natočil opětně. Měl zadní vchod do svého výčepu hned vedle dveří domovníkových.

Zatím byla se i mladinká vdova Márinka Turečkova s něčím vytasila. Když nás omrzel „sekretář", doskočila si domů pro citeru — a tak jsme měli taky hudbu na svatbě.

Pozdě v noci jsme se rozcházeli. Mladí manželé zůstali té noci u rodičů domovníků, na paní Jahelkovou čekala před domem drožka. A když louče se se svou družičkou chtěl jsem jí políbit ručičku, vztáhla matka Jahelková pravici mezi nás a řekla:

„To ne, vašnosti. Na to má Růženka času dost — a nehodí se to pro ni. My jsme chudí, řemeslní lidé."

Bylo mi velmi tesklivo, že mi toho paní matka nedovolila. Ale byla tak vážna, že jsme o b a musili uposlechnouti.

Dobrá, výborná matka Jahelková! A Růženku po několika letech vedl si k oltáři nejstarší pomocník páně Jahelkův...

*

Druhý den po svatbě, v neděli večer, šel jsem jako vždy se džbánem k panu Turečkovi pro pivo. A hle, tu ve výčepu byl taky pan domovník, otec Kačaba. Přišel, aby vyrovnal účet za včerejší pivo, vypité při svatební hostině.

Tatík Tureček, s okuláry na nose, hleděl bedlivě na černou tabulku, zavěšenou vedle tlakostroje, a počítal číslice, křídou napsané. Konečně byl hotov a chápaje se dvou schumlaných zlatek, jež mu pan Kačaba podával, pronášel dobráckým tónem svým:

„Půlpatnácta litru ho bylo, pane domovníku, půlpatnácta..."

„Půlpatnácta?" ptal se pan Kačaba. „Jak to, půlpatnácta —"

„No, jak: nejdříve čtyři, pak dva, zas dva, pak tři a dva a ještě půldruhého — dohromady půlpatnácta..."

„Půlpatnácta —?" opakoval domovník. „No, — a co pak nepily taky slečny dcery? Na ty počítám aspoň tři litry — nejmíň tři litry vypily — a ty mám taky já platit...?"

Tatík Tureček se díval na pana Kačabu, žmolil dvě zlatky, a jeho tvář pokryla se rozpačitým úsměvem. A náhle řekl:

„No tak dobře, pane domovníku — tak tedy na dcery tři litry odpočítám. Tak je to půldvanácta..."

„Teď je to v pořádku, pane sousede," řekl spokojeně domovník. „Každý své..."

A tatík Tureček dodal panu Kačabovi na dvě zlatky.

Pan Kačaba zmizel, a mně právě dotáčeli pivo. Ve stolici seděla paní Turečková a dívala se za domovníkem. A když se za ním zavřely dvéře, broukla mrzutě:

„No, podruhé zas půjdou holky na svatbu. To je pěkný užitek! Abychom si také počítali těch pět liber kávy, co jsme dali prezentem!“

„No, mlč, matko,“ udobřoval tatík Tureček. „Taky melou z mála — u Kačabů — a začínají to hned s rodinou. Pánbůh jim požehnej...“

A chopiv se vlhké houby stíral pan Tureček účet Kačabův s černé tabule.

Hastroš.

Malá rodinná komedie.

(Nár. Listy v prosinci 1893.)

(Dějství první. Jeviště: Konviktský sál skvěle ozářený. Osoby: Pan Krokva. Paní Krokvová. Slečinka Matla Krokvova. František Hloušek, pražský synek, neplacený bankovní praktikant. Vedlejší osoba: Pan Kornel, prokurista, němá úloha. A množství jiných, kteří však do této komedie nemají co mluvit. Doba děje: od deváté večerní do čtvrté s půlnoci. Příčina, proč se tu všichni sešli: třetí zábava elitní společnosti „Petunie".)

Rodina páně Krokvova sedí u stolu za sloupením. Civilní kapela spustila valčík, párky se rozkolébávají a již se to vlní po celém sále.

Slečna Matla (hledí toužebně ve směsici tančících): Ach, to je krásný valčík! Slyšíš, mami?

Paní Krokvová: Bodejť bych neslyšela — taková turecká muzika! Kam bych dala uši!

Slečna Matla (po malé pomlčce): To je krása, to je krása! Až by člověku srdce upadlo!

Paní Krokvová (mrzutě): Neboj se — jsi utažená až jak! Tady nepadají srdcata, to než na pouti. Ostatně se zeptej, od koho to je, koupím ti to. Můžeš si ho doma přehrávat.

Slečna Matla (úsečně): Radš bych ho tančila!

Paní Krokvová (stále mrzutěji): Ty bys pořádejc tancovala!

Slečna Matla (vyčítavě): No, a proč jsme sem šli? (Náhle tlumeně.) Koukej, mami, zase pro mne jde pan Hloušek. Mám?

Paní Krokvová (vyhrkne): To se rozumí. Na sezení jsem tě sem nevedla. To můžeš doma. Ale hodně tancuj! Just!

František Hloušek (přiblíží se ostýchavě, pokloní se): Smím prosit, slečno? (Uklání se matce.) Dovolí milostpaní? Na kousek...

Paní Krokvová (s líbezným úsměvem): No, kousek. Ale ne moc uhnat, pane Hloušku. Ona by Matylka měla píchání...

(A již slečna Matla blaženě hopsá s panem Houškem.)

Pan Krokva: Slyšíš, Katy, co pak je to s tím Houškem?

Paní Krokvová: No tancuje, vidíš to.

Pan Krokva: No to vidím, že nechodí po provaze. Ale co pak je s Kornelem?

Paní Krokvová (podrážděna): Co s ním je! Ty jsi otec a jakobys byl slepý. Vidíš, co s ním je. Nic! Trucuje. Ďas ví, co mu vlezlo do hlavy. To je už teď podruhé. Chtěl onehdy na Matle prstýnek. No pokuď se nevyjádří, nedává se prstýnek. Dyť byl za dvacet zlatých. Aby s ním pak po Praze dělal flauze! A na konec aby nebylo nic!

Řekla jsem Matle, aby nic nedávala. Tak trucuje. Furiant je to.

Pan Krokva: No, ale poslouchej, Katy, s tím Hlouškem — co pak s tím? Vždyť je to praktikant.

Paní Krokvová: Do smrti nebude praktikantem. Ostatně holka tu není na vejstavu. Je to bál, ať tancuje. A když ne Kornel, tak Hloušek. Koukej na ty ostatní — to jsou samé partie. Chceš, aby Matla zakejsla?

Pan Krokva: No, prosím tě, Katy — je jí sedumnáct let.

Paní Krokvová: Ty jsi mates, Matyáši! V pořádné rodině se myslí na takové věci v čas, ne až se na holce začne dělat kříš. Ostatně mě nech — já vím, co dělám.

Pan Krokva (odevzdaně): No dobře. Ale nezkaz to nadobro.

Paní Krkvová vrhne na manžela jedovatý pohled.

Pan Krokva (rozhlížeje se po galerii): Něco bych jedl.

Paní Krokvová: Ty bys jed pořád. Nejed jsi doma?

Pan Krokva: To nebyla večeře.

Paní Krokvová: Počkej na pauzu. Nejsme u Medvídků.

— — — — —

(Půlnoční přestávka. Pan Hloušek, z něhož se kouří, přivádí ke stolu slečnu Matlu — bůh ví, po

kolikátém tanci. Kouří se z ní také. Pan Hloušek se otírá šátkem, jejž vytáhl ze šosu fraku. Strakatý kapesníček, jejž má za vestou, je jen pro parádu. Otaluje. Nerad by odešel.)

Paní Krokvová (hrozí mu žertovně): Vy jste nám zas Matylku uhonil. To nesmíte, takhle tuze moc! Je o zdraví!

Slečna Matla: Mně nic není, mamá. Ani trochu nejsem unavena.

Paní Krokvová: Já to vidím, jak ti nic není! Všecko se v tobě vaří! Ale zejtra! Budeš mít zas píchání u srdce.

Pan Hloušek, jak zaslechne „srdce", pohlédne toužebně na slečnu Matlu. Slečinka se usměje — ne na něj, ale tomu, co říká maminka. Avšak pan Hloušek přijímá v důvěře úsměv pro sebe a oplácí jej dlouhým, dlouhým pohledem. A jako maně klade ruku na srdce. Přešlapuje, nechce se mu od stolu.

Pan Krokva (k manželce): No tak, už jsi to nějak s tou večeří udělala?

Paní Krokvová (přívětivě, poněvadž je při tom Hloušek): Muži, muži, ty máš apetýt. Už je objednáno. Chuděrko, načekal jsi se. — A co pak, pane Hloušku, neposadíte se k nám? (S úsměvem.) Či táhne vás to jinam?

Pan Hloušek (radostně koktá): Ach ne, milostpaní — když dovolíte — ale jen bych nerad překážel.

(A už sedí.)

Pan Krokva (dobromyslně): Taky rád pohovíte oudům, co? Tohle není maličkost, od osmi třeba do rána. Já už bych to nesved. U mně je hlavní: večeře, doutníček, a pak postel. A jen se vyspat. Zlatá postel. Ale dnes, mně se zdá...

Paní Krokvová (chlácholivě): No mlč, mlč, starouši. Zejtra je svátek, poležíš si. Matylko, ať tatínka zejtra nebudíš!

Pan Krokva (se zapomene): A když s tím uhlím ráno dycky tak tříská te, jakobyste ho dobejvali, a v kuchyni ňafáte. Kdo pak má spát?

Paní Krokvová (by ho zavraždila, ale je tu Hloušek): Mlč, starouši, zejtra budeš mít jako v kostele. Bude se později zatápět.

— — — — —

Všichni večeří. Pan Krokva jí řízky. Paní Krokvová jí také řízky. Slečna Matla cedí šťávu z citronu na — řízky. Pan Hloušek volá: Mně dejte řízky! — Jako by jed' někdo něco jiného.

Za večeře mihne se kolem stolu pan Kornel, prokurista, který již od počátku z různých koutů vysílal pohledy ke stolu rodiny Krokvovic. Mihne se, pozdraví hlubokou úklonou, podívá se jedovatě na Hlouška a kráčí dále. Paní Krokvová obřadně poděkovala a hned se obrátila s nějakou horlivou otázkou k panu Hlouškovi.

Po večeři a po přestávce tančí se slečnou Matlou zase pan Hloušek. Pan Kornel, který před půlnocí horlivě tančil, po půlnoci netančí. Opírá se o sloup a stíhá zraky tančící párek. Má vztek. Je

mu, jako by prohrával bitvu. Raděj by se neviděl. Skoro zuří. Rozhoduje se, má-li jít pro slečnu Matlu. Ale — je po půlnoci. Mohl by dostat košem, byl by blamován. Nenadál se, že tak brzo se najde náhradník. Takový praktikant! Ale ženské — v těch aby se vyznal! Takhle si to nepředstavoval.

— — — — —

Čtyry hodiny s půlnoci. V šatně plno. Pan Hloušek pomáhá do pláště paní Krokvové, obléká slečnu Matlu. Ptá se, smí-li doprovodit. I vždyť jedou! Slečna Matla se směje. V tom postřehne paní Krokvová nedaleko pana Kornela, zdánlivě odvráceného, ví však dobře, že všemu naslouchá.

Paní Krokvová: Ale ve fiakru bude místa dost, pane Hloušku. Svízt se s námi můžete. A co pak v neděli — přijďte se podívat na Matylku, nebude-li mít píchání. A vždyť je zítra svátek! Co pak zítra odpoledne? No?

Pan Hloušek září a slibuje. A již vycházejí. A již sedí všichni ve fiakru. A již jedou.

Za nimi odchází pan Kornel, hlavu až v límci, a ztrácí se do temna ulice. A syčí a zlořečí: Tisíc facek — každá jiná! Takhle jsem si to nemyslil! Už ho tam táhnou! Hned zejtra! A on přijde! Ale ať — já přijdu také! Uvidíme!

*

(Meziaktí. Noc. Všechno spí. Jenom pan Hloušek nespí. Sedí doma, rozjařen, rozčilen, a píše.

Slýchal o memoárech, o dennících, koupil si tlustou knihu s nápisem „Poesie" a po dlouhém čase zas do ní zapisuje:)

„Dnes opět viděl Matlu Krokvovic. Nejen že viděl, tančil s ní. Pořád. Celou noc. Také jedl řízky vedle ní. Bože, bože, teprv teď vidím, jaká to je holka! — Kornel odstaven — to se ví. Oupln ě! Ze sedla! Nabral jsem ho a vyhodil, — gusto, jak letěl! No a zejtra k nim. To se rozumí, že se prohlásím. Budou čubrnět v bance, až jim řeknu, že jsem zasnouben. Těším se na první promenádu po Příkopech — ruku v ruce. Měl jsem tušení, že mám u nich oko, ale takhle čerstva jsem to přece neočekával. Ale Morfius — (k sobě: říká se přec Morfius? to se ví: morfium, Morfius!) Morfius mě láká. Budu spáti na perutích lásky. Zejtra více, drahá Matlo! Zejtra!"

(Pan František Hloušek vložil pijavý papír do knihy, zamkl ji do zásuvky, pohvizduje si a svléká se. Zháší lampu, lehá, za chvíli chrupe.)

*

(Dějství poslední. Jeviště: pokoj u Krokvů, schodiště a chodník na ulici. Osoby jako v dějství prvním, ale tentokráte vedlejší osoba: pan František Hloušek.)

Rodina Krokvovic sedí v pokoji u stolu, pan Kornel mezi nimi. Paní Krokvová září. Pan Kornel byl hned po příchodu požádal o ruku slečny Matly. Dopíjejí kávu a už nalévá paní Krokvová víno, rakouské, butelka za 60 krejcarů. Zvoní se.

Kuchta otvírá v předsíni. Do pokoje vstupuje pan Hloušek. Od okamžiku, kdy spatřil pana Kornela a uslyšel, co se stalo, až na konec je jak opařen. Skoro nemluví, s ním také nikdo nemluví.

Rodina se strojí, půjdou na procházku. Pan Hloušek že půjde s nimi? To se rozumí. Uklání se. Vycházejí. Napřed pan Kornel s Matlou, vedle nich paní Krokvová. Ve schodišti chopil se pan Krokva ramene páně Hlouškova.

Pan Krokva: No a my dva spolu, co?

Pan Hloušek: Prosím, vašnosti.

Pan Krokva (směje se upřímně): Včera jste to dobře vybrk, mladíku! Náramně dobře!

Pan Hloušek: Prosím, co?

Pan Krokva: No, s Matlou. Koukejte ho, Kornela. (Vycházejí z domu na chodník.) Trucoval — něco si udělali. A jen vás okolo ní viděl, přijechal dnes — matka má svatý pokoj. To jsem vám zkusil řečí, mladíku! — Vy jste mu nahnal. Vy budete mít u ženských štěstí. Ale na svatbu přijdete — za mládence?

Pan Hloušek (malomyslně): To jsem byl tedy jako takový hastroš!?

Pan Krokva (se rozřehtá): I vy fiškulinte, hastroš! — to se vám povedlo!

Pan Hloušek (došel až na roh, ale tu se vytrhl, uklání se panu Krokvovi, spěchá za damami, uklání se): Nebudu obtěžovat, milostpaní, ruku líbám — má úcta, slečno! (Mizí v proudu lidí.)

*

Dohra. Večer, skoro noc. Pan František Hloušek vrací se napařen domů, odmyká zásuvku, vytahuje „Poesii", zuřivě otvírá u pijavého papíru a trhá z knihy list včerejší noci načatý.

(Mluví zuřivě:) Moh' jsem počkat s tím škrábáním do dneška. Zkazil jsem si album! Zatrac...!

(Noc. Pan Hloušek spí a chrupe právě tak klidně, jako po včerejší elitní zábavě Petunie.)

„Já na tebe skočím . . . !“

(Nár. Listy v prosinci 1893.)

Adjunktovi panu Jaroslavu Kubištovi, zaměstnanému posud při okresním soudě v předměstí Prahy, vyplnilo se konečně dávné přání. Byl jmenován adjunktem zemského soudu v Praze. Tam chtěl být. Měl tu všechny známé a přátele, po jichž společnosti toužil a od nichž byl jako odříznut, pokud byl na předměstí, kde bydlel skoro až na samém konci a odkud měl dobrou hodinu, chtěl-li se octnouti v kroužku soudruhů z mládí, kteří se scházívali zase skoro až na opačném konci Prahy. Domů měl také hodinu, ovšem, a skoro více, neboť v noci po delším „sezení“ u piva nekráčelo se mu tak čile, jako když za večera spěchal do dýchánku. Nu, v létě to ušlo, ale za zimní nepohody bývala mu tato výprava velikou obětí. Ze všeho nejprotivnější byl mu dlouhý, nekonečný most řetězový, se svojí oslizlou, kluzkou podlahou v podzimu, praskající a vrzající za mrazů, s věčným řezavým větrem, který ze všech stran fičí. A za mostem ten dlouhý, unavující pochod

zmrtvělou, temnou, jednotvárnou třídou. Nikde kusa rozmanitosti, věčná, nekonečná nuda.

Radostně tedy končil svoje úřadování v předměstí a jako dítě se těšil na nové stanovisko v Praze, kteréž pokládal tak skoro za poslední stanici. Po kariéře netoužil — ať ho nechají adjunktem třeba do smrti. Jen když v Praze. Na venkov se mu nechtělo. Po okresním soudcovství netoužil, ke krajským soudům také nechtěl. Neměl potřebné protekce, těžko by se tam odtud pokoušel zpět do hlavního města, snad marně. A „zásluh", které vedou obyčejně k rychlému a skvělému postupu, nehodlal se domáhati. Je takto spokojen.

Rozumí se, že jednou z prvních starostí páně adjunktových bylo, aby si vyhledal příhodný, klidný byt někde v ústraní. A zdálo se mu, že našel takový byt. V jedné ulici staroměstské, ve třetím patře, odkud shlížel na střechu nízkého dvoupatrového domu protějšího a přes tu střechu hleděl na moře střech jiných a na četné věže a věžičky a až na chrám svatovítský. To se mu líbilo.

Pan Jaroslav Kubišta byl stárnoucí mládenec a stačil mu jediný pokoj pro svobodné pány. Byl to takový pokoj, u staré vdovy, dosti slušně zařízený; co ještě chybělo, doplnil si pan adjunkt sám. Pokoj světlý, suchý, s veselým malováním, a když si v něm dal poprvé zatopit, shledal, že se i znamenitě vytápí.

„To jsem dobře zapadl," pochvaloval si pan Kubišta. „Odtud se nehnu. Bourat se to nebude,

v assanaci to není a do těchto končin ještě stavitelé a podnikatelé nevnikli."

Ale ticho netrvalo mu dlouho. Skoro jen dva dny. A náhle za zdí, za níž byl poslední byt v patře, ozval se hrozný rámus. Začínalo to jako blížící se bouře. Nejdřív jakési vrčení, jako vzdálený rachot hromu, bublání, huhlání, sesilující se víc a více. Z počátku odpovídal tomu ženský hlas jednotlivými slovy, pak celými větami, mrzutý ženský hlas. Ale náhle bylo toto odpovídání umlčeno. Ozvalo se zuřivé, řezavé zakřiknutí:

„Mlč! Nemluv! Nebo na tebe skočím...!"

Následovalo zlostné štěknutí ženské, pak dusání po světnici, jakoby kdo někoho honil — a náhle rána, hrozná rána, v zápětí ozval se ječivý výkřik, výkřik zasaženého, udeřeného. Nějaký těžký předmět padl na zem nebo na stůl. Dusání umlklo, ženský hlas utichl a jenom jako vzdalující se rachot hromu doznívál skuhravě a huhlavě, sípavě a kašlavě, v hněvivém unavení hlas mužský — až také utichl, načež zaznívalo táhlé chrčení, jakoby někdo dokonával.

To bylo za pochmurného odpůldne podzimního, chvíli před tím, než se pan adjunkt vybral do úřadu. Jaroslavu Kubištovi ježily se vlasy na hlavě, hrůza jej pocházela. Můj bože, co se to tam děje? přemítal. To se mi ukazuje pěkné sousedství — s takovými násilnostmi. Ta hrozná rána! Kdo byl udeřen, čím? Jaký to surový člověk vedle mne bydlí?

Skoro se obával pan adjunkt z pokoje. Aby také na něj za dveřmi čekal nějaký útok! Konečně si dodal odvahy, vyklouzl co nejtišeji, otočil klíčem a již byl u schodů, ani se neohlédnuv. A se schodů! Teprv na ulici si oddechl.

Toho večera, ač se mu původně nechtělo, zašel do hostince, mezi přátele, aby se vybral poněkud ze svého ulekání a rozčilení, a pozdě v noci kradl se tiše domů, na schody a přes pavlač. Vstoupiv do pokoje naslouchal s utajeným dechem, neslyšel však za zdí než chrápání.

To ho přivedlo na jiné trochu myšlenky.

„Hm, také není pravda, co se povídá o těch starých stavbách, že jsou jako hrady. Stavěli to také všelijak. To jsou zdi jako z lepenky, slyší-li člověk chrápání z vedlejšího bytu..."

„Abych pak neslyšel takový rámus!" vzpomněl zase na odpolední bouři. — „A to jsem se se po čertech zmýlil. Vypadalo to tak tiše! Teď se mi ukázala horší tvář. No, snad se to nebude často opakovat..."

A pln starostí kladl se na lože.

Mýlil se pan adjunkt, zklamala ho naděje.

Opakovalo se, a opakovalo hrozněji. Zase po dvou dnech. Zase jako temné, zlověstné vrčení dravce, pak silněji a silněji, až to bylo řvaní, zase utrhování ženského hlasu, a náhle vzkřek hlasu mužského, v zlosti a nejvyšším popuzení již přeskakujícího:

„Že na tebe skočím! Že na tebe skočím! Mlč — mlč!"

A rej po světnici, dusot, prchání, honba — náhle těžká rána — po ráně zaječení, zlostné vrčení ukojeného zuřivce, chropot, chrčení — ticho...

Bylo to večer, vypadalo to děsněji než poprvé. Panu adjunktovi vystupovaly těžké krůpěje potu na čele, vlasy mu vylézaly i s kořínky z hlavy.

Jací to tam jsou lidé? Co se to děje? Pan adjunkt, který arci na vše hleděl jako kriminalista, byl naplněn nejhoršími obavami. Z toho kouká zločin — nic než zločin. To jsou hrozné násilnosti — z toho pojde konečně krveprolití. A on bude svědkem! Třeba za zdí — ale nepříjemné opletání to bude. A jemu se tak protivilo každé násilí. Sám neublížil nikomu a nesnesl ani dívati se na křivdu na komkoli páchanou.

Druhý den ráno odhodlal se pan adjunkt u své kvartýrské k otázce:

„Prosím vás, paní, kdo pak to bydlí v posledních dveřích na pavlači, vedle mne?"

„E, to je nějaký krejčí Pecárek. Má pět dětí."

Řekla to hlasem do té míry mrzutým, že pan adjunkt vyrozuměl, kterak panička o krejčových nerada mluví. Měla také nemilé zkušenosti?

Tedy krejčí! Teď se mu vysvětluje hrozné to bouchání. Jsou to rány ž e h l i č k o u. Pro Krista pána — žehličkou! Vždyť žehličkou může člověka zabiti desetkrát najednou!

Pak se hrozné výjevy za zdí — výjevy pro adjunkta neviditelné — opakovaly téměř ob den. Neviděl ovšem, ale dovedl si představiti, jak to tam vypadá. A den ode dne vzmáhalo se ho větší rozčilení. Rád by byl způsobil nějaké zakročení, rád by byl této nešťastné, zmítané domácnosti zjednal mír. Ale — skoro se bál přistoupiti i jen ke dveřím svého souseda. Věděl zase ze zkušenosti, jak nevděčno je vměšovati se v takováto manželská nedorozumění. A pět dětí k tomu! To je vychování! Již v dětských duších a myslích jejich otupuje se všechen cit, zakrsá všechna mravnost.

Zatím však se pan adjunkt ve svém pokoji třásl rozčilením a jeho úvahy přerušovány a rozháněny byly vždy drsným, zlostným, divokým vzkřekem:

„Já na tebe skočím! — Já na tebe skočím!"

A pak se za zdí zvedla ruka — jakoby ji pan adjunkt viděl — a mrštila těžkou žehličkou nebo železkem — rána — — Až si pan adjunkt zakrýval oči a očekával pak bez dechu, že se otevrou dvéře a že do nich vlítne některé krejčovo dítě s hrozným jekem: „Milostpane — jdou k nám — máme zabitou maminku..."

Tak přečkal celý prosinec a nadešel poslední den. Pan adjunkt se odhodlával uprchnouti z tohoto domu, ale pokládal za svoji povinnost pokusiti se o nápravu v rodině krejčově. Snad na ně vedle bude působiti vážné slovo.

A měl záminku. Vymyslil si ji. Vyhledal starý kabát s rozedřenou podšívkou. Donese jej tam ke správě a obhlédne jeviště.

Skutečně také, když přišel v poledne o Sylvestru domů, po obědě v blízkém hostinci, chopil se kabátu a váhavým krokem nastoupil cestu k sousedovým dveřím. Ano, tu je tabulka, stará, umazaná: Franti: Pecárek, krejčí pro páni a dámi.

Naslouchal chvíli, a když bylo ticho, stiskl kliku a vstoupil. Kuchyňka byla prázdna. Skleněnými dveřmi bylo viděti do světnice. Šel dále, skoro se pod ním nohy chvěly.

Zaklepal na skleněné dvéře, vstoupil.

Od stolku u okna vstala žena, asi čtyřicetiletá, suchá, kostnatá a znuděného, mrzutého vzezření.

Pan adjunkt mrskl očima po světnici. U pravé stěny, asi uprostřed, vzdáleni trochu od okna, pracovali na krejčovské lavičce dva lidé; obstárlý člověk lysé hlavy, jíž sotva pohnul, když host vešel, a hubený učedník, který zvědavě se na vstupujícího díval. Na podlaze hrály si tři děti. O levou stěnu, proti stolku krejčovskému, opírala se stará, chatrná postel, na níž až po krk ukryt ležel kdosi. Starý, vyhublý člověk mrtvě tu odpočíval, ani se nehýbaje. A ten hleděl na cizince upřeně zelenavýma, pichlavýma očima. Šedivá byla jeho tvář, šedivé byly řídké vousy, popelavé byly peřiny — vše mělo mrtvou barvu. Jen ty oči divně plály.

Žena přistoupila k adjunktovi.

„Co pak poroučejí?"

„Ach, paní Pecárková — (nu, kdo by to byl?) — mám tuhle rozedranou podšívku, prosil bych o správu. Bydlím zde v domě, vedle vás..."

„Spěchají na to?" tázala se žena.

„Nu nespěchám — jak budete moci," odpovídal pan adjunkt.

Žena obrátila se k muži v posteli tázavým pohledem.

„Kdy pak tak myslíš?"

A z postele ozval se hlas, panu adjunktovi již tak povědomý, ostrý, řezavý, skoro zlostný:

„Kdy? Když je to pan soused, udělá se to brzy, hned. Dnes je Sylvestra, zejtra se nedělá, pozejtří se to vezme. Popozejtří to může být, Matyášku!"

Jako by ty věty sekal.

Lysohlavý člověk na kruhové lavičce přikývl hlavou, ani nevzhlédnuv. Pracoval tam jako automat na nějakém šatě.

Tedy to je pan Pecárek, tento člověk v posteli!

A pan adjunkt hledě na ženu tázal se:

„Váš pan manžel stůně?"

„Ach bože, už deset let..."

Pan adjunkt naprosto vypadal z konceptu. Uklonil se, pozdravil a vycházel ze světnice. Mistrová jej provázela až ke dveřím kuchyně, což bylo panu adjunktovi vhod. Zastavil se a řekl:

„A co pak chybí vašemu manželu?"

„I bože," zvedla Pecárková obě ruce, „je to podagra nebo kicht nebo co. Deset let mně leží jako lazar, hnout sebou nemůže, ani rukama, ani nohama, krmit ho musíme. A konce to nebere..."

Pan adjunkt vyvaloval oči.

„Prosím vás, nehněvejte se, paní mistrová," mluvil váhavě, „ale já slýchám vždy takovou hádku a honění a mlácení — a to je přece váš muž — a vy pravíte, že sebou nemůže hnouti — co pak se tu vlastně děje..."

V tom okamžiku ozvalo se ze světnice, s postele Pecárkovy podrážděně:

„No, Fany, proč pak jsi nechala štepování?"

„Už, už," houkla panička do otevřených zasklených dveří.

„Hned, hned sem pojď a chop se práce!"

„Nekřič! Už jdu!"

Ozvalo se vrčení a výkřiky:

„Tak ty nepůjdeš — osobo? Hned — hned sem pojď! Kdo pak všecko bude krást pánubohu den! A ty mlčíš a dopaluješ mě! Já na tebe skočím — Fany — já na tebe skočím! Uhni se, letí to!"

A děti, které si hrály posud na podlaze, zvedly se a s jekotem obíhaly stolek uprostřed, jakoby před někým prchaly, a tu viděl pan adjunkt, kterak lysohlavý tovaryš Matyášek jako automat, ani hlavou nepohnuv, zvedl pravicí žehličku, stojící vedle něho, a udeřil jí o lavičku, načež ji zase klidně postavil a dále natahoval přes kolena nějaký kus látky. A jak padla rána, zaječelo kterési z dětí, všecky se

zas usadily a hrály dále, člověk na posteli ztichl a jen zlostné vrčení a chrčení se tam odtud ozývalo.

Pan adjunkt hleděl na celý ten výjev vyvalenýma očima, nechápaje a nerozuměje.

A Pecárková, jakoby se nic nebylo stalo, sahala na kliku dveří a jakoby již adjunkt vycházel, pronášela zdlouhavě, jednotvárně:

„Tak jich provázej pánbůh!"

Pan adjunkt stál ještě jako přimrazený a teď teprv našel jazyk.

„Pro boha vás prosím, paničko, co pak tohle všechno znamená? Ten křik, to honění, ta rána — co pak to děláte?"

„I to je můj," odpovídala panička. „To ještě k té nemoci — je tak jako trochu blázen. Hnout se se nemůže, ale musíme z něho mít jako strach. Křičí, já se nesmím dát — trefil by nám ho šlak — už ho jednou chytal — a to se mu zdá, že před ním utíkáme — on nás v myšlinkách honí, a pak po nás hází cihličkou. Ale to ne on — to tamhle jen bouchne Matyášek — a jak padne rána, je mu zas dobře a zas dá pokoj třeba dva, tři dny..."

Pan adjunkt měl hrozně trapný pocit z tohoto vysvětlení. Něco se v něm ozvalo jako zlost, něco jako politování a útrpnost, ale nemohl se potlačiti, aby neřekl:

„Ale vy to máte nastudováno zrovna jako na divadle! Vy byste s tím mohli jíti do Variété!"

Panička postihla v těch slovech výtku a řekla s výrazem neobyčejně mrzutým:

„No, ve svém kvartýru si každý může dělat co chce!“

„A co pak sousedé, paní Pecárková? Co pak ti mají říkat?“

„Ještě neříkal nikdo nic,“ řekla týmž způsobem paní Pecárková. „My se také nikomu do ničeho nepleteme — —“

Tak byl pan adjunkt zkrátka odbyt a odcházel jako pokousán. Avšak nemaje chuti, aby se dal týrati touto divadelní vojnou, dal druhý den, na nový rok, ze svého „tichého“ bytu výpověď.

„Zde by tak mohl bydlet nějaký psychiatr, paní,“ řekl své kvartýrské, „měl by vděčný a zajímavý případ ke studiu. Ale já bych měl rád pokoj.“

Kvartýrská hleděla na něj tupě a litovala, že ztráci tak hodného pána. Věděla ďasa, co je to psychiatr, a tak možno, bydlí-li u ní někdo, že to je zase jen zcela obyčejný člověk. Konečně se uvykne všemu na světě.

Z okna do okna.

(Nár. Listy v dubnu 1899.)

Popadne mne časem taková neodolatelná touha — a neubráním se tomu. Sbírám se a musím tam, do podivného staroměstského kouta Prahy, do něhož paprsek slunečný skoro nezapadne. Jako v uzlík zadrhuje se tam několik úzkých uliček, že nepoznáš, kde jedna přestává a druhá začíná, a žádné nevidíš na konec, jak jsou křivolaky. V nepravidelných čarách a úhlech bočí se tu domy, jakoby se k sobě tiskly; připadaly mi vždy jako hejno kuřat, sbíhajících se pod kvočnu. Činí tu nad nimi do výše starý ponurý chrám, a starobylé ty domy a domky jakoby k němu vzhlížely po očku svými vikýři. V tomto koutě i za léta panuje vlhký chlad.

Pomýšlel jsem vždy, kdyby sem zavezl cizince, venkovana — ale ne, třeba jen i Pražana méně obeznámeného — v zakrytém voze, se zavázanýma očima, tu kdyby ho vyklopil, třikrát jím otočil a pásku s očí mu sňal, že by věru těžko uhodl, kterým směrem se dáti, aby zas co nejdříve se do-

stal do „světa", do rušného života pražského. Bloudil by, hodnou chvíli by bloudil.

Sám bych se tu vyznal třeba i se zavázanýma očima. To byl někdy můj celý svět, znal jsem tu každý dům a všechny obyvatele v nich. A jakási tesklivost mne tu pojímá. Kdysi celý můj svět — a nyní jsem zde cizincem. Dávno se vystřídali ti bednáři, vyložení se svým bílým zbožím v průjezdech, s putnami a škopky, vystřídali se taky všichni hokynáři. Nu vždyť — pane — je tomu víc než pětadvacet let, co jsem zde bydlel, v jednom z těchto hlubokých domů s několikerým tajemným, temným schodištěm, v těsném, nepravidelném pokojíku prvého patra, s jediným oknem do úzké uličky jako průchodu z nouze, s oknem, z něhož jsem si mohl podávati ruku s nájemníkem na druhé straně. Tak blízka byla okna protější. Vzpomínám, jak mne za letních i podzimních večerů vábilo sedávati u okna v pokoji neosvětleném a dívati se na všechny ty důvěrné výjevy, odehrávající se v bytech protějších, veselé i smutné, tklivé i bouřlivé, naslouchati hovorům a zpěvu, žertům i křiklavým hádkám. Vídal jsem někdy podivné, přepodivné věci.

Býval jsem peskován, že tak maříme čas. Že bych měl vzíti do rukou nějaké to účetnictví. Uznával jsem to mnohdy v nitru svém. Víte, i hříšný člověk uznává své hříchy, sám před sebou, neboť je sám sobě nejshovívavějším soudcem, aspoň v některých případech. Ale myslím, že chvíle ty nebyly

tak naprosto zmařeny. Tehda jsem arci nevěděl, na nic nepomyslil — ale později hodilo se mi tak mnohé z toho protějšího divadélka.

Kde jsou teď všichni ti lidé? Nu, kam se poděli staří, lehce uhádám. Ale kam asi rozběhly se ony tehdejší děti, které se prohánělv v chudobných světnicích košilaty, špinavy, řvoucí, když je matky v sobotu večer potápěly do necek?

Jsou tam jistě jiní košiláči zase dnes — a tažte se, kde jich bude konec po pětadvacíti, třiceti letech!

Podivno, takových dvacet, třicet let do budoucna je doba nedohledná, moře času — moře veliké, širé, s tichou, klidnou hladinou, daleko široko není bodu, na nějž by se oko upjalo. Ale dvacet nebo třicet let minulosti — cítíte-liž taky v jistých okamžicích, jak se vám veliký ten prostor časový smršťuje, jak se vám některé staré, dávné události přibližují, jak se minulost za vámi přes všechnu svoji délku krátí?

*

Právě naproti mému oknu, v patře o něco nižším, byla tři okna malé řemeslnické domácnosti. Světnice o dvou oknech, vedlejší úzká o jednom. Ta větší byla soustružnickou dílnou. Soustruh stářím zhnědlý stál u okna, a se soustruhem nerozlučně byla spojena postava starého, šedivého, vrásčitého mistra. Ráno, když jsem odcházel do závodu, v němž jsem byl zaměstnán, byla okna u soustruž-

níků již otevřena a soustruh provozoval svoji hudbu. Kolo se točilo, hlava mistrova se nakláněla při každém došlápnutí a soustruh pištěl, hvízdal, skřípal, vrčel, a ze dřeva naraženého a dlátem urývaného lítaly třísky nebo se kroužily nekonečné závitky a pletence. Mistr vytáčel stále nějaké štíhlé sloupky jako k žebříčkům pro dětské postýlky. Na kopy, na sta jich bylo — ani jsem nepozoroval, kterak se zase z dílny ztrácejí.

A když jsem se za letních dlouhých dnů vracel v podvečer domů, ještě hudl protější soustruh. Časem zmizely drobné kousky dřeva, z nichž robil mistr hravé ty sloupky, a starý muž napjal a utáhl na soustruhu dlouhé, silné kusy dřeva červenavého; měly z nich býti nohy ke stolům. Ale tato polínka, z hruba k „točení" připravená, kladla odpor dlátu mistrovu a jeho slábnoucím rukám. Síla mistrova rozdvojovala se na šlapání dole a kroužení nahoře. Jako vzdorně otáčelo se tvrdé dřevo a s mistra lil se pot. Oběma rukama drže dláto zarýval je do vzpurné hmoty, a dláto jen hrkalo a poskakovalo, zaráželo o tvrdé lýto dřeva a kobrtalo o suky. Avšak stařec po dávném zvyku úporně zápasil.

*

Měl dceru starý mistr. Opatřovala domácnost, a když bylo poklizeno, vídal jsem ji u okna v druhém, úzkém pokojíku, ana šije. Ale přes tu chvíli bývala ve větší světnici a skláněla se v koutě u ka-

men nad postelí. Tam ležela matka její, žena soustružníkova, snad mrtvicí raněna, snad plicním neduhem sklíčena. Nevěděl jsem; nikdy jsem ji neviděl chodící. Ležela na loži celý čas, co jsem proti nim bydlel, a snad již dávno před tím.

Tato ubohá žena — sama trpíc — byla břemenem, soužením rodiny. Nemohouc v ničem pomoci dívala se na mistra, jak zápolí u soustruhu, a snad se modlívala, aby jí už Pánbůh seslal poslední hodinku.

Lékař dávno již tam nechodil — snad byla marna všechna jeho pomoc — ale na stolku vedle postele byly stále láhvičky léků. A starý mistr časem, zastaviv bručivý a hvízdavý svůj stroj, otřel modrou zástěrou zpocené čelo a šoural se do kouta k posteli, aby podal nemocné lžíci léku.

V sobotu večer ztichl stroj, dívka uklidila, mistr shodil zástěru, oblékl kabát a pokuřoval z okna. A když dcera rozžehla lampu, přisedal ke stolu, k večeři. A tou dobou přicházíval do smutné té domácnosti mladý muž. Soudil jsem, že chodí za dcerou soustružníkovou.

A byl taky „od řemesla" mladý ten muž, taky soustružník. Snad někdejší vyučenec mistrův. Díval jsem se a slýchal, kterak stařec mladému vykládá o rozličných těžkostech při práci, okazuje cosi na soustruhu. Tu nápadník dceřin přistupoval, chápal se kladiva, utužil zatknutý kus dřeva, roztočil kolo, opřel dláto, a soustruh se přímo rozječel a třísky lítaly až ke stropu. Ah, v té paži byla jiná síla

a mladá noha jinak došlapovala, vzdor houževnatého dřeva byl zlomen. Ať se točilo sebe vztekleji, ať suky štěkaly — ruka mladého muže se nechvěla. A když vykroužil, chápal se skelného nebo smírkového papíru a brousil tvárné dřevo do hladka.

*

Trvalo to neděle, měsíce, nic se nezměnilo. Nastal podzimek a za sychravých dnů neotvíralo se okno dílny mistrovy.

Ale jednoho dne za večera náhle obě okna se otevřela a jas lampy lil se do šera ulice. Byla neděle. Podíval jsem se do kouta... Již nebylo na lůžku červené kanafasové peřiny. Bylo přes ně bílé prostěradlo, pod nímž se rýsovalo ztuhlé, natažené tělo...

Mistr, dcera i mladý muž stáli opodál. Tichý smutek zíral z očí mužů, dceři ještě potrhávaly svaly ve tváři od pláče. Ale všichni jevili tiché odevzdání v osud. Vždyť co nadešlo dnes, bylo vykoupením.

Po chvíli přistoupili mistr i mladý muž k oknu, a tu stařec právě ovdovělý zvolna vzal mladíka za kabát a řekl k němu:

„Tomášku, zaplať vám Pánbůh, že jste přišel říct o Pepinu. Čekala na to nebožka — čekala, proto neumírala. Radostně jste ji posvítil na poslední cestu, ráda šla, neměla tu již čeho pohledávat.

Ale věřte, Tomášku, kdybyste vy to byl udělal dříve, to bychom byli peněz ušetřili... Vždyť pomoci jí nebožce chudeře nebylo..."

*

Chudý, zápasící člověk nemá času na obřadné lhůty smutků velikých, „polovičních" a jakých jiných ještě. Má své stálé smutky bez módy. Tak také u soustružníků nečekali, až vyprší smutečný rok nebo půlrok. Bylo třeba práce, výdělku, starému mistru odpočinku. Po dvou měsících slavena byla v malé té domácnosti tichá svatba a den po ní vystřídal Tomášek starého mistra u soustruhu. Jeho ruce pevněji držely dláto... Starci nastala doba odpočinku. Ale přece nezahálel; přisekával, rovnal, podával.

*

Chodívám někdy bludištěm úzkých těch ulic a dívám se v povědomá okna, naslouchám. Ale ticho všady, soustruh nehrčí. Kam se poděl starý mistr, lehko uhádám. Šel za ženou.

Kde však asi hrčí soustruh jeho nástupce a zetě...?

Smutný život.

(Nár. Listy v květnu 1903.)

„Víš-li pak, Bohdane, čí adresy jsem se dnes dopídila?“ zvolala paní Adéla Foltýnová, když její manžel vstupoval do společné světnice, aby posnídal. Mávla při tom novinami, které byly skoro jediným jejím duševním pokrmem a z jejichž lokální rubriky co den vyďobávala všechny pikantnůstky, podobna tak pilné slepičce, která na smetišti neúnavně vyzobává svoje zrnka. Byla rozjařena, zářila téměř, jakoby se jí bylo zdařilo rozluštiti důležitou nějakou záhadu.

„Nu, hádej, Bohdane!“

Ale Bohdanu Foltýnovi nebylo do hádání. Desátá hodina minula, žaludek jeho byl vyhladovělý. Pracoval dole ve svém závodě již od sedmé hodiny, v té spoustě všelikých železných rour, ventilů a záklopek, ohybů a kohoutků, v těch barikádách cementových nádob, kolen a nádržek. Bděl nad vyřizováním objednávek z venkova, pročítal, co dodala pošta, a zase skláněl hlavu nad velikým stolem v pisárně, zkoumaje všeliké návrhy svých kresličů

a modelérů, porovnávaje výhody systémů starých a nových, utápěje se v proudu velikého svého průmyslového závodu, jehož byl hlavou, duší, tepnou — vším. Neměl porozumění pro ty drobné klepy a společenské skandálky a skandály, které vyplňovaly všechnu mysl jeho choti. A měl hlad.

Za svobodna snídával hned z rána, aby se pak mohl věnovati jenom své práci, ale za těch pět let manželství pošinula se hodina jeho snídaně daleko k poledni. Panička libovala si dlouho v peřinách a probouzela se k životu kolem deváté, načež potřebovala skoro hodinu, aby se oděla tím, co nazývala ranní toaletou. Dávno již nedivil se Bohdan Foltýn, že k tomu třeba celé hodiny. Neboť vše, co paní Adéla navlékla přes krajkovou košilku a přes krajkovou spodničku, byl saténový župánek.

„Tak tedy hádej, Bohdane!" opakovala panička netrpělivě.

„Kde bych uhodl, dušinko," odpovídal manžel zcela lhostejně. „Což vím, koho jsi pohřešovala?"

„Ale vždyť jsem se ti nejednou o ní zmínila," řekla panička netrpělivě. „Nuže, vím již o Klárce Satrapové — víš, jmenovala se za svobodna Paloušova. Moje spolužačka z vyšší dívčí, a nejlepší, nejdůvěrnější moje přítelkyně. Taky o tobě jsme spolu hovořívaly. Ji jsem tehda zasvětila nejdřív — ji jsem taky chtěla mít za družičku. Ale pak se jim něco nemilého přihodilo, nějaký úpadek, ztroskotání, otec náhle zemřel, matka nemohla ovládnouti zamotanou pozůstalost, bratři byli ještě malí —

zkrátka, zhroutilo se všechno, Klárka musila domů, vypadla z naší společnosti. A ztratila se mi na dobro. Nikdo o ní nevěděl. A tak ráda bych se byla dopídila, co se z ní stalo. Víš, je to tak zajímavé, takový osud v rodině. Je v tom něco tragického. A teď o ní vím. V inserátech jsem našla její stopu. Jeroným Satrapa, ozdobník někde na Malé straně — —"

„Kterak tě Jeroným Satrapa uvádí na stopu?" řekl pan Bohdan, nechápaje souvislost.

„Její muž!" zvolala paní Adéla. „Tolik vím, že se jí dvořil jistý Satrapa, a jmenoval se Jeroným. Obojí to jméno nevyskytá se zhusta, je to jistě on. A jen jako ve snách vzpomínám, kterak jsem kdysi zaslechla, že ji přece Satrapa dostal, potom, když to u nich prasklo. Dříve by ho nebyli do rodiny přijali — byl chuďas, neměl nic. Ale pak nebylo na vybranou, a otec, který nejvíce bránil, byl mrtev. Věř mi, je to on, a vzpomínám-li dobře, vdávala se brzy po mně. Ovšem, netroufala si poslati mi oznámení, a já jsem taky měla všechny myšlenky jinde. Bohdane, navštívíme ji!"

Foltýn zatím byl sedl k snídani, teď vzhlédl k ženě.

„Proč?"

„Můj bože, proč! Otázka! Spolužačka, přítelkyně. Chci ji vidět. Jak vypadá, jak se jí daří. Chudák, dobře jí nebude."

„A těší tě takové podívání?" namítl Bohdan.

„Kterak by mne těšilo!“ opřela se panička jako uražena. „Ale vidět ji chci. A snad že bych jí mohla v něčem pomoci. Navštívíme ji, Bohdane!“

„Proč taky já? Neznám ji, ona nezná mne.“

„Právě proto. Můj bože, nepojedu k ní jako vdova. Mám muže! Musí tě poznat. Chci se tebou taky trochu pochlubit. Chci jí říci: tohle je můj muž. Jsi podivný, Bohdane. Pro mne nikdy nemáš času.“

Bohdan Foltýn vzdychl. Byl by měl času pro svou ženu, rád by jí ho byl věnoval, kolik by byla chtěla, ale po práci, po vší té denní únavě. Večer a v neděli, na ty důvěrné chvíle, ale pak paní Adéla neměla zas času pro něj, neboť konala návštěvy, měla společnosti, chodila na večírky, do koncertů, na plesy, na bazary, — slovem, muž byl posledním, na nějž vzpomínala. Jen kde bylo třeba obřadného vystoupení, společenské representace, tu ho vláčela s sebou, jinak trávil večery sám, nebo zase v hlučné společnosti, kde mu žena nepatřila.

„Připrav se, Bohdane, o půldvanácté pojedeme.“

Neodporoval již. Srkal čaj, přikusoval studené kýty s chlebem a máslem, spěchal. Pojede tedy, ale dříve ještě třeba nějakých rozkazů dole. Pojede. Věděl, kdyby odmítl, že by zase sám obědval, sám večeřel. Znal vrtochy a rozmary ženy své. A přes to vše byla paní Adéla tak roztomilá, takové milé, sametové zvířátko, že se nechtěl o žád-

ný okamžik společného života s ní připravit. Pojede.

Vyjeli o půl dvanácté, kočár zastavil kdesi v Malostranské ulici před starým domem. Stručný dotaz paní Adély k domovnici, a její odpověď potvrdila domněnku mladé paničky. Pan Satrapa je ženat, jeho choť jmenuje se Klára.

Zazvonili ve druhém patře, mladičká služka otevřela.

„Paní doma?"

A již paní Adéla plna nedočkavosti klepala na dvéře světnice.

Nějaké drobounké, švitořivé hlásky rázem utichly a ozval se hlas jiný, paní Adéle tak povědomý:

„Dále!"

Paní Adéla jen vlétla do světnice, poněkud rozpačitý vstupoval za ní Bohdan. Tu stála mladá, sličná žena, strojíc na stůl. Bytem vanula vůně pekoucích se halušek s uzeninou.

„Klárko!" zvolala panička.

Mladá žena rázem poznala bývalou spolužačku a ženským pudem svým taky rázem uhodla, co někdejší přítelkyni přivádí. Ne to staré přátelství, tak vrtkavé u děvčat života nezkušených, přátelství, které závisí jenom na zevnějších, nahodilých okolnostech a prchává po prvém otřesu skutečného, tvrdého života. Paní Adélu přivádí zvědavost!

Její líce zalilo se hlubokým ruměncem. Překvapení bylo příliš náhlé. A paní Klára v okamžiku taky odhadla nesmírný ten rozdíl společenského i majetkového postavení svého a neočekávané návštěvy. Dáma v hedvábu, aksamitu, ověšená zlatem a brilianty — paní Adéla se náležitě vyšňořila! — a ona ženou pouhého živnostníka, dcerou ze zchudlé rodiny. Ale ne marně a bez účinku na vlastní povahu byla prožila několik těch let, jež následovala po úpadku tam doma. Osud ji lépe vychoval a ponaučil, než všechna léta školy před tím. Vzpamatovala se, ovládla se a pokročivši ke spolužačce, vítala ji upřímně.

„Adélo, tys nezapomněla? A kterak jsi mne našla?"

Paní Adéla nezapomněla ve vší obřadnosti představiti manžela a pak radostně vyprávěla, kterak vzpomínala, pátrala, vyptávala se, až dnes, pouhou náhodou — nalezla oznámení závodu páně Satrapova.

„Muž ještě pracuje," sdělovala paní Klára, „a dnes do jedné, má na pilno. Nějaká větší, neodkladná zakázka. Ale Baruška doběhne dolů — máme dílnu ve dvoře..."

„Ne, Klárko nevytrhuj ho. Však se seznámíme. Přijdu jindy. Tebe jsem hlavně chtěla vidět, pohovořit s tebou, a řekla jsem: „Bohdane, musíš ji poznat. Svěřila jsem se mu, kterak jsi bývala mojí důvěrnicí, kterak jsi chovala moje malá tajemství..."

Manželé Foltýnovi již seděli na pohovce lacinného povlaku, proti nim na židli paní Klára. Adéla hovořila, smála se, oči její těkaly světnicí, zkoumajíce nábytek, obrazy, koberce, malování. Ach, kterak vše to liší se od jejího zařízení tam doma, kde je tolik brokátu, plyše, perských koberců, žaponských zástěn, váz, figurek ze vzácného porculánu a terakoty, bronzu, drahých záclon. Ó, umiňovala si, Klárka ji taky musí navštíviti, aby vše to viděla.

Taky pan Foltýn se díval, šetrně a ne zvědavě. Tak nějak tesklivě spočívaly zraky jeho na všem, co tu viděl. Bylo čisto, jen se vše lesklo. Tak útulno zde bylo. Paprsky slunečné vtékaly sem plným proudem a připadalo mu, jakoby celý ten příbytek vyzařoval zase zpět všechno teplo a světlo, jímž jej slunce zatápělo.

A stále vracely se zraky jeho ke skupině tří dětí, kteréž při vstupu hostí se uchýlily do koutka k oknu, k malému stolku, u něhož stály tři drobné židličky jako hračky.

Dva kloučci, skoro stejní jako dvojčata, a starší děvčátko pohlíželi na vzácné pány velikýma, tmavýma očima. Pana Foltýna stiskalo něco u srdce. Všeho bylo doma dosti, nádhery nadbytek, ale dětí tam nebylo. Těšil se sice kdysi na otcovské radosti, jako dítě se těšil, nedočkavě, ale jakýsi prudký pohyb mladé paní Adély o nějakém výletě, při hře v míč, jediný ten okamžik zavinil, že se stala předčasně matkou nevyzrálého plodu —

děťátko bylo mrtvo. Po tom osudném případě prohlásila paní Adéla, že nechce míti žádných dětí již, ač nemá-li sama umřít.

Hle, tu jsou tři roztomilé hlavičky kučeravé a paní Klára je zdráva a pevna jako broskev právě dozrálá.

Zatím obě paní hovořily a paní Adéla přeskakovala v hovoru s předmětu na předmět, jak jí slina na jazyk přinášela. Bylo toho tolik, nač se měla ptáti.

„Chodíváš do plesů, Klárko?"

Mladá žena usmála se.

„Není času, milá duše, a mám tři děti. Ty dají tance dost."

„Kam se chystáš na léto?"

„Léto? Máme dole zahrádku — nad ní Petřín. Nemůžeme míti lepší otavy. Budu-li moci, totiž nebude-li Jeroným prací zanesen, snad asi na týden zajedu k matce domů. Dlouho zde chudák nesmí zůstati sám, stýskalo by se mu."

„Ale jdi. Vždyť jste pět let spolu."

„Ale ještě déle budeme, doufám, musíme pracovat. Muž pracuje celý týden, já mu večer zapisuju do knih jak účetní. Naučila jsem se tomu — jemu nezbývá času."

„Do společností nechodíš?"

„Ach, Adélko, nás je dost veliká společnost."

„Do mořských lázní tedy nepojedeš?"

Klára se upřímně rozesmála.

„Adélo, Adélo! Ani se mi o nich nezdá."

„Ale v divadle jsi předplacena, pravda-li?“

Tvář paní Kláry zvážněla.

„Byla by to jediná moje vášeň — vždy jsem dychtila po divadle. Když to mohlo být, nedovolovali nás tam, nevím, proč. Tak opatrně nám vybírali kusy — teta byla nesmírně přísna. A neměla pro to smyslu. Teď by mi nikdo nebránil, ale ještě se nemůžeme odvážiti. Až někdy — až bude Jeroným zcela pevně na nohou — a pak, upřímně ti řeknu, stýskalo by se mi celý večer po dětech. Když se tak Jeroným večer vrátí, všecek unaven, a když se tu slezeme kolem stolu a já předčítám z knihy — a knihovnu máme bohatou, zachránila jsem vše, co bylo doma, bohudíky! — je nám tak veselo a dobře, že ani na divadlo nevzpomínám. Ale až děti povyrostou, budeme chodit aspoň v neděli. Věř, toho si přeji upřímně...“

„Míváš někdy hosty?“

„Kam bych je dala?“ usmála se paní Klára. „Tyhle dva pokoje stačí právě nám. Tetička nás navštěvuje, ano, — je tak skromná, ví, že mnoho nemůžeme poskytnouti. Nu, až Jeroným někdy bude továrníkem, pak snad.“

Pověděla to s přídechem rozmaru, jakoby již předem dávala na srozuměnou, že si společností, jak na ně myslí paní Adéla, vlastně ani nepřeje.

Uplynula hodina, paní Adéla se navyptávala, aby na nic nezapomněla, a konečně ji pan Bohdan upozornil, že je na čase, aby déle nezdržovali.

Loučili se. Ještě měla paní Adéla mnoho otá-

zek, a tu Bohdan přiblížil se k dětem, pohladil je po hlavách, nejmenšího chlapečka poceloval na čelo a řekl tiše:

„Navštívíte nás někdy, dětičky, co, s matinkou?"

Paní Klára slyšela tu polohlasnou otázku, a ze zvuku, jakým byla pronesena, vytušila vše, co v tom okamžiku chvělo srdcem Foltýnovým. A tato otázka a ten vniterný děj v prsou Foltýnových usmiřovaly ji se vším, co slyšela od paní Adély, se vší její zvědavostí. Provanulo jí cosi jako lítost nad tímto bohatým továrníkem, nad celým jeho životem.

— — — — — — — — — — — — —

Paní Adéla vhupla do kočáru, vedle ní usedl Bohdan, kočí mlaskl a koně dali se do klusu k mostu.

Navlékala ještě rukavičku, upravovala si krajky na rukávech a na prsou, přitáhla si skvostnou anglickou pokryvku na kolena, a když zatáčeli do hlavní třídy, prohodila k manželu:

„Je to smutný život, viď, Bohdane? Tak jakoby byla ze světa..."

Bohdan Foltýn upíral zraky v záda kočího na kozlíku, díval se na jeho lesklé, pozlacené knoflíky s monogramem, oči povznesly se výše přes ramena kočího kamsi do daleka. Neodpovídal. Vzpomínal na tu přívětivou světnici, na vůni dopíkajících se halušek s uzeninou, na záplavu paprsků slunečních, na večery, o nichž paní Klára vyprávěla, na zahrádku pod Petřínem, na starou tetu,

která přichází v neděli odpůldne, na tři dětské hlavy s vyvalenýma očima, na neznámého Jeronýma, jemuž mladá žena z nevyčerpatelné knihovny předčítává — a jakkoli slunce v plném jasu stálo mu nad hlavou, bylo mu náhle, jakoby se mu v duši smrákalo a v nitru jakoby ho cosi zastudilo. A tak hořko, hořko bylo v srdci.

Jaký to záviděníhodný smutný život těchto pěti skromných, neznámých, šťastných lidí!

Počátek rodinného dramatu.

(Nár. Listy v říjnu 1905.)

Veliký uvítací salón o třech oknech, v domě velkoobchodníka a spekulanta Fabra. Proti oknům dvéře do předsíně, v pravo i v levo dvéře do dalších pokojů. Komnata dýše těžkým, dusivým přepychem. Nádherný nábytek; vysoké koberce postírající podlahu tlumí kroky. V koutě mramorový krb, na něm vzácné hodiny bronzové mdlého lesku. Těžký lustr ozařuje komnatu jen několika žárovkami, jejichž světlo tlumeno tulipány ze mdlého skla zelenavého. Ostatní žárovky s průhledným sklem nejsou rozžaty. Jen otevrou-li se dvéře z předsíně, vniká do komnaty jasná záře plného, nezastřeného osvětlení z venčí. — Hodiny na krbu stříbrným zvukem odbíjejí sedmou. —

Komnatou přechází paní Fabrová, rozhlíží se roztržitě, jakoby cosi hledala, ale nic neupoutává její pozornost. Chvílemi usedá v některé z křesel, ale vždy se neklidně vzchopí, popojde ke dveřím na pravo, naslouchá, zas pokročí ke dveřím do předsíně, pootvírá, vyhlédne, jakoby někoho oče-

kávala, naslouchá netrpělivě, vrací se do středu komnaty, ohlíží se po hodinách. Zamne čelo, svěsí ruce.

Je to dáma asi padesátiletá, avšak stále dbalá, aby zjevem svým oslňovala. Z vlasů svítí jednotlivá stříbrná vlákna počínajících šedin. Vznosná, pyšná dáma, celým životem svým navyklá chladnému, odměřenému chování, ale v tomto okamžiku plna nepokoje.

Beze zvuku, beze šustu otevřely se dvéře na levo, vejde Fabr, šedesátník, s hustými, krátkými, bílými již vlasy, s prokvetalým plnovousem, krátce přistřiženým a hrotitou bradou zakončeným, v elegantním, tmavém oděvu, z něhož svítí bílá vesta. V bílém nákrčníku. Muž přímé chůze, nepodajně vztyčeného těla; muž, z jehož každého posunku, z každého slova zjevno, že se ve všem opírá o sílu svých peněz. Opatrně za sebou dovírá, hledí na choť tázavě, aniž však jeví nějaké vnitřní vzrušení.

Fabr: Profesor posud nepřišel?

Paní: Nepřichází. Očekávám ho jak na trní. Nechápu jeho otalování. Proto je domácím lékařem, aby byl vždy pohotově. Jsme mu snad dlužni?

Fabr tvrdě, netrpělivě: Jak to mluvíš, Erno! Dlužni! Jsem dlužen lékaři, jemuž platím štědře o novém roce, ať stůněme nebo jsme zdrávi? Snad byl někam povolán. Je tolik nemocí.

Paní: Lékaři jeho druhu měli by se obmezovati toliko na rodiny našeho druhu. Soudím, že by jim to stačilo.

Fabr pokrčí rameny: Chceme-li lékaře s praxí, zkušeností, nestačí mu migrény našich rodin. — Kdo jest u Irény?

Paní: Berta. — Zdá se, že konečně trochu usnula. Proto jsem na okamžik odešla. Abych vyčkala profesora, vše mu pověděla. Nevíš, jak nesnesitelno je mi to zevrubné lékařské vyšetřování...

Fabr pokrčí rameny: Není pomoci. Proto jsou lékaři. Kterak by poznal, co nemocnému chybí?

Paní nervosně: Není nemocný jako nemocný. Snad u nás nestůněme jako ve špitále!

Fabr netrpěliv z odporu ženina: Erno, vyhověl jsem ti, povolal jsem do domu starého, zkušeného profesora. Přenech všechnu péči jemu. Řiď se podle mne. Čemu nerozumím, v tom se zcela a naprosto spoléhám na odborníka. Naprosto! Za to ho taky platím. Jest mi ze všeho zodpověden. Pak arci musí taky jednati, jak uzná za dobré. Přestaňte mi s tím věčným ostýcháním, které vás v jeho očích činí směšnými. Konečně jsme taky jen jeho materiálem.

Paní: Norberte, jak to mluvíš? Materiálem!

Fabr pokrčí rameny, složí ruce za zády. Přistupuje k oknu, nehrčí-li po dlažbě povoz.

Na dvéře předsíně šetrně zaklepáno, hned potom otevrou se a vstoupí komorná Pavla.

Paní kvapně: Byl doma profesor? Řekla jste, aby přišel okamžitě? Jde za vámi?

Pavla: Milostivá paní, není doma, není vůbec v Praze. Byl telegraficky povolán k pacientu na venkově. Dali mi adresu lékaře, který ho v takových případech zastává. Běžela jsem k němu. Přijde za chvilku.

Paní: Kdo je to?

Pavla: Pan doktor Vyšata.

Paní pohlédne na manžela.

Fabr pokrčí rameny: Neznám. Nikdy jsem neslyšel.

Paní: Můj Bože! A pak máme domácího lékaře! Nestačí, abychom se svlékaly jednomu — — (Odmlčí se.)

Pavla: Milostivá paní — —

Paní obrátí se k ní netrpělivě, s otázkou na tváři.

Pavla: Pan doktor Vyšata vzbuzuje nejlepší dojem.

Paní: Což vy tomu rozumíte! — Dobře. — Neodstrojujte se. Vyčkejte. — Snad bude třeba do lékárny.

Odkudsi z venčí, ze vzdálené chodby slabé zazvonění.

Pavla: Doktor!

Paní: Zůstaňte ve svém kabinetě.

Pavla odchází, přidržujíc otevřené dvéře, jimiž vstupuje mladý, asi pětatřicetiletý muž. Pavla mu odnímá klobouk, svrchník.

Lékař uklání se. Milostivá paní, ráčila jste mne povolati...

Paní chladně: Volali jsme pana profesora — —

Lékař (chápaje): Pak ovšem bylo by nutno vyčkati třeba do zítřka. Jinak zastávám profesora Hálu v případech, kde jest vyžadována jeho neodkladná návštěva. (Ukloní se.) Doktor Vyšata.

Paní sotva hlavu nachýlí, hledí naň dlouhým, zkoumavým pohledem, v němž jest všechna nedůvěra k mladému, neznámému lékaři: Kdyby nebylo třeba — — raději bych byla vyčkala návratu profesorova. Bohužel však — — Nechci tráviti celou noc v nejistotě.

Lékař: Jak je libo, milostivá paní. Mohu zas odejíti. Není však jisto, kdy se pan profesor vrátí. Po jeho odjezdu došel telegram z jiného zas místa, a pan profesor byl o tom rovněž telegraficky zpraven.

Paní chladně: Jste lékař pro žens — pro dámy?

Lékař: K službám, milostivá.

Paní: Ochuravěla nám dcera. Náhle. Vlastně ne tak náhle. Již několik dní, co jsme se vrátili do Prahy — —

Dvéře z komnaty na pravo otevrou se. Na prahu objeví se

společnice Berta. (Šeptem.) Milostivá paní, slečna procitla — —

Paní vyrušena. Sečkejte, pane doktore.

Spěchá ze salónu.

Fabr, postoupiv o krok: Pane doktore, spoléhám v každém případě na lékaře. Naprosto. Ostatně, upřímně řečeno, nemám velikých obav. Snad jen migréna, soudím. Změna vzduchu, těžké pražské ovzduší. Byli jsme do nedávna venku, totiž moje rodina. Nevidím jiné příčiny. — Dovolte jen — moje paní, rozumějte, prosím, nemiluje podrobného vyšetřování, ač není-li naprosto — —

Paní Fabrová vrací se, kyne lékaři: Prosím tedy.

Odvádí lékaře.

Fabr učinil dva kroky, jakoby chtěl rovněž k nemocné, ale rozhodl se jinak, stane. Vyčkává. Hodiny na krbu odbíjejí tři čtvrti na osmou.

Fabr vytáhl kapesní hodinky, porovnává. Skoro opovržlivě: Pěkný návrat z letního bytu! Pěkné účinky čerstvého vzduchu!

Dvéře z komnaty na pravo se otevrou, vrací se paní Fabrová.

Fabr udiven: Proč jsi odešla?

Paní pobouřena: Iréna mne odmítá. Mluví jako v blouznění. Lékař mi pokynul, abych se vzdálila. Můj Bože, právě dnes ten profesor...! Právě nás to potká!

Služka na prahu z předsíně: Milostivý pane, v kabinetě u telefonu právě bylo zazvoněno.

Fabr spěchá k telefonu, po chvilce vrací se s výrazem uspokojení: Máme štěstí! Profesor Hála vrátil se. Táže se, je-li třeba přítomnosti. Požádal jsem, aby se bez odkladu dostavil.

Paní: Díky Bohu! Hned poděkuji doktoru Vyšatovi. Snad ještě nebylo třeba — —

Fabr: Pokud možno šetrně, Erno. Šetrně. Nevíme, kdy zas náhoda — —

Paní spěchá na pravo.

Fabr přechází po koberci s výrazem uspokojení. Šeptem pohvizduje.

Paní Fabrová vrací se.

Fabr: Nuže?

Paní podrážděna: Odpověděl mi, že jest jeho povinností vyčkati příchodu profesorova. V tomto případě prý naprosto.

Fabr s úsměškem: Rozumím, Erno, a divím se tvé podrážděnosti. Aby návštěva stála za to. Bude trvati čtvrt hodiny místo pěti minut. Nepozbývej trpělivosti. Vykoupení se blíží. Profesor musí zde býti co nevidět.

Z předsíně doléhá do salonu šum něčího příchodu. Paní Fabrová spěchá ke dveřím, otvírá, volá: Konečně, pane profesore, konečně! Jak jsem ráda!

Obrátí se a kvapí do komnaty na pravo, vrací se po chvilce s doktorem Vyšatou.

Profesor již v saloně: Díky, kolego, díky! Přicházím jenom na výslovné přání páně Fabrovo,

ani mi neřekl, že jste posud zde. Doufám, že nic vážného?

Lékař tlumeně: Graviditas...

Profesor překvapen spěchá na pravo, na prahu však obrací se: Prosím, kolego, posečkejte okamžik. — —

Dvéře za ním zavřely se.

Fabr nedbale: Je libo posaditi se?

Lékař: Díky.

Fabr, jakoby se náhle rozpomenul, sahá v záprsí: Ano, co jsem dlužen, pane doktore?

Lékař: Nemáte se mnou žádného účtování, pane. Jsem zástupcem páně profesorovým a spravíme se spolu.

Fabr velkomyslně: Ach, pane doktore, vím, co jest mojí povinností. Prosím.

Podává lékaři bankovku.

Lékař: Opakuji, že nemám od vás co požadovati, pane. Jsem ve všech případech zástupcem páně profesorovým.

Fabr: Nemějte obav, pan profesor nebude nikterak zkrácen a já nejsem zvyklý, aby mi bylo co darováno. Prosím!

Lékař vstal, zapjal kabát. Neodpovídá, avšak mlčením rozhodně odmítá odměnu.

Fabr přemáhaje rozpaky vkládá tobolku v náprsní kapsu. Chvíle trapného ticha.

Vstupuje profesor. Jeho tvář pokryta vážným výrazem. Pohlédne střídavě na oba manžele, jako v jistých rozpacích, ale toliko na pouhý okamžik.

Potom k paní Fabrové: Směl bych promluviti slovo s milostivou paní?

Paní zaražena: Což běží o nějaké tajemství, pane profesore? Myslím, že můj choť — —

Fabr s okázalou převahou: Dočkám se, Erno! Pan profesor jistě uvážil — —

Paní ještě stísněněji, ohlédnuvši se po doktoru Vyšatovi: Nevadí-li snad přítomnost páně doktorova — —?

Profesor s přitrpklým, vážným úsměvem: Pan kolega byl tu dříve než já a shledal dříve co já. Nesmí mně odejíti — možno, že mi bude třeba jeho pomoci. Prosím přece pana Fabra, aby mi na minutku dovolil s milostivou paní...

Fabr odsupne, popotáhne se za vestu: Ach, ty trapné ženské choroby! Po návratu z venkova! (Odchází do své komnaty.)

Profesor vyčkal okamžik, až zaniknou kroky. Potom tlumeně k paní: Milostivá paní, nezazlívejte mi, že vám nemohu zatajiti skutečnost, a prosím, abyste na ni ráčila připravit i pana manžela: slečna Iréna jest blízka radostí mateřských — — —

Dvě staré děti.

(Nár. Listy v březnu 1908.)

„Škoda, škoda, žes neznal mého strýce Alexandra," započal přítel, když za hovoru vzpomněl svých studentských let. „Byl to voják tělem a duší, ale byl by sis ho zamiloval. Bodrý muž byl a přímý, a hlavní věc: prostý vší předpojatosti. Ke všem podřízeným choval se stejně spravedlivě, ať byl Čech nebo Němec, a heslem jeho bylo jediné slovo. Povinnost!

Konej každý svou povinnost, říkával, a všechno dobře dopadne. Tu stojím já, tu stojíš ty, a tedy: čelem v před, a prsa vypnout! A staneme-li kdy před nepřátelskou palbou, je docela jedno, koho z nás rána trefí. Koule nevybírá střapec bavlněný nebo zlatý, prostý bílý řemen přes prsa nebo hedvábnou polní šerpu. Bác! — a tu vězí v hrudi. A padnu tváří do bláta a prachu právě tak jako poslední pěšák.

A padl tak skutečně. Ale rána nebyla smrtelná. Ještě se vzchopil, zaskřípěl zuby a zvolal na svoji setninu: „Ku předu, hoši, na ně, na bestie — —!"

Potom však ho obestřely mrákoty, klesl podruhé a probudil se teprv druhý den v polním lazaretě. Někde u Skalice to bylo.

Kouli mu lékaři vyňali, ránu obvázali a strýc nemohl se dočkat okamžiku, až se vzchopí s lůžka a „znova se jim postaví, bestiím!"

Rána však byla horší, než se v prvém okamžiku domníval. Její hojení trvalo déle, než celá ta vojna. Těšil se tedy nadějí, že bude pomstěn. Ale ani toho se nedočkal. Po Skalici následovala konečně Sadová, Chlum, a bylo dobojováno. Málem by byl upadl v zajetí, jako marodér. Nějaký sedlák s nebezpečenstvím vlastního života odvezl ho ve slámě a odevzdal přátelským rukám.

A potom nikdy již se nevrátil strýc ke své setnině, byl invalidou.

Byl ženat, ale neměl dětí, a tak přilnul ke mně, k synu svého bratra. Přilnul snad není pravé slovo, ježto jsme se vídali tak jednou za rok. Tu jsem spěchával o prázdninách, abych milého strýce hejtmana navštívil, a vždy jsem od něho odnášel nějaký příspěvek pro svou chudou studentskou kapsu.

Sám neměl mnoho, ale rád mne obdarovával.

Byl skromný v potřebách vlastních, střídmě žil, a tak vždy mu něco zbývalo. A jak šetrně dával, jakoby se obával, aby neurazil!

„Vím, hochu, že máš, co potřebuješ," říkával ke mně, „ale vím taky, že mladý člověk dovede spotřebovati více než má. A pak jsem tvůj strýc, a je mým právem zeptati se tě: Nechtěl bys pětku?

— Víš, měl jsem taky strýce a taky jsem neodmítl, když mi nabídl. Byl to otcův bratr, a byl bych jej urazil. Chceš ty urazit mne?"

O bože, nechtěl jsem. Každá ta pětka i zlatka byla mně milá a potřebná, neboť doma mne penězi nepřecpávali. A ještě, když mi ji strýc do dlaně tiskl a svojí rukou přikrýval, jakoby mne za něco uplácel, přísně mi velel:

„Tatíkovi ani slova o tom, hochu! Ani slova, máme-li zůstat přáteli!"

Zachovával jsem to, nikdy jsem se nepochlubil, leda až mnohem, mnohem později, kdy už mi to nikdo nemohl vzít, neboť pak nebylo co brát.

Později jsem přišel na studie do Prahy a tu jsem býval častěji hostem u strýce v invalidovně, kde mu byli vykázali byt. Aspoň každý měsíc. Tu mne sice nevyprovázel pokaždé s pětkou, ale nějaká zlatka vždy padla. A poněvadž se mu zdálo, že by zlatka nebo dvě byly z jeho ruky málo, naváděl k tomu tetu. Soudil, že z její měkké, nežnější ruky bude i menší dar vítán. A dobrá teta uměla se mnou právě jako strýc, byla z jeho školy.

Vystudoval jsem, a povolání praktické odvedlo mne z Prahy. Těžko jsem se s ní loučil, těžko i s párem stárnoucích těch dobrých lidí. Vždyť kdo ví, shledám-li se s nimi kdy?

Dostal jsem se k podnikatelství železničních staveb, smýkali mnou po celém světě. Brzy v Čechách, na Moravě, brzy zas v Rakousích a ve Štýrsku,

ba i v Bosně a Hercegovině jsem strávil několik let.

Ani jsem se nenadál, měl jsem za sebou dávno třicítku a byl jsem i ženat. Jak jsem toužil zas po domově! Neboť taky moje žena byla Češka, dcera krajana úředníka v Bosně. A konečně mi zasvitla naděje a konečně jsem se vrátil.

Sám jsem před lety odcházel z Prahy, jako mladý aspirant, a teď vracel jsem se s ženou a již i s dvěma dětmi. Kudy jsme jeli, všady se jim otvíral nový svět, a čím blíže jsme byli hranic království, tím větší rozčilení mne ovládalo. Chvěl jsem se radostí, když jsem vyskočil z vagonu na první stanici české, a byl bych tu půdu pod sebou líbal. Zdálo se mi, že ji znesvěcuji, nohama ji šlapaje.

Zatím jsem odvezl rodinu k rodičům a potom jsem zamířil do Prahy, abych vyhledal příhodný byt. Neboť v Praze již jsem měl a chtěl zůstati do smrti.

Byt šťastně vyhledán a pak jsem zamířil k invalidovně, neboť strýc můj i teta ještě žili. Ba, zatím se stal strýc komandantem invalidovny.

Oba staroši uvítali mne s pláčem, jako bych byl vlastním jejich synem.

Zmužněl jsem sice, tváře moje byly ošlehány všemi větry, ožehnuty sluncem všech zemí, kostnaté tělo mé ztuženo ve všech podnebích, ale pro strýce zůstal jsem „chlapcem".

„Chlapče!“ uvítal mne, „kde tě stále satan honil, že ses tak dlouho neukázal?“

A přece jsem mu psával ze svých stanovišť a přával vždy k novému roku i k svátku jeho a tetinu.

„A jak jsi vyrostl! Málem by ses mohl ženit!“

Bylo patrno, že strýc zapomněl, kterak jsem mu sňatek svůj oznámil, načež mi jadrnou gratulací odpověděl, on i teta. Oznámil jsem taky narození dětí svých, ale na vše to starý strýc již zase zapomněl.

Šetrně a s oklikami, abych mu nepřipravil rozpaky, uvedl jsem mu vše znova na paměť.

Strýc naslouchal, aniž jevil nějaké značné překvapení, a za malou chvíli potom řekl ke mně:

„To se nám po tobě stýskalo! Ale teď, když ses na starého strýce a tetu zase rozpomenul, doufám, že přijdeš častěji. V neděli s námi můžeš obědvat, a časem, když nebudeš vědět, kam k večeři, tedy vzpomeň, že tenhle stůl strýce Alexandra je vždy pro tebe prostřen. — Mlč, vím, že máš, co potřebuješ, — ale mladý člověk vždy může spotřebovat ještě víc.“

A jak hovořil, hlava jeho stále se pokyvovala, jakoby ji svaly již nedovedly udržet vztyčenu, vzpřímenu.

Neskonalá tesklivost obešla mne při tomto poznání. Ach, tak neklamně bylo zjevno, jak sestárl a jak blízko je hrobu.

A potom zavedl mne s tajeným před tetou posunkem ke svému psacímu stolku, vytáhl šuplík a pokynul mi:

„Naber si! — Žádných okolků, naber si!"

Zásuvka byla plna doutníků.

„Jsou to jen krátké," mluvil strýc, „ale dobré, hraničné. A může-li je kouřit strýc Alexandr, může je kouřit i takový chlapec. Myslím, že taky nemáš na lepší..."

Uposlechl jsem. Ale vzal jsem si asi málo, neboť strýc teď sám hrábl do zásoby a nacpával mi kapsu.

„Ber, hochu, dokud jsou. Snad bysi starého strýce neurazil?"

O chvíli později zmocnila se mne teta. S jistou lstivostí zavedla mne do své světnice, dovřela opatrně dvéře a šeptala mi:

„Co říkáš strýci? — Hochu, ten sestárl! A je tak dětinský, tak — — až je mi z toho někdy úzko. Můj Panebože, co bych si tu sama počala, co bych si počala — —!"

Její zraky zarosily se.

V tom okamžiku naplnil mne pocit neskonalé lítosti. Ta dobrá žena! Ano, co by si počala beze strýce Alexandra, teta, která žila jeho životem a nikoho mimo něj neměla, nechtěla míti. Pravda, měla kdesi starého bratra, měla i sestru, ale pro ni sluncem i vzduchem byl život po boku toho starého sekáče.

Nutil jsem se k úsměvu, ujišťoval jsem tetu, jak výborně strýc vypadá a jak je zdráv, a sklonil jsem se, abych jí políbil ruku.

A tu náhle, jak jsem se její pravice chopil, otevřela se ta měkká kdysi, nyní vyhublá ruka, a vtiskla mi do hrsti cosi tvrdého, okrouhlého. Zazvonilo to přece — byly to dva zlatníky! Již byly pro mne přichystány.

Byl jsem zmaten, ba i nějak zahanben, pokusil jsem se o odpor, chtěl jsem peníze vtisknouti zpět, v její dlaň, ale tu na mně spočinul pohled její, tak lítostný a vyčítavý, a já zlatníky podržel.

Já, kterýž jsem si z ciziny přivážel zahospodařené peníze, kterýž jsem roční svůj výdělek počítal již do tisíců, musil jsem strýce oloupiti o spoustu krátkých doutníků a musil jsem od tety přijmouti dva zlatníky. Neboť jsem věděl, jak bych starochy rozlítostnil, kdybych ty dary odmítl. Bylo mi v té chvíli útěchou, že jsem oběma přinesl z ciziny vzácné památky.

Konečně jsem se loučil. A tu strýc rychle oblékl kabátec, upjal jej a řekl:

„Počkej, chlapče, vyprovodím tě!"

Teta úzkostlivě se na něj podívala:

„Fatrle, nechoď — kterak se dostaneš se schodů — —"

„Což jdu sám? Budu se o něj opírat," ukázal na mne. —

Ale tak řekl jen, aby tetu uchlácholil.

Neopíral se, a když jsem mu rámě nabízel, skoro pohrdlivě se usmál. Držel se zábradlí a všecek se třesa slézal dolů sám.

„Což pak jsem nějaký — invalida?" ušklíbl se.

A když jsme se octli v síni, odkud již nás teta nikterak nemohla slyšeti, stanul, uchvátil mne za kabát a tlumeným hlasem promluvil:

„Jak se ti podobá teta, hochu? Co jí říkáš?"

Vzhlédl jsem, hned neodpovídaje.

„Ta sestárla, co, chlapče? A zdětinštěla, tak zdětinštěla, že je mi někdy trudno u srdce, pomyslím-li, že by mne tu zanechala. Co bych si, Krista pána, bez ní počal?"

A já stejně jako prve tetu těšil jsem nyní strýce, že není za mák příčin k obavám. Tak zdráva jest, a čila, čiperna.

„Dej Pánbůh," třásl hlavou strýc, „jen aby tak zůstalo. Ale bojím se o ni — hrozně dětinská je teď už, hrozně dětinská — —"

— — — —

Za nějaký týden přivezl jsem do Prahy svoji rodinu, a jen jsme se tak trochu udomácnili v novém bydle, spěchal jsem se všemi svými ke strýci Alexandru. Abych jemu i tetě okázal svoji ženu, děti.

Ach, co vyváděli se ženou, s dětmi! Jako bych jim byl přinesl ptáčata sotva opeřená nebo hnízdo mladých bílých myšek! Tak se mazlili a radostí se oba rozplakali. A kterak že jsem k těm

dětem přišel, tázali se oba. A kde že jsem našel ženu?

A zase: v neděli prý máme chodit k obědu, a večer, když nebude co jiného — a tak dále!

Byla to však naše první společná a poslední návštěva. Nevypršel ani měsíc, a strýc Alexandr odešel na věky. Usnul, a již se neprobudil. Smrt jako pro svatého. A v den, kdy ho pohřbívali, odešla i teta. Doprovodila ho ne ke hrobu, ale do hrobu. Tak odešli skoro současně, dvě ty staré děti, nemohoucí žíti druh bez druha."

Na smrtelné posteli.

(Nár. Listy v červenci 1908.)

Horko bylo, jen se slévalo. Na Praze ležel rozžhavený červencový den, vzduch byl jako vroucí láva. A těžký, až k zemi srážel. Každé vdechnutí pálilo v nozdrách a nadouvalo plíce. Víčka očí svrběla parnem.

Místy ploužil se ulicí osamělý pes; hlava jeho k zemi svěšena, jazyk vyplazený a svislý jako hadr takřka dlažbu olizoval. Vrabci ukryli se do žlabu pod rozpálenými prejzy čili kurkami, ztichli a jen tupé zobáky otvírali, dokořán, až k vyvrácení, vzhůru, jakoby doufali, že jim do nich ukápne krůpěj nebeské vláhy na osvěžení.

Marná naděje. Na modré obloze nebylo ani mráčku, list na stromě se nepohnul, nad žhavými střechami prejzovými tetelil se vzduch, pod střechami bylo k zalknutí.

Trochu chladu bylo jen ve klenutých průjezdech a chodbách domovních, ale když jsi vstoupil do schodiště a slézal schody vzhůru, jakobys vnikal do pekelné výhně. A kde ve schodišti jaké

okno na slunečnou stranu, jakoby jím plameny šlehaly, když jsi kráčel mimo.

Jak teprv bylo v bytech! Všady sice bránili slunci spuštěnými žaluziemi a záclonami, aby palčivé paprsky přímo nevnikaly, přes to bylo všady jako v peci. Uzavřený vzduch pěchoval se tlakem z venčí a houstl na krájení.

V bytě u Varhulů ve třetím patře v Poštovské ulici sedělo několik osob v předním pokoji. Byl to akcesista František Varhula, nemající daleko do čtyrycítky, jeho choť Filipka, nemnoho přes třicet, starší sestra Filipčina paní Katy Sahulová, majetnice oděvnického závodu v Kotcích, mnohem starší bratr obou Florián Zajdrboch, ptáčník a semenář, a nějaká teta všech dohromady, panna Efrosina Žabžova, stará kloboukářka z Perlové ulice, o níž vlastně nikdo z celé rodiny nevěděl, kterak je jejich tetou, z jakého kolena, linie, jakého příbuzenského vztahu vůbec. Byla však nepochybnou tetou, říkali jí tak všichni od dětství. Akcesista Varhula říkal jí teď taky tak, ačkoli jemu byl příbuzenský ten poměr nejnejasnější a ač by mu ostatní příbuzenstvo ženino bylo dokonale stačilo na „rodinný kroužek", do něhož byl tak zamotán, že časem nevěděl, čí je.

Všichni seděli a dýchali otevřenými ústy a všichni chvílemi otírali krky, čela, tváře, na nichž stále vyrážel pot. Přes to, že dvéře ze světnice do kuchyně a z kuchyně na chodbu byly otevře-

ny, aby sem vnikalo trochu čerstvého vzduchu, bylo-li vůbec lze mluviti o čerstvém vzduchu.

Všecka dusnost zmnožovala se ještě i dusností nálady, zavládnuvší v rodině Varhulovic a Zajdrbochů. Neboť tam za dveřmi do světnice druhé dovršoval se truchlivý děj. Tam ležela na lůžku matka paní Varhulové i paní Sahulové a Floriána Zajdrbocha, stará paní Markéta Zajdrbochová, vdova, která sdílela již po léta domácnost provdané dcery Filipky a jejího chotě, akcesisty Varhuly.

Tři měsíce již ležela na loži, a za ty tři měsíce protrpěla tolik nemocí, že by z nich byl odborník sestavil slušnou kliniku. Její děti samy již nepamatovaly, jak šla jedna za druhou, ale teď — jak aspoň lékař se domníval — schylovalo se vše ke konci.

Právě zas byl u nemocné doktor Komár, jejž musili hned po obědě zavolati, ježto spozorovali, že nemocná přestává dýchati.

Proto panovalo to ticho, tíživá nálada, drtivý a škrtivý tlak očekávání, nastává-li tedy poslední okamžik nebo je-li to zase jen jedna z oněch krisí, jakých bylo již tolik.

Mladá paní Filipka již tolikrát matku oplakala, že dnes neměla slz a jen začervenalýma očima hleděla na dvéře světnice, brzy-li se otevrou. Jaké štěstí ještě, že tam ta světnice leží na sever a že nemocná aspoň tak příliš netrpí vedrem.

Teď paní Filipka Varhulová z hluboka vzdechla.

Toho si všimla teta panna Efrosina Žabžova a pronesla šeptem:

„Už kdyby ji Bůh vysvobodil, milá holka! Je to trápení pro vás a pro ni.“

Ve zracích paní Varhulové kmitlo se cosi jako výčitka. Živým a zdravým je snadno říkat, aby Bůh nemocného vysvobodil. Ale nemocný nerad umírá!

Sestra Filipčina, paní Katy Sahulová, nepohlížejíc na paní Filipku, zavěsila na slova tety Efrosiny:

„A ten věčný nepokoj, pane Ježíši! Sedmnáctkrát jsem tu byla v samu noc, vždycky, že už je konec, a zas nebyl. Pětkrát mě z postele vyburcovali! Sama jsem se z toho mohla rozstonat!“

Podruhé šlehlo zraky paní Filipky cosi jako vyčitka nad sobeckým stanoviskem sestry Katy, a teď sama řekla šeptem:

„A bude-li to tak ještě pár neděl trvat, mám po letním bytě! Takhle se nemohu z domu hnout!“

Pan Florián Zajdrboch opřel prsty obou rukou o desku stolu, až ve všech kloubech zalupaly, a poznamenal, jakoby mluvil k někomu pod stolem:

„Má tak někdo tuhou náturu. A někdo je zas jako pára nad hrncem. Jen se o něj nemoc otře, je konec. Nebožtík pantáta byl za tři dni pryč.“

„No ano, Floriánku,“ šeptla panna Efrosina, „tenkráde byla epidemie. To pomřelo lidí. Nebožka Vondrová — víte, ta dlouhá mydlářka — ráno lehla, večer byla na prkně. Její dcera Fany měla tehda mít s neděle svatbu, a najednou jí do toho

přišel funus. Tak se z toho ulekala, že do rána porodila — —"

„Kdo?" otázal se Florián Zajdrboch, náhle vzhlédnuv.

„No, Fany, mydlářčina dcera."

„Vždyť povídáte, že měla mít s neděle svatbu."

„No právě proto, Floriánku. Spěchali na to. Fany byla tvrdá holka, ta by to byla přes oddavky přetáhla, ale prosím vás, takové náhlé úmrtí. To člověku dodá. No ale na štěstí Vaňouček byl poctivý člověk, vzal si Fany přece pak. Vždyť měli pět let známost. Jen jeho otec v tom vadil, nechtěl synovi popustit živnost. Ale když viděl takové neštěstí v rodině, změkl a povolil.

„Starý Vaňouček?" otázal se Florián bezmyšlenkově.

„No kdopak! Ovšem že starý Vaňouček. Arci nedal ani pak živnost, ale mladý Vaňouček se už neprosil. Bylo tu mydlářství po matce Vondrové, ujal se toho. A taky po ní zůstaly peníze."

„Někdo tak má štěstí," řekl pan Florián, „a přijde do hotového. Tak měl ženu, rodinu a po tchyni krásnou památku — živobytí. Jiný musí se vším od začátku."

Teď se ozvaly za dveřmi tiché kroky, nikdo již nepromluvil. Oči všech upřely se na dvéře. Dvéře se otevřely a z druhé světnice vyšel doktor Komár. Pozorně a tiše zavřel za sebou a rozhlédnuv se soucitně po shromážděných a přikloniv se k nim nad stůl zašeptal:

„Lidičky, není to všechno nic platno, ale připravte se na nejhorší. Je to stará paní, sesláblá všemi těmi záchvaty několika nemocí, a dlouho už to nevydrží. Pravda, nic jistého člověk nemůže říci, ale jak tak vidím, soudím, že nanejdýl do zejtřka večera — —"

Paní Filipka zakryla oči kapesníkem a zaštkala.

„No, no, mladá paní," přikročil k ní lékař a chlácholivě ji pohladil po tváři, „utište se, buďte zmužila, a hlavně před panímaminkou ani slzičku. Ať odejde tiše, bez bolestí a zármutku. — Hned ráno zase přijdu. A kdyby snad nastalo nějaké náhlé zhoršení, pošlete pro mne třeba večer. — Ffff, to je vedro!"

Sahal po klobouku, po holi. Ještě se obrátil a řekl k manželům Varhulovým:

„A kdyby si stará paní něčeho přála, už jí nic neodpírejte. Už jí nic nemůže uškodit. Ať se jí vyplní, po čem by zatoužila. Ale teď k ní ani nechoďte — spí, a možno, že bude spáti do večera."

Lékař odešel.

— — — — —

Schylovalo se k večeru, František Varhula seděl v přední světnici sám. Byl donutil ženu, aby si vyšla na procházku. Bděla několik posledních nocí střídavě s ním, byla unavena. A se ženou vystrnadil taky svaka, švekruši, tetu Efrosinu. Večer zas všichni přijdou. Snad si pak vyjde sám.

Dvéře k nemocné byl pootevřel, aby každé její hnutí neb slovo uslyšel.

A pojednou, asi k šesté večerní, ozvalo se ze světnice slabým hlasem:

„Filipko!"

Varhula po prstech spěchal k nemocné.

„Filipka není doma, maminko, vyšla si trochu, ale přijde co nevidět. Co byste ráda?"

„Tos ty, Františku?"

„Já, maminko."

„Františku!"

„Což pak, maminko?"

„Copak jste měli k obědu?"

„Vepřovou s knedlíkem, maminko, a čerstvé zelí."

„Já to cítila, Františku, já se nemejlila. — Ale Františku!"

„Co si přejete, maminko?"

„Mám hlad, Františku."

„Můj bože, maminko, nic tu nemám — ale počkejte chvilinku, doskočím — přinesu vám kousíček šunky, chcete-li."

„Nechci šunku, Františku, už se mi přejedla. Pořád mi dáváte šunku. — Františku, dej mi kousek té vepřové. — A dej mi k ní kousek toho knedlíku. — A dej k tomu lžíci toho zelí. — Kriste Ježíši, kdy už jsem nejedla zelí!"

„Ale, maminko," odporoval Varhula pln rozpaků, „vepřová, knedlík, zelí — to všechno je pro vás těžké."

„Ať je, Františku! Ale není! Mám na to chuť. Kde pak to máš, Františku?"

„Je to všechno v troubě, na kastrole, aby to docela nevystydlo. Kastrol zelí je tam, knedlík a maso v něm — povídala Filipka, že budeme mít večeři."

„Přines to sem, Františku, a vy si večeřte, co chcete. — Okaž to!"

Povely nemocné zněly tak určitě, že Varhula neměl odvahy, aby odporoval. Spěchal do kuchyně a za okamžik přinášel na dřevěném táce kastrol se zbytkem oběda.

Světnicí zavoněla teplá, tučná vůně. Nozdry nemocné rozšířily se.

„Polož mi to i s tácem na postel, Františku. A vezmi džbánek, Františku, a dojdi mi pro trošku piva. Kup mi půl litru, Františku. — Ne, Františku, přines litr. Napiješ se se mnou. A přines toho černého, Františku. Jdi, Františku."

Varhula váhal. Černé pivo — a litr! Co si matka najednou vzpomněla! Celé čtyři neděle nesměla již ani náprstek piva.

Tu šlehla hlavou jeho slova doktorova. „Dejte jí, co bude chtít."

Varhula popadl velikou litrovou sklenici a kvapil do blízké hospody pro pivo. Bylo mu celou věčností, než je ze sklepa přinesli, a když se vracel, až na něm pot vyrazil výčitkou, že vůbec od nemocné odešel. Což kdyby záchvat nějaký — —? Ale koho měl poslat?

Bez dechu přiběhl domů, kolena se pod ním třásla, když vstupoval do světnice. Vedle bylo ticho jako v hrobě.

Všecek se chvěl, když se blížil k posteli.

A tu na něj patřily zraky tchyniny, tak veliké, jak už dávno je neviděl, a lesknoucí se jako v horečce, a nemocná skoro vyčítavě promluvila:

„Kde pak chodíš tak dlouho? Vždyť mohu žízní pojít! Dej sem!"

S namáháním zdvihla hlavu, Varhula ji podepřel, podal nádobu k ústům, nemocná dychtivě pila, držíc oběma rukama sklenici, jako v obavě, aby jí neutrhl.

„Pánbůh ti to zaplať, Františku! — A to nádobí odnes."

Varhula podíval se do kastrolu a leknutím zkoprněl. Byl prázdný. Maso, knedlíky, zelí — večeře pro několik lidí — vše zmizelo.

Klopýtal s prázdnou nádobou do kuchyně a skoro se mu lámal vaz těžkou výčitkou, co to učinil. Ale v té tísni zas mu zazněla slova doktorova: „Už jí nic nemůže uškodit!"

Ještě několikrát si nemocná povelela sklenici k ústům, až poslední krůpěj vyssála. Potom ztichla, oči se zavřely, a těžké, dlouhé oddychování ozývalo se světnicí.

— — — — —

Bylo po osmé, když se paní Filipka vrátila, a s ní sestra, bratr, teta.

A jako by jí kdosi našeptal, první pohled její padl na prázdný kastrol v kuchyni.

„Kam jsi dal večeři? Proč jsi to vyndal z trouby? Kde to je?“

František Varhula se zajikl.

„Filipko — maminka měla hlad — chuť — snědla to — —“

„Ježíši Kriste!“ vyjekla Filipka. „Všechno?“

„Pro umučení boží!“ vyjekla taky paní Sahulová. „Ten kus pečeně — knedle — zelí?“

„Františku!“ ozvala se teta Efrosina. „Měl jste rozum?“

Jenom slovo dodal taky pan Florián:

„Člověče — —!“

Paní Filipka kvapila dále. S postele nemocné ozývalo se cosi jako hrozné chroptění. Přiskočila, sáhla matce na čelo — ruka její zmáčela se potem, v němž nemocná tonula.

„Franc — Františku!“ zakvílela mladá paní, potácejíc se od postele. „Tys maminku zabil! — Jdi, leť pro doktora!“

— —

Varhula pádil pro lékaře a cestou rozhodoval se, že sám již se domů nevrátí. Doktora přivede až ke vratům, ale potom — k Vltavě je nedaleko a voda teplá dost. Nic jiného mu nezbývá než utopit se.

— —

Nějak na tento záměr pozapomněl, v roztržitosti vrátil se přece domů, přiváděje lékaře.

Všechny tři zdravé ženštiny byly zaměstnány tím, že nemocnou panímámu převlékaly do suchého prádla, neboť v potu plovala. Seděla na postranici a docela vesele hleděla na celé okolí.

„To se díváte, pane doktor, co! Vždyť by mě vlastní děti byly hladem umořily! Vždyť František teprv mi dal najíst a napít. — A teď si k vám všem sednu ke stolu — —!“

— — — —

Za dvě neděle paní Varhulová odvážela maminku na venkov, kde se nadobro zotavila a žije podnes. A doktor Komár podnes vypravuje vzácnou zkušenost z praxe své, jak mu za zády vyléčili umírající pacientku.

A vždy k tomu dodává:

„No vyléčili! Ale přes to všechno, jak jsem to na vlastní oči viděl, netroufal bych si to do nejdelší smrti u nikoho opakovat. To by mne mohlo státi doktorát!“

ŽENY.

Před advokátní zkouškou.

(Nár. Listy v květnu 1895.)

Doktor Volenec kvapně doobědval, položil vidličku, ba skoro jí udeřil, rychle přejel ústa ubrouskem, vypil poslední doušek vody ze sklenice a zdvihal se od stolu.

„Tak, Boženko. A máš-li již kávu uvařenu, přines mi ji do pokoje...“

Paní Božena: Nu co pak? Již zas utíkáš?

Volenec: Ale vždyť víš, že utíkám každý den. Víš, co mám práce, že mi termín dochází. Víš, že mi zbývá celý trestní zákon, jejž musím důkladně probrati. Víš, že — ——— —

Paní Božena: Víš, víš, víš! A tys divný člověk, ty věru ani nevíš, co jíš. Myslila jsem, kdo ví jak tě překvapím. Halušky se špenátem! Taková novinka!

Volenec (netrpělivě): To je novinka? To skutečně nevím.

Paní Božena (vyčítavě): To je vděk všech vás mužů. Lítám trhem, sháním, kde co dobrého, koupím špenát — prodávají ho teď jako zlato — a ty si ani nevšimneš — —

Volenec: Tak tedy děkuji za pozornost, ženuško. Ale nyní jdu ke svému. Buď tak laskava, přines mi kávu...

A již spěchá do svého pokoje, do studovny, jak říká.

Doktoru Volencovi je již pětatřicet let, není z nejmladších kandidátů advokacie, a není tedy divu, že je roztržit, že si nevšiml, jakou pochoutku mu choť dnes připravila. Má termín k advokátní zkoušce, neví, kde mu hlava stojí.

Sedl ke stolu, na němž je rozevřena kniha, trestní zákonník. Přemítne několik listů do předu, několik do zadu, udeří na knihu: „Proklatý trestní! Jsem pořád ve čtvrtině! Já vím — tohle mně může zlomit vaz! To je moje nejslabší stránka, trestní zákon!"

Doktor Volenec rozevře knihu asi na straně osmdesáté, udeří na ni pěstí, opře se lokty o stůl, zaryje všech deset prstů do vlasů a jednotvárným hlasem počíná hlasitě čísti: „Hlava patnáctá. O vraždě a zabití. Kdo se dopustí zločinu vraždy. Paragraf stýtřicátýčtvrtý. Kdo proti člověku, aby jej usmrtil, takovým způsobem činí — — — —"

Zatím paní Božena v jídelně mrzutě sklízí se stolu a promlouvá: „Čertovská zkouška! Už aby byla odbyta! Taky mně se zdá je v tom mnoho zbytečného! A všecko si to nechal na poslední chvíli!"

Ale znenáhla se jí tvář vyjasňuje. Chopila se talířů, vynesla je do kuchyně a tu velí služce:

„Tak honem, Bábi, skočte pro čerstvou vodu. Pán chce kávu."

Po chvíli vstupuje do pokoje manželova, na táce nese sklenici černé kávy, sklenici vody. Manžel ani si jí nevšímá, čte hlasitě dále.

Paní Božena (když byla tác postavila): Zde je káva, mužíčku.

Volenec: Dobře, dobře, ženuško.

Paní Božena: Podívej se, jak se sklenice opotila. Voda jako ledová, to tě občerství.

Volenec: Dobře, dobře!

Paní Božena: A nenech si kávu vystydnout.

Volenec: D o b ř e, d o b ř e!!!

Paní Božena ráda by ještě něco, ale třetí zvolání manželovo ji trochu zastrašilo. Dívá se na muže, po špičkách odchází.

Doktor Volenec napil se vody, srkl kávy, čte dále.

Po chvíli otvírají se dvéře, paní Božena strčila do pokoje hlavu: Nevytrhuji tě, mužíčku?

Volenec (netrpělivě): Co pak chceš?

Paní Božena: Nezapomněl jsi, že je dnes pátek, mužíčku?

Volenec (vzdychne): Bohužel, už pátek.

Paní Božena: Na Žofíně je koncert.

Volenec dívá se vyjeveně na ženu.

Paní Božena: V úterý slíbil jsi, že tam v pátek půjdeme.

Volenec: Ano, ale budu-li hotov, dodal jsem.

Paní Božena (jako by neslyšela): A dnes je tak hezky, krásně! Takových dnů je málo.

Volenec: Vždyť vidíš, že studuji.

Paní Božena: A k čemu vlastně mám ty nové šaty, když v nich nikam nejdu? Zatím budou z módy.

Volenec (odstrčí knihu, zvedne hlavu): Ženuško, mám poslední týden! Tuhle mám probrat celý trestní zákon, víš, že jsem v tom skoro nikdy nepracoval, a mám za komisaře vrchního radu, takového sekanta, a trestní zákon je jeho koníček. Dá mně z něho otázku, chytí mne, uváznu, propadnu — chceš, abych propadl?

Paní Božena: Nu dobře, tak studuj, mužíčku. Ale snad později, k večeru — —

Volenec: No snad! Ale teď mne nevytrhuj!

Paní Božena: Mám se tedy připravit?

A s tou otázkou již je v pokoji, u manžela, zaryla mu levici do vlasů, roztaženými prsty pravice mu jezdí přes obličej dolů (míval to doktor Volenec vždy rád!) a žadoní: Mám se připravit? Hleď, takový krásný den! Tak jsem se těšila na Žofín...

Volenec (chabě): Inu, připrav se...

Paní Božena: Ty, ty! Ale to musím všechno vyžebrat!

Mlaskne hubička.

Volenec: No dobře, ženuško, ale teď mne nech.

Paní Božena: Už jdu.

Doktor Volenec opět se ponoří v trestní zákon.

Uplyne půl hodiny. Dvéře se zlehka otevrou, do pokoje vťape paní Božena v bílých spodničkách, ve šněrovačce.

Doktor Volenec (jako by neviděl, neslyšel, čte hlasitě dále): Paragraf stýsedmdesátýprvý. Kdo pro svůj užitek cizí movitou věc z držení někoho jiného — —

Paní Božena: Mužíčku!

Volenec: Ježíš Marjá, co pak?

Paní Božena (nadzdvihuje trochu spodničky): Podívej se, mám si vzít tyhle punčochy s těmi červenými a černými pruhy na příč — —

Volenec (vzdychne zoufale): Ano vezmi si je, Boženko.

Paní Božena: Nebo si mám vzít ty pruhované na dlouho, žluté a modré?

Volenec: Vezmi si ty žlutomodré!

Paní Božena: Tys divný člověk! (Odťape.)

Volenec: Svatí patronové paragrafistův, neopouštějte mne! (Čte dále.)

Po čtvrthodině paní Božena opětně otvírá dvéře, všustí do pokoje v nových jarních šatech: Prosím tě, Stanislávku, podívej se, nedělá mi to vzadu žádné záhyby? (Otočí se.)

Volenec (nedbale se podívá): Nedělá.

Paní Božena: Tedy mi tam zapni vzadu ten háček. Nemohu k tomu.

Volenec: Což pak nemáš Bábi doma?

Paní Božena: Ano, aby mně to svými umouněnými prsty zamastila! Tak, už drží? A ještě je-

den háček níže — tak — dobře. (Otočí se.) Líbím se ti v tom?

Volenec: Ve všem, ženuško.

Paní Božena: Vždyť se na mne ani nedíváš!

Volenec: Pro Krista Ježíše, ženuško, vždyť já propadnu!

Paní Božena dívá se beznadějně na manžela, otálí chvíli, zdlouhavě odchází.

Doktor Volenec obrátil list, ale ještě nedočetl stranu a již tu je zase paní Božena. Stojí chvíli u dveří, manžel zoufale brumlá paragrafy, jakoby ji chtěl zažehnat. Litery mu skáčou před očima, nešťastník nemá ani tušení, co čte.

Paní Božena: Stanislávku — —!

Termín, termín! letí hlavou doktorovou.

Paní Božena: Stanislávku — — —

Volenec otáčí hlavu k ženě:? ? ?

Paní Božena: Mám vzít tenhle klobouk?

Volenec: Nu vždyť jej máš na hlavě!

Paní Božena: Ale snad by k tomu lépe slušel ten krepový?

Volenec: Vem si krepový!

Paní Božena: Ale tenhle mi lépe přiléhá...

Volenec: Nech si tedy ten!

Paní Božena (skoro plačky): Ale ty jsi podivný muž. T o b ě je jedno, jak jdu na lidi! T o b ě je jedno, jdu-li jako strašidlo! Takového muže snad není na světě.

Volenec (spíná k ní ruce): Ženuško, pro boha tě prosím...

Paní Božena hněvivě odchází. Doktor Volenec otírá spocené čelo, hledá, kde přestal, vrací se o dvě strany ku předu, neboť neví z přečteného pranic.

Mine čtvrthodiny. Paní Božena vstupuje, dopíná rukavice. Manžel jí zúmysla nepozoruje, čte dále, ale její přítomnost ho rozčiluje.

Paní Božena přistoupila k oknu, dívá se na aneroid, vypíná se z okna, prohlíží teploměr. Volenec sedí jako na jehlách. Je mu, jakoby v pokoji bylo deset Božen. Konečně se obrací k choti: Chceš něco, ženuško?

Paní Božena: Ani se tě neptám, mám-li si vzít tyhle rukavice. Nechci tě vytrhovat...

Volenec mlčí.

Paní Božena (po chvíli): Mám ještě dlouho čekat celá ustrojená?

Volenec: Vždyť jsem řekl, že snad k večeru.

Paní Božena: Vždyť máš k večeru! Je půl páté. Což tam půjdeme v noci, až potkáme hudebníky na mostě?

Volenec (zmíravě): Boženko — —! (Ale náhle sklapne knihu, neboť vidí, že na řasách mladé paní třepetají se slzy. Zničen:) Tedy počkej, již jdu. Zítra požádám o prodloužení termínu.

Paní Božena (již v pláči): Nu já se svléknu, Stanislave, já nemusím nikam...

Volenec vstal, shodil trepky, vjel do perek, navlékl manšety, oblékl kabát, chopil se klobouku, deštníku: Pojď!

Vzdychl z hluboka, vrhl ještě pohled na tvrdý trestní zákonník, jakoby prosil o milost, vyšel z pokoje, ale musil se vrátit pro choť, která zůstala u okna, utírajíc oči.

„Tedy pojď, Boženko."

Paní Božena: Zůstaňme doma, Stanislave, nechci, abys mi pak něco vyčítal!

Volenec: Prosím tě, pojď, ženuško!

Dala se vyvléci do předsíně, doktor zavírá pokoj, vyvádí ženu z bytu.

(Za půl hodiny na Žofíně.)

Doktor Volenec promenuje s paní Boženou, zářící, vítězoslavnou. Doktor kráčí s hlavou sklopenou, jeho choť kyne hlavou v pravo v levo. Náhle se z řady prochazečův vynoří postava obstárlého pána, vysokého, důstojného.

Doktor Volenec: Uctivá poklona — —

Starý pán (stane, vlídně pozdravuje): Dobrý večer, pane doktore, moje úcta, milostivá paní — — Ah, milostivá již se nepamatuje — skutečně nepamatuje — —

Volenec (spěchá, aby ženu vyvedl z rozpaků): Pan vrchní rada Vopálka, ženuško — vždyť přece pamatuješ — na naší svatební cestě — v Mnichově — —

Paní Božena: Ach ano, račte prominouti! Můj bože, ovšem, pan vrchní rada! A stále tak hezký — výborně vypadáte — —

Starý pán: Však milostivá paní je také jako růže! Ale pan doktor je nějak přepadlý! Nesto-

nal vám, nestonal, milostivá? Dejte na něj pozor, ošetřujte si ho — —!

Paní Božena: Nestonal — pane vrchní rado. Ale studuje ke zkoušce — k advokátní. Leží v tom celé dny — a nevyšel by na vzduch, kdybych ho nevytáhla. Ach, kdyby všichni páni radové byli takoví vlídní, hodní pánové, jako ráčíte vy — — ale můj Stanislav má za zkušebného komisaře takového nějakého sekanta — teď louská trestní zákon — bojí se, aby neuvázl, — aby nepropadl —

Starý pán (usmívá se rozpačitě): Nu, nu, to pan doktor žertuje a chce být před vámi pak hrdinou, ten ví všechno — ten se nedá —

Za okamžik potom, když se rozloučili, potácí se dále doktor Volenec, bledý na smrt: Ježíši Kriste, Boženko, tys mi dala! Vždyť on je to — on je mým komisařem — on mne bude zkoušet — tys mě pochovala...!

Doktor Volenec nemohl déle chodit, třásly se pod ním nohy — usedl se ženou ke stolu blíže orkestru. Paní Božena večeřela, ale na talíři doktorově stydnou řízky. Hledí na řeku, naslouchá šumění jezu — je mu k utopení. Za hodinu odnáší sklepník vystydlé řízky.

Hodina plyne za hodinou, doktor sedí, nemluví, kouří, kouří a kouří, paní Božena zádumčivě hledí do orkestru.

O desáté hodině zdvihá se náhle paní Božena: Je mi chladno, Stanislave — pojďme domů.

Zdvihl se, nastavil jí rámě, aby se zavěsila, mlčky ženu odvádí.

Paní Božena (hořce, vyčítavě): S tebou je radost někam jít! Tři hodiny sedět jako mumie! Proč pak jsi mi doma nic neřekl? Že tě to netěší. Mohli jsme zůstat doma — —!

Po starodávném vzoru.

(Nár. Listy v listopadu 1896.)

I.

Vraceli se z divadla, zcela sami, bez maminky, ba ani služka nešla deset kroků za nimi, jako bývalo jindy. Slečna Hedvika si to vyžádala.

„Dnes nás nech zcela samotny," řekla mamince hned odpůldne. „Chci zažiti o několik hodin dříve, jak to bude, až budeme vůbec sami."

„Což jste ještě nikdy nešli s a m i?" tázala se matka zpytavě, hledíc s dobráckým úsměvem na dceru.

Hedvika se zarděla, sevřela rty. Ale náhle řekla vzdorně, jakoby se za to zardění vlastně styděla:

„Ano — na počátku, když o tom ještě nesměl nikdo vědět! Ale to jsme ukrádali, skrývali jsme se jako zločinci, i před nejlepšími přáteli. Ale dnes přeju si, aby Ladislav hned ve vestibulu ke mně se přidal, v celém tom roji lidí, aby si mne zavěsil a doprovodil k domu, jako mladou paní. Chci

vědět, jak to je, když už se člověk nemusí před nikým ostýchat, když se nemusí bát vyzrazení...“

„Nu ano, dětino, když si toho tak tuze přeješ. Ale za dva dny beztoho — —“

„Nu ano, maminko, za dva dny — pak se to rozumí samo sebou. Ale já chci ještě za svobodna. Zejtra je před svatbou, pozejtří jdeme k oltáři — dnes mám poslední divadelní večer za svobodna...“

„I jděte si s Pánembohem!“ řekla matka.

A slečna Hedvika tedy spěchala do divadla a těšila se, jak to bude, až se po divadle co nejtěsněji přitulí k Ladislavovi a až se s ním bude proplétat tím zástupem lidí.

II.

Ale když vyšla ze šatny, dopínajíc ještě sponu pláštíku, a když jí Ladislav podával rámě, zdálo se, že toho ani nezpozorovala. Kráčela vedle něho nějak zasmušena.

Rámě Ladislavovo zase skleslo a obě jeho ruce zajely skoro bezděky do kapes svrchníku. Venku ostře fičelo. Snad byl tak roztržit, že ani nepozoroval, že si Hedvika podávaného ramene nevšimla, a nepřemýšlel tedy také, proč se tak stalo.

Minuli už klášter Voršilský, když se Ladislav otázal:

„Nu, Hedvičko, ani nemluvíte, jak se vám dnes líbilo divadlo.“

„Nelíbilo!“ vybuchla Hedvika.

„A proč?“ podivil se Ladislav. „Hráli tak výborně.“

„Tím hůře,“ odtušila Hedvika, „čím přirozeněji to vypadalo! Je to surová věc. Něco takového snad bylo možno jenom ve středověku...“

„To již není ze středověku, Hedvičko.“

„Ale čpí, čiší to středověkem! Rozdělujte si to, na jaké chcete fáse, třeba vám ten středověk končil o sto let dříve — ale je to celé středověké! Takové nakládání se ženou! Vždyť to je barbarsky surové!“

„Snad byly takové ženy,“ namítl Ladislav.

„Byly-li, byli mužové zajisté ještě horší.“

„Snad jsou posud takové ženy,“ poznamenal Ladislav.

„Snad — ale v jakých vrstvách!“ mluvila hněvivě Hedvika. „Kdybyste vy byl spisovatelem, sotva byste se odvážil n á m je předváděti.“

Ladislav neodpověděl. Usmíval se v duchu tomu hněvu, vzbuzenému starou divadelní hrou. A líbila se mu Hedvika tak rozčepýřena. Bylo to něco nového. Posud ji vídal nesmírně roztomilou, hravou skoro jako kočičku. Až mu té sladkosti bývalo někdy mnoho.

Zatím však už o kuse nemluvil a Hedvika také ponure mlčela.

Promluvili pak ještě něco lhostejných, bezvýznamných vět, a došli k domu.

„Půjdete nahoru?“

„Již je pozdě, Hedvičko," namítal Ladislav. „Zejtra večer, zlatouši — zejtra přijdu brzy."

Podala mu ruku a sotva měl času, aby ji políbil. Tak rychle ji zase odtáhla. A zmizela ve schodišti.

„Ku podivu, kterak taková komedie rozčilí něžnou duši ženskou," přemítal Ladislav, odcházeje.

Toho večera hráli totiž „Zkrocení zlé ženy".

III.

Poslední večer! Před svatbou! To jsou divné okamžiky! Kterak se střídá nálada! Brzy do moll, brzy do dur. Stará paní, matka Hedviččina, jakkoli chtěla být hodně vesela, kolísala stále v mollové tonině. Uvnitř. Jinak se bránila co nejvíce, aby se neprozradila a aby náladu svoji nesdělila dceři, ženichu.

Hedvika hlavně se obírala těžkými záhadami zítřejší své toalety. A když bylo vše projednáno, povstala stará paní, vyňala ze zásuvky svého starobylého stolu s pohyblivým poklopem ozdobnou krabičku staré práce a otevřevši ji, podávala dceři.

„Hleď, Hedvičko — to jsem stále pro tebe schovávala. Ty náušnice měla jsem já, když jsem šla s tatínkem k oltáři — zejtra je budeš míti ty. Byl to svatební dar mé babičky."

Jako v nejvyšším zklamání dívala se Hedvika na náušnice staré, filigranní práce, s červenými čočkami.

„Ale, maminko — vždyť si vezmu ty od strýčka — všechno ostatní je k tomu komponováno."

„A tyhle ne?" tázala se matka udivena.

„Maminko — takové staromodní..."

A Hedvika se zatvářila, jakoby jí hrozilo největší neštěstí.

„Zlatoušku, ty nejsou staromodní," vmísil se Ladislav, postřehnuv, jak velmi na tom staré paní záleží, aby si dcera vetkla do oušek památný, rodinný šperk. „Právě teď přicházejí zase do módy."

„Ne, Ladislave, ty si nevezmu."

„Ale když si to maminka přeje — —"

„A Ladislav také," dodala matka, ráda, že je nastávajícím zetěm posilována.

„Ne!" vyhrkla Hedvika. „Raději žádné."

A náhle, jakoby se něčeho obávala, vyběhla z pokoje.

S úžasem pohlížel za ní Ladislav a pak se jeho zraky vrátily ke staré paní.

„Takhle jsem Hedviku ještě neviděl."

Stará paní neodpovídala, jen v očích jí něco mžikalo.

„Ale to je —" mluvil váhavě Ladislav, jakoby se bál vysloviti to, „to je zcela zřejmý — — vzdor! A nevěděl jsem, že je Hedvika vzdorovita!"

„Nehněvejte se, Ladislávku," přimlouvala se matka. „Je nezkušená — snad jsem sama něco za-

vinila — snad je to tím, že pozbyla tak brzy otce a že mně pak byla vším — vším — —"

Ladislavovi bylo skoro líto staré dámy, jak tak za dceru odprošovala, ale teď náhle se před ním rozestřel výhled do celé budoucnosti, kterou má žíti po boku této malé, vzdorovité bytosti. Vzdorovité! Ulekl se toho výbuchu. Vzdorovitá! Žádné jiné vlastnosti tak se nelekal, jako téhle. A teď, hledě do prázdna — ač oči jeho spočívaly na podobizně zesnulého otce Hedviččina — pronášel, jakoby sám k sobě mluvil:

„Vzdor — to jest jediné, co nesnesu..."

„Ladislávku," sepjala ruce stará paní, „neobviňujte mne — a s ní mějte strpení. Poddá se, poddá."

A vzchopivši se popadla chvějícíma se rukama Ladislava za hlavu. Cítil, jak horké, třesoucí se rty vtiskly mu na čelo políbení a jak při tom do vlasů jeho skápla krůpěj.

Po chvilce vešla do pokoje Hedvika. Nespomohlo, že se venku omyla studenou vodou. Její oči byly zarudly od pláče, a ještě jí koutky rtů poškubávaly. —

Druhý den zatkla sobě matčiny náušnice — s odporem, — ale jakmile se vrátili z kostela, rychle se jich zbavila a vetkla si nové, od strýčka. Nikomu neřekla, kterak si umínila, že ty staré náušnice měla dnes poprvé a — naposledy.

IV.

Uplynul měsíc.

Na večer byl opovězen nový kus.

„Půjdeme dnes do divadla?“ tázala se mladá paní při snídani. A v její otázce chvěla se všecka dychtivost nedočkavé ženy, aby viděla premieru hry, o níž se tolik hovořilo, aby se mohla pochlubiti, že byla poprvé.

„Zlatouši, dnes nemohu,“ odpovídal Ladislav, ukusuje špičku rohlíku. „Máme v závodě tolik práce, a všecka zodpovědnost spočívá na mně.“

„A nemohl bys o hodinu dříve odejít?“ tázala se žena, stále ještě doufajíc. „Záleží tak na té hodině?“

„Hedvičko, konečně bych mohl, nikdo by mně nebránil. Ale právě, aby se neřeklo, že dávám přednost zábavě, aby se neřeklo, že svého mladého manželství zneužívám k opouštění závodu v nevhodných chvílích, nechci tak učiniti. Chef by neřekl ani slova, v postavení, jaké zaujímám, ale nikdo by mu nevyvrátil pomyšlení, že již nepracuji se stejnou svědomitostí. A právě dnes nemohu. Za tři, za čtyři dny sehrají to podruhé — pak mohu. Dnes ne.“

„Pak to bude staré!“ hodila Hedvika hlavou.

„Hedvičko, nebuď dětinská.“

„Moje přání je ti vždy dětinské.“

„Nuže, jdi sama, přijdu pro tebe.“

„Sama nepůjdu. Jsem čtyry neděle vdána, a již budu chodit jako vdova!"

Vzdor! Ladislav zase cítil jeho hrot, jako onoho večera před svatbou. Ale ještě se ovládal. Chtěl se tvářiti, jakoby nepozoroval. Bývá to jediný prostředek.

„Nuže, Hedvičko, koupím dva lístky, můžeš jíti s maminkou."

„To jsem pořád sama! A každý řekne: proč pak nejde s mužem? A nemohu každému povídat, jakým jsi otrokem svého úřadu."

Ladislav hryzl se ve rty a odstrčil koflík s nedopitou kávou.

„Bohužel, posud jsem otrokem, nejsa vlastním pánem. Ale i pak budu otrokem, až do smrti, otrokem svého povolání, své starosti o výživu. A s radostí, neboť bych bez práce nemohl žíti. Ale bojím se, abych se nestal dvojnásobným otrokem."

Mladá žena neporozuměla těmto slovům. A kolem těch pružných, kvetoucích rtů hrál jí vzdor, když odnášela koflíky od snídaně z komnaty.

V.

O čtyři dny později.

Ladislav přicházel v poledne s radostným úsměvem domů.

„Nuže, Hedvičko, dnes půjdeme do divadla. Podívej."

A položil na stůl dva lístky.

„Dnes?“ otázala se táhle Hedvika. „A já slíbila sestřenici Olze, že ji navštívím.“

„Vzkaž jí, že nepřijdeš. Omluví tě, když jí řekneš, že půjdeš na nový ten kus.“

„Je pozdě, Ladislave, pozvala také paní Navrátilovou a Boženu. Má dnes první čajový večer.“

„Nebude neštěstí, budeš-li chyběti. Pozvi je na zítřek k nám.“

„A ani dnes nemám chuti, Ladislave, docela žádné chuti...“

„Nu dobře, nepůjdeš tedy. Jaká pomoc.“

Ladislav zcela klidně — aspoň zdánlivě klidně — vyšel a zavolal do kuchyně:

„Toničko!“

„Prosím, milostpane.“

„Oblecte se, skočte k panu Vlasákovi, že se poroučím a že mu posílám lístek do divadla, chce-li se mnou jít.“

Tonča odběhla.

Hedvika nemluvila. Ale když zasedli k polévce, otázala se:

„Proč jsi poslal vstupenku Vlasákovi?“

„Nu, když budeš u jeho ženy, může on se mnou do divadla.“

„Nevím, co tomu Olga řekne,“ pronesla bodavě Hedvika. „Mně bys to nesměl udělat.“

„Nevím, co kdy učiním, ženuško, ale lístek nezahodím, když jsem za něj dal půldruhé zlatky a když ty nechceš.“

„Byla bych si to ještě rozmyslila," odvětila paní Hedvika, a Ladislav cítil, jak v ní vře hněv.

„Je pozdě, ženuško."

Mladá paní dosrkala polévku a vyšla do kuchyně. Nebyl průvan, aby jí byl vytrhl dvéře, které s nesmírným třaskem za ní zapadly.

Ale v témž okamžiku křapla druhá rána. Mladá žena vrazila do pokoje.

„Co se stalo, pro Pánaboha?"

„Tak jsem se ulekl toho bouchnutí, že mně vypadl talíř z ruky," odpovídal zcela chladně Ladislav, zvedaje střepy s podlahy.

„Ježíši Kriste — z výbavy!" vyhrkla pláčem. „A proč jsi jej držel — vždyť stál na stole."

„Nu vidíš, ani nevím, jak se to stalo. Proč jsi lépe nedržela dvéře..."

Chápala mladá paní? Snad. Dvéře dovřely se za ní podruhé zticha — —

Ladislav dojedl, chopil se novin a četl až do černé kávy. Pak políbil ženu, jako vždy, a odcházel po svém.

A mladá žena teprv po jeho odchodu vyhrkla v lítostný pláč nad ztraceným divadlem a nad rozbitým talířem z výbavy.

VI.

Vyšlo slunce, pominul pláč, pominula včerejší nevrlost Ladislavova, která hnětla ovšem jenom jeho, kterou před ženou utajil. A v poledne vracel se vesel, jako vždy.

„To je náhoda, Hedvičko. Jdu ze závodu a potkám — koho bys myslela? Bratrance Jaroslava, právě kráčel z nádraží. Přijel včera na dva dny do Prahy. Pozval jsem ho na večer, a on přijde."

„K nám?"

„Nu kam jinam, pravím-li, že jsem jej pozval."

„To je nehoda..."

„Což pak?"

„Jsem na večer zadána — pozvala mne včera paní radová u Olgy — —"

„Ale tak se omluv — přijel příbuzný — nemůže ti zazlívat — —"

„Ano, a vícekrát mne nepozve!"

„Ale proč pak jsi přijala pozvání, hnedle dva dny za sebou!"

„Myslila jsem, že zase půjdeš do divadla..."

„Byl jsem včera — —"

„Právě proto."

„Ale víš, že nechodím denně, že jsem nebyl už celý týden."

„Přece jsem si to myslila, že půjdeš, abys pak mohl zase do hostince, jako včera..."

Ladislav chtěl vybuchnouti, ale opanoval se. Toť už není vzdor náhlý, to bylo připraveno pro všecky případy, to jest úmyslné, to je umínění!

Beze slova sedl ke stolku a psal. Potom zavolal Tonču.

„Rychle doneste ten lístek do hotelu u Štěpána, vrátnému." — —

— — — — — — — — — — — — —

„Kam jsi poslal Tonču?"

„Do hotelu s lístkem pro Jaroslava."

„Co jsi mu psal?"

„Omlouvám se, že ho nemůžeme uvítati, když odcházíš. Aby mne očekával v hotelu, že přijdu za ním."

Když mladá paní přinášela nákyp, jistě jí nádoba nevyklouzla z ruky, že tak hřmotně dopadla i s tácem na stůl.

„Buď opatrna, ženuško," napomínal ji dobromyslně Ladislav. „Pohleď, postavím-li tento talíř zvolna, nestane se mu nic. Ale udeřím-li jím takhle, je po něm. Podívej se!"

Křapnutí — a z talíře byly střepy.

— — — — — — — — — — — — —

Ladislav odcházel do závodu, po jeho odchodu vypukla Hedvika ve zlostný, malomocný pláč — nad druhým talířem z výbavy.

VII.

Ladislav u večer, vraceje se z pisárny, zastavil se na Příkopech v obchodě s porculánem.

„Čím mohu sloužit?"

„Tuším, že u vás kupovala moje tchyně porculán do výbavy pro svoji dceru, moji choť?"

„Prosím."

„Rozbije-li se něco, můžete to nahraditi? Máte stejné nádobí na skladě?"

„Té chvíle není stejná garnitura v zásobě, ale může být opatřena. Kdykoli si budete přáti.“

„Prozatím tedy objednejte talíře, stejný počet, kolik jich bylo poprvé.“

„A mám je zaslati — —“

„Přijdu vám říci, až bude třeba. Myslím, že to nebude dlouho trvat. Mějte je připraveny.“

„Prosím!“

VIII.

Celý týden paní Hedvika nemluvila. Ladislav pokusil se několikráte, aby zapředl hovor, jako by nic nepozoroval. Marně. Dostávalo se mu odpovědi jediným slovem, ale takovým způsobem, že bylo patrno, kterak chce mladá žena vyvzdorovati.

Ladislavovi nezbývalo než otazovati se služky.

„Myslím, že poněkud zbytečně často se obracíš k děvčeti.“

„Když vidím, že nejsi nějak v dobré kůži.“

„Ale to mne zahanbuje.“

„Kterak by tě mohlo zahanbovati, ptám-li se na věci zcela obyčejné, o nichž se od tebe nemohu ničeho dovědět...!“

Ladislav slyšel od té chvíle častěji v kuchyni hádky. Z počátku Tonča mlčela, konečně však odpovídala své velitelce. Nastalo, čemu se říká v domácnostech „štěkání“.

„Myslím, ženuško, že nemáš dopustiti, aby ti holka odmlouvala.“

„Nemohu jí zašít hubu."

„Ovšem, to ne. Ale mluviti s ní tak, aby neměla příčiny k odporu. Paní se nesmí hádati s čeledí."

„Zastáváš se jí! Mne ne! Jsem s ní dávno nespokojena!"

„Ah, to je jiná. Pak nezbývá než abys jí vypověděla!"

Domníval-li se, že ta rada zpomůže, mýlil se. Prvního zpozoroval, že služka se mu vyhýbá a že je uplakána.

„Co se vám stalo?"

„Paní mi dala knížku."

— — — — — — — — — — — — —

Na štěstí dostala službu stejně dobrou, u známé rodiny, také ještě bezdětné.

A u paní Hedviky střídaly se nyní služky jako na dráze. Byly všecky horší než Tonča, která vlastně byla velmi dobrá.

Po třech měsících řekla paní Hedvika k manželu:

„Nejraději bych zas vzala Tonču. Šla by k nám, řekla to mamince."

„Nikoli, ženuško, k tomu nesvolím. Pamatuj si, že takový návrat služky nikdy není k ničemu. Podruhé nikdy není taková, jako poprvé. Měla jsi býti dříve trochu — rozumnější."

Mladá žena jen stiskla rty. Ale nebouchala dveřmi, netřískala nádobami na stůl, ani neměla již ji-

ných cest a závazků, když ji někam vybízel a s sebou bral manžel. Porculánu z výbavy chyběla právě už polovička.

IX.

Byl výroční den onoho předvečera svatebního. Zejtra bude v manželství Ladislavově první „jubileum". Chystali se na to oba se stejnou radostí. Nebe nad nimi bylo bez mráčku.

V ten předvečer šli do divadla, i s maminkou Hedviččinou. Ladislav koupil lóži. Poprvé.

A divnou náhodou hráli zase — Zkrocení zlé ženy.

Staré paní hra se velice líbila.

A když posledně spadla opona, poznamenala paní tchyně:

„Výborně hráli. Pěkná komedie."

„A je v ní mnoho životní pravdy," poznamenal Ladislav jako bezděky.

Paní Hedvika v tom okamžiku stáhla závoj přes tvář, nachem zaplálou.

„Trochu drsné je to sice," řekla stará paní.

„Nu, vždycky ovšem netřeba prostředků tak drastických," řekl Ladislav. „Snad už ani nejsou takové ženy."

Když vyšli z divadla, přitulila se paní Hedvika k Ladislavu, až jej hřálo. Šli na večeři k mamince, zejtra bude maminka u nich.

A když u maminky mladá žena sňala klobouk a odložila plášť s vysokým límcem, pohlédla na ni stará paní a řekla:

„Podívej se, děvečko, jak ti ty staré náušnice pěkně sluší.“

„Jsou mně nejmilejší ze všech,“ odpověděla paní Hedvika.

X.

Když druhý den stará paní seděla u „mladých“, prohodila, dívajíc se na talíře:

„Nu, nepotloukla ti toho děvčata příliš? Neschází ti?“

Mladá žena zarděla se, neboť na sobě cítila pohled manželův. Opanovavši se však odpověděla matce prostoduše:

„Ba neschází, maminko. Naopak — nám porculánu přibylo...“

Obchodník dávno již byl dodal objednanou reservu a Ladislavovi dávno již se nepřihodilo, aby něco u p u s t i l. Výbava mladé paní byla teď skutečně přespočetna.

Nástraha.

(Nár. Listy v lednu 1902.)

Dvě dcerušky zůstaly Jarolímu Findejzovi po jeho drahé Žofince, když se v třicátém roce svém se světem rozžehnala. Nesmírně hořekoval pan Jarolím, když ji ke hrobu doprovázel. Nemohl uvěřiti, že je skutečně tam v té těsné rakvi a v té studené hlíně volšanské. A když se vracel domů, všecek zkřehlý a zmáčený pichlavým deštěm listopadovým — za tu chvíli, než ji do hrobu vložili — připadlo mu náhle, že milá Žofinka sedí doma, v teplé světnici, a až vstoupí, že se ho s podivením otáže: „Kde jsi chodil, Jarolíme?“

Avšak líbezný ten klam pominul ihned, jak se podíval na svoje dvě dcerušky na protějším sedadle, černé od hlavy po paty, a jen tvářičky jejich byly červeny a očka zardělá od nedávného usedavého pláče. Teď už jen povzlykovaly.

Nyní odešla Žofinka, nyní, když se mu počínalo tak dobře dařiti, když obchod zkvétal! A vše to měl děkovati jí — drahé, milované, nezapomenutelné Žofince. Svým věnem, svými dvanácti ti-

síci založila všechno, na čem teď pevně stál. A dvě dcerušky zde ostavila. Osmiletou Žofinku, šestiletou Boženku. Kterak od nich mohla odejít!

*

Smutek je těžká věc, ale jsou taky jiné starosti v životě. Nemohl věčně hořekovati pan Jarolím. Ani na to neměl času. Všechnu jeho pozornost a péči vyžadoval obchod. A závod páně Findejzův byl celým jeho světem. V domácnosti své byl vlastně hostem. Závod ho potřeboval celého. Nesměl poleviti, stále musil pracovati. Pro sebe, pro rodinu. Nebylo sice Žofinky, ale bylo mu starati se, aby dobře zabezpečil ta dvě poupata, která po ní zbyla. Pořád vzpomínal na její pohled, jímž se připínala v posledních okamžicích na dcerušky, a do srdce zařezával se mu nejposlednější pohled její, jímž utkvěla na něm, když již nemohla slova pronésti. A pak zavřela oči. Jen hádal, co ten pohled znamenal, a zdálo se mu, že uhodl.

„Zůstaň jejich, Jarolíme, jen jejich..."

Nic nevyřkla, nemohla, ale bylo to v tom pohledu.

Nu, Jarolím Findejz věru na nic ani nepomyslil. Kterak by mohl. Ta dvě ptáčata jeho...!

*

Dva, tři roky opatrovala jeho dcerušky nějaká příbuzná, ale vzalo to konec, když její rodina z Prahy se odstěhovala. Bylo pomýšleti, co dále.

A nezbylo tedy nežli vzíti k nim vychovatelku z povolání.

Není to lehká věc. Jarolím Findejz vystřídal dvě, tři, a vždy se to nějak násilně přetrhlo. Stará jeho kuchařka, zůstatek ze šťastného manželství jeho, která byla přišla do domu zároveň s mladou paní Žofií, žárlila na každou jinou ženštinu, a vždy se jí podařilo, že ji vyštípala. A Jarolím Findejz neměl ráznosti dost, aby doma udělal pořádek. Tak přicházely a odcházely dívky vychovatelky a vláda obstárlé, mrzuté a nevraživé kuchařky jen se tím upevňovala. Až zasáhl mladší, podnikavější bratr Findejzův.

„Ne, Jarolíme, takhle to nejde! Věčné střídání guvernantek nemůže míti dobrého účinku na tvé dcery. Vyrůstají, chápají a poznávají, že nevládneš v domě ty, ale kuchařka. Dobrá, teď vyhledá opatrovnici pro tvé holky moje žena; vyzná se v tom."

Za měsíc měly dcerušky Findejzovy novou vychovatelku. Štíhlou, ne zcela mladičkou. Lépe tak. Bylo jí dvacet pět let, její tvář energických rysův nasvědčovala, že má ve svém povolání jisté zkušenosti. Měla dobrá vysvědčení a hned prvého dne podjala se úkolu svého velmi vážně. Za krátko získala obě dcerušky Findejzovy tak, že zapomněly nadobro na vychovatelku poslední, kterou měly tak rády, a na žádnou z předešlých ani nevzpomněly.

*

Jarolím Findejz byl naprosto spokojen. Jen stará kuchařka nebyla spokojena. Připadalo jí, že již není první osobou v domě. Nová vychovatelka nebyla putičkou a měla dosti sebevědomí. Jejím příchodem byla kuchařka nějak zastrašena, schoulila se poněkud. A když se jí jednoho dne zazdálo, že slečna guvernantka chce panovati taky v kuchyni, a ona se postavila na odpor, shledala, že se jí půda pod nohama propadá. Jarolím Findejz octl se náhle před „kabinetní otázkou" — a šla kuchařka. Všechny vykousané vychovatelky dřívější byly pomstěny. Ale na těch slečně Kláře nezáleželo. O ni jedinou tu běželo. Místo v kuchyni zaujala služka nová, mladá, nezkušená. Sama slečna Klára ji přijímala do služby. A v ní taky viděla Rozárka svoji velitelku.

Panu Findejzovi bylo dosti trapno, když stará kuchařka, na niž byl tak uvykl, s pláčem se loučila, ale za krátko si liboval, že je v domě pokoj. Záleželo mu přec nejvíce na intelligentní vychovatelce. A krom toho měl rád svatý klid.

*

Zabrán ve své číslice a podníky obchodní, skutečně nemyslil na nic jiného než na své dcerušky, pokud se domácnosti týkalo, a guvernantka byla jenom nutným příslušenstvím. Vyplatil jí na prvního služné, vydal jí tolik a tolik na domácnost, přijal od ní posledního účet a zbytek peněz, nebo doplatil, a víc o ni se nestaral. Skoro mu připa-

dala jako bez pohlaví. Ale vlastně na to ani nemyslil. Na nic nemyslil. Což pak mu kdy připadlo, aby se obíral ženskou psychologií. Což se staral o to, nač myslí slečna Klára! Patrně na svoji povinnost, na nic jiného. Což si všímal, kterak slečna Klára, když někdy dcerušky z procházky se chtěly stavit u tatínka v krámě, dívala se tak podivně po všech prostorách, po těch stozích drahých ženských látek, nahromaděných v regálech, po spoustách hedvábí, jak její zraky chvílemi se zastavovaly na železné pokladně, a jak se zahryzla ve rty, když starší pomocníci v závodě se o ni opřeli očima a sklouzli pak na „starého" s výrazem tak podivným — tak podivným, že by je slečna Klára byla dýkou zprobodala.

Tvářila se, jako by ani netušila, a zatím se v ní všechno chvělo. „Ano, mohlo by to být — vlastně by to mělo být. A pak, vy potutelní šklebilové, dívali byste se na mne jinak... Neboť pak byl by už jen krůček, abyste se všichni hnali ke mně, jak bych vstoupila, a líbali mně ruce..."

Ale Jarolím Findejz nemyslil nic, pranic, a nezachytil ani jediného z těch pohledů svých lidí, a vlastně by jim nebyl ani porozuměl. Vždyť taky nerozuměl, když někteří jeho známí večer v restauraci ukápli nějakou narážku, že to má doma zcela dobře zařízeno.

*

Ano, kdyby nebylo náhod, někdy dobře připravených náhod!

Vracel se kdysi po půlnoci ze společnosti přátel svých, kteří zas ve chvíli rozjařenosti byli rozpustilejší. Odemkl dvéře předsíně a rovnou by byl zamířil do své ložnice, jako vždy, kdyby ho nebylo zarazilo světlo, vylévající se do předsíně dveřmi, jež byly zaskleny tabulemi do mdla broušenými, na samém konci chodby. Tam byl pokojík slečny Kláry.

To bylo poprvé. Vždycky se vracel Findejz do hluboké tmy. Slečna Klára byla na světlo velmi opatrna, vědouc, že ničeho se pán její tolik nebojí jak ohně. A teď u ní světlo. Bdí posud? Čte? Tak pozdě?

Jarolím Findejz svlékl zimník, pověsil klobouk a stál nerozhodně. Má vzbudit služku, aby se šla podívat? Eh, je třeba bouřiti celý dům? Slyšel děvče z kuchyně, na opačném konci chodby, jak zhluboka, hřmotně chrápe. Bylo mu líto, aby ji zburcoval. Ale přec — tam hoří lampa. Spí-li slečna Klára, jediné mávnutí rukou stačí, aby lampu srazila, a neštěstí hotovo.

Findejz úmyslně zahřmotil dveřmi ložnice, aby se slečna vzbudila, spí-li, a zhasila.

Zul se ve své světnici, vklouzl do trepek, ale nechystal se ke spánku. Světlo ho znepokojovalo. Po prstech vyšel, přiblížil se k zaskleným dveřím,

stanul. Hrobové ticho. Zakašlal. Nic se nehýbalo. Jistá věc, usnula.

Stiskl kliku, otevřel, vstoupil. Ano, slečna je na lůžku, kniha na stolku. Spí. Po prstech přiblížil se, hledě jenom na lampu. Ale v okamžiku, kdy se chtěl nahnouti, aby ji sfoukl, pohnula sebou Klára, vytřeštila oči jak z hlubokého spánku, přitahovala pokryvku — hnědé zraky její upíraly se na Findejza.

„Zapomněla jste zhasit, slečno Kláro," řekl rozpačitě, že jí něco vytýká, „neusnul bych, věda, že je někde světlo — snadno by lampa — —"

Teď slečna Klára vztyčila ruku, sahajíc ke hlavě, až se jí volný rukáv svezl s plného ramene, a pronesla:

„Odpusťte, není mi dobře — jsem všecka rozpálena, nemohu spáti — zdřímla jsem jenom na okamžik..."

Teprve nyní povšiml si Findejz, že má slečna Klára přes čelo úvazek, bílý šátek, vlhký náčinek. Nad náčinkem byly rozpoutány kaštanové její vlasy, na něž teď sáhla její ruka jak ze slonoviny.

Jarolíma Findejza pomátlo to. Takto arci nemůže zhasiti. Odvraceje tvář, aby nehleděl na dívku, odsouvl co nejdále lampu od její ruky a řekl:

„Ale prosím, přece nenechte hořet — zhaste —"

„Ano, hned — —" odpovídala slečna Klára. Znamenalo to patrně: jen co odejdeš.

Findejz obrátil se, dal „dobrou noc", vyšel, dovřel za sebou dvéře.

Přece však neměl pokoje. Shodil v ložnici oděv, oblékl župan, přecházel chvíli, aby se dočkal, až se v předsíni zatemní. Ale trvalo dlouho, a světlo stále se lilo z komnaty Klářiny.

Zdali zas usnula? Znepokojen vyšel do předsíně, tichounko se přiblížil ke dveřím a naslouchal. Zas jen hluboké ticho. Uvidí-li snad klíčovou dirkou? Sehnul se — a právě viděl k jejímu lůžku.

Nespala. Polovztýčena, s hlavou nachýlenou dívala se upřeně ke dveřím, jako by vyčkávala, že se ještě jednou otevrou. Tak dychtivě, netrpělivě. Její zraky jen hořely. — — Avšak očekávání její nesplňovalo se. A tu náhle slečna Klára prudkým, zuřivým pohybem strhla s hlavy úvazek, mrštila jím do kouta, vzchopila se, sklouzla s lůžka, přitáhla lampu a foukla přes cylindr. V komnatě se zatemnilo.

Jediné slovo ozvalo se ze tmy, zlostně, zuřivě pronesené, ale Findejz neporozuměl. Jen čemusi jinému teď porozuměl. Dvojsmyslným narážkám přátel svých a náhlému ochuravění slečny Kláry.

Plížil se temnou předsíní k ložnici své, jako zloděj kradl se do vnitř, a pohled jeho padl na obraz jeho nebožky ženy, milé Žofinky, visící nad pohovkou. Jarolím Findejz bezděky se pokřižoval.

„Koukej, Žofinko, tak hloupý přece nejsem . . .“ vylinulo se mu šeptem z úst.

*

Nejbližšího prvního odcházela slečna Klára se služným za tři měsíce, a Jarolím Findejz odvážel dcerušky do ústavu. A za čtyry neděle vrátila se stará kuchařka. Teď opanovala domácnost pána svého nadobro a již se jí nedostalo žádné sokyně.

Jeho poslední bál.

(Nár. Listy v březnu 1902.)

Soudím teď, že to byl pouhý nerozum mládí, když jsme tehda záviděli Artúrkovi. Neboť všichni jsme mu záviděli, aniž jsme to jeden druhému pověděli. Tolik přece cítili jsme, že nás tu popadá hnutí nekalé, že nás ovládá něco, s čím nesluší pochlubiti se. Však toho nebylo třeba. Svítilo nám to všem z očí, kdykoli se mezi námi octl.

Snad mládí? Ach, to jsme mu nemusili záviděti, neboť jsme byli všichni mladí, a nikoho z nás nenapadlo hroziti se stáří. Chápe-liž člověk v polovici dvacátých let, co je stáří?

Byly tedy předmětem závisti peníze, jimiž Artúrek oplýval? Doznal bych bez mučení, kdyby tomu tak bylo, ale ne, ne! Pravda, nám vždy se nedostávalo, ale přes to — jak nám byl krásný celý svět v odlesku těch několika šestáků, s nimiž jsme se vydávali na jeho dobývání!

Co v nás vzbuzovalo závist k Artúrkovi, vězelo v celém jeho zjevu osobním a ve všem, čím v našich očích život jeho byl obklopen. Osudem tak měkce měl ustláno, že spočíval jako v bavlnce. Vyšel z lůna rodiny, oplývající vším blahobytem, studoval, jak dlouho sám chtěl, a když se mu zdálo, že toho dost, přinesl domů poslední vysvědčení, zcela chvalné, a po prázdninách již nešel k zápisu. Zůstal prostě doma. Mohl tak učiniti, neboť nikdo mu nevymezil určitý cíl, nikdo mu neřekl: Tím se musíš státi. Měl právo nebýti ničím. Neboť co kdysi přinesla jeho maminka tatínkovi věnem a co k tomu tatínek ve svém nerozčilujícím podniku vyzískal, bude někdy jeho. To věděl celý svět.

Nikdy nevzpomenu, kterak vlastně jsme se seznámili, kterak se stalo, že zapadl v naši divokou společnost. Z nás nebyl nikterak. V našich domácnostech myla se každé soboty prošlapaná podlaha, z níž čím dále více vyčnívaly hlavy hřebíků, ale Artúrek od dětství byl uvykl sklouzati se po leštěných parketách a váleti se na měkkých kobercích. My dotrhávali obnošené kabáty s otců a bratří, i do zábav chodívali jsme v přešívaných čamarách s odřenou, svítící garniturou, na Artúrka šili krejčí od nejútlejšího jeho mládí. Nám chřestily v kapsách sprosté krejcary, ale Artúrek míval v safiánové tobolce bankovky a drobné nosil v kapsičce u vesty. Naše hovory bývaly časem velmi výstřední, ba neomalené, Artúrek nikdy nevypustil kostrbatého slova z úst. Tak nepochopitelná elegance čišela

z něho na nás, která nás dráždila, mnohého z nás pokořovala, a přece jsme ho měli rádi, neboť nikomu z nás neublížil.

Artúrek? V tom jméně vězelo jako trochu příhany, posměšku, ač jsme nic takového nezamýšleli. Zaslechl kdysi kdosi z nás, že naň zvolala matinka jeho: Artúrku! A tak zůstalo mu toto mazlivé jméno mezi námi, jemu jedinému, neboť jinak jsme se navzájem spolu nemazlili. Sluší vysvětliti zdrobnělé to jméno jeho, abyste se nedomnívali, že jeho nositel byl směšným panákem. Nikterak. Artúrek byl klidný, čtyřiadvacetiletý mladík, tváří růžových jako panna, ba až příliš nápadné dvě růže vykvétaly mu na lících neposkvrněné pleti, kdykoli se rozjařil nebo v rozpaky upadl. A takové vláčné, hedvábné kníry zdobily jeho rty a znenáhla brada jeho zarůstala hebkým, vlnitým vousem kaštanové barvy. Lišil se od nás jak nový stříbrný peníz od měďáků, a snad že jsme se domnívali, že je si vědom tohoto rozdílu, klíčilo v nás něco závisti podobného.

Nebyl naším druhem nerozlučným. Tuším teď, že jen tehdy vyhledával kroužek náš, když se přejedl vší té sladkosti, kterou byl krmen doma i ve svém příbuzenstvě, neboť vše, co souviselo s jeho rodinou, chodilo v lakovaných střevících a v rukavičkách. Míval guvernatku a hovořil francouzsky. Jakýsi proslulý a drahý profesor konservatoře byl ho vyučil hře na klavír. Byl tak rodiči vychováván, aby někdy dokonale připraven vstoupil v jejich šlépěje

a vzorně mohl representovati starý, dobrý ten „dům". Byl nadprostřední postavy, úměrného vzrostu, ušlechtilého zevnějšku, a ďas ví, nám přece nepřipadal jako pravý muž. Jakoby lázeň, v níž ho doma koupávali, byla bývala přehřáta. Jako by ho byli přinesli z neznámého, lahodnějšího podnebí.

Jak dlouho se objevoval mezi námi? Počítám, že to trvalo asi dva roky. Pak jednoho podzimku návštěvy jeho řídly, až přestaly docela. A v následujícím na to masopustě přiletěla k nám zvěst: Artúrek se ožení. Byl zletilý, tatínek jej chtěl učiniti svým společníkem.

Kterou? byla naše otázka. A kamarád Votýpka, který jako plesový výbor a zváč s několikerou kapitulací byl živým adresářem a „průvodcem" v pražských rodinách, dovedl ukojiti naši zvědavost.

„Klárku Cajnerovu."

Tak se v nás zatajil dech. Klárku Cajnerovu! Znali jsme jen zdaleka, od pohledu vznosnou tu dívku, z rodiny bohaté, která malé Klárince již do kolébky vložila průvodní list na dobrou partii, tu dívku pyšnou, jejíž každý zákmit oka projevoval, že je si vědoma, co přinese ve svém ladném zjevu budoucímu manželu a která tímto vědomím dráždila všechny, jimž byla nedostupnou. Chodívali jsme časem na plesy, když jsme ukořistili nějakou vstupenku, vídali jsme ji v těch gázových a muselínových úborech, vždy s kamelií na ňadrech, ale naše ruce v cídených rukavičkách klesaly vždy bez-

vládně k bokům. Pro ni, pro slečnu Cajnerovu neodvažovali jsme se, my chudá holota, před ní směl se pokloniti jenom na vyzvání k tanci, kdo byl „z rodiny", kdo si koupil vstupenku do plesu sám a komu za bílým vroubením vesty vyčníval červený hedvábný šáteček.

Pokusil se jednou druh náš Domajzl a došel si pro ni, ale na jejích tvářích pomřela tak náhle všechna rozjařenost plesová a z jejích očí zamrazil tak ledový pohled, když sotva hlavou pokynuvši jen tak ze rtů propustila odmítavé: „Děkuju!"

Vrátil se k nám Domajzl tehda více zahanben, než kdyby ho byl policajt ze sálu vyváděl, celá jeho namaštěná frisura byla mrazem rozčepýřena, ačkoliv tvář byla horkou krví podlita, a nevzpomněv, že by vlastně se měl nějak vylhati, zasykl upřímně:

„To je sůva!"

Ano, ale jaká krásná sůva! Krev se nám vařila v žilách, když se kmitla kolem nás, opřená o rameno šťastného tanečníka z rodiny „mechů", chvění námi lomcovalo žádostí po těch bílých ramenech — ale marně, — marně. Byla nepřístupna, nedostupna.

A teď, Artúrek! Jestli jsme si do té chvíle nebyli vědomi, že mu závidíme, teď jsme nemohli býti v pochybách. Ji jsme mu záviděli všichni, tou malomocnou závistí, která jest provázena zároveň vědomím porážky. Ach, my ubohá holota tehda!

Než vybouřil poslední ples masopustu, než se rozestřela pochmurná nálada popeleční nad ztmě-

lými sály, dušenými zvířeným prachem nepřetržitého křepčení, byl Artúrek ženat. Rozumí se, že jeho občasné účastenství na našich večerech vzalo tím nadobro za své. Jen jsme ho někdy potkávali, pozdravili ostýchavě, neboť kráčíval s mladou chotí svojí. královsky pyšnou a rozkvétající onou bujnou krásou ženy, kteráž nedovede zastříti vědomí, že pronikla taj života. Choti Artúrkově svítilo toto vědomí z očí.

Závist je nešlechetná. Ale my jsme nehloubali. A záviděli jsme Artúrkovi. Neb tímto sňatkem dostoupil vrcholu štěstí lidského v našich očích.

*

Dva roky minuly. Osud znenáhla rozmetal náš kroužek „divokých", zbyly z něho žalostné trosky, již jsme nekonali výpravy společné, každý se rval se životem, jak dovedl, a každý již i na dobrodružství vycházel na vlastní vrub.

Sálem žofínským zněla hudba masopustního plesu, vířil rej tančících. Přihlížel jsem lhostejněji než jindy, již mi to bylo známé divadlo, již jsem si byl koupil vstupenku za vlastní peníze, a nebylo tu nikoho, pro nějž bych se byl rozpaloval.

Tu kmitl se mi v reji povědomý párek. Artúrek s chotí svojí Klárou. Zářila tou vyzývavou krásou, jako vždy, ale již se mi nezdála hrdou jako královna. Vpíjela se celou bytostí v rozkoš divokého tance, omamující hudby. Artúrek unášel ji kvapíkem — ne,

Ona jej unášela. Neznavena, neunavná letěla dále, a jakkoli nebyla větší Artúrka, přece v tom připadalo mi, že ho převyšuje o půl hlavy.

Vyčkával jsem, až tato žena usedne. V tom okamžiku nebál jsem se odmítnutí. Přistoupím k ní se žádostí o tanec. Tušil jsem, že neodřekne. Byla kořistí své náruživosti.

Kvapík dozněl, páry se rozcházely a hrnuly do místností restauračních. Tam kdesi kmitl se mi Artúrek po boku choti své. Spěchal jsem za nimi.

Jako zlomen dosedl tu Artúrek na první židli a zastřel šátkem ústa. Mocně oddychoval, na jeho vybledlých tvářích rděly se dvě růže. Nad ním stála žena jeho a tázala se:

„Chceš pít?"

Artúrek zavrtěl hlavou a sklonil hlavu do šátku, jejž držel v obou dlaních. Chtěl odpočinouti.

Sálem rozléhal se tleskot zbylých tanečníků, žádostivých dalšího kvapíku — a již se ozvaly zvuky hudby. Nerozmýšlel jsem se déle, přichvátal jsem, aby mne jiný o ni neoloupil, a požádal jsem:

„Smím prosit, milostivá? Dovolíte, příteli?"

Aniž na mne pohlédl, přisvědčil, a paní Klára provlékla plnou paži pod mé rameno. Za okamžik byli jsme uchváceni tancem. Věříte-li, že ještě po dvaceti letech zaznívá mi v sluch nápěv kvapíku toho divokého, že mne obtáčí horká vůně voňavky, jíž bylo nasyceno hedvábné roucho paní Kláry? Ale zároveň mísí se mi do toho těžký a přihořklý zápach

planoucích voskovic a studená vůně chladných květů a haluzí, jimiž se postýlají rakve.

Ňadra paní Kláry, neodpočatá po kvapíku prvém, dmula se v novém tom reji. A teď uvázli jsme v tlumu párů, shluklých v jedno místo.

„Příměří!" pronesla moje tanečnice. „Jen co vyvázneme..."

„Tančíte vášnivě ráda, pravda-li, milostivá?"

„Ach, a jak!" odpovídala, oddálivši hlavu a hledíc mi upřeně v oči. „A málem by mně byl Artúr ples pokazil."

„Proč, milostivá?"

„Kašle krev od nějaké doby — ale přece povolil..."

Klubko se rozvíjelo, již bylo lze rozehnati se v nový útok, ale po slovech paní Kláry, jako bych byl pozbyl pevné půdy pod nohama, skoro jsem se zapotácel. Či vrazil do mne kdosi?

Ale tu má tanečnice, jako na vše připravená, objala mne pevně, tak pevně, že ňadra její vzdula se na mé hrudi; pocítivši zakolísání mé, jakoby se byla sama ujala kormidla, vyvlékla mne z rozstupujícího se tlumu — a dále jsme letěli sálem...

Překonán a sotva dechu popadaje odváděl jsem ženu k Artúrkovi, který trval na svém místě. Jakoby si mne zajišťovala, abych se jí neztratil, kynula mi na prázdnou židli proti Artúrkovi, a tlesknuvši manžela vějířem do ramene otázala se:

„Chceš ještě kousek, Artúre?"

Vzhlédl k ní tak mdle, jakoby žádal za slitování, a řekl prosebně:

„Až později, Klárinko, později — —"

A jak odestřel bílý šátek s úst, postihl jsem na batistu rudé skvrny. Neskonalý trud pojal mne a něco jako vědomí spoluviny. Ale čeho jsem se dopustil? Čím jsem se tu provinil?

Bylo zřejmo, jak lituje ta žena, jíž chyběla jen tygří kůže přes bedra, že musí usednouti vedle manžela, zatím co v sále šílí divý kvapík. Cítil jsem ulehčení, když poslední zvuky dozněly. Teď poopravovala bílou kamelii na ňadrech, v tanci pomačkanou, a z jejích zraků, jak pohladila prsa svá, šlehl na mne blesk. Seděl jsem jak přikován a zmaten obrazem před sebou. Tou kypící, nezdolnou ženou, a nešťastným Artúrem, kterýž seděl tu jak odsouzený, prázden všeho účastenství a nepochybně toužící po klidu a odpočinku na lůžku doma.

„Volenka!" zaznělo zvolání místností, když sem zalehly první zvuky opětné hudby.

Paní vzchopila se a lehce mi pokynula hlavou. V tom okamžiku cosi ve mně zajásalo. Hle, žena ta, jindy tak nepřístupná, tak mrazivě odpuzující, sama teď vyzývá. Zchvátilo mne svůdné kouzlo tance, byl bych následoval třeba do pekla. A dali jsme se v nový let. Byl jsem odhodlán nepodati se, a bych měl duši vypustit.

Ale než hudba dohrála, stanula paní Klára:

„Dovolte — kousek musím nechat Artúrovi. Doprovoďte mne — a neutecte."

A než jsme k němu došli, ještě se ke mně přichýlila a šeptla:

„Je to beztoho jeho poslední bál...“

*

Vzpomínáme na Artúrka, a již mu nezávidíme. Neboť také nám budou někdy sypati na rov chladné květy a haluze studené vůně...

Informace.

(Nár. Listy v červenci 1902.)

Byt velkoobchodníka Tadeáše Soviny. Deset hodin večer. Komorná Žany již před hodinou byla v jídelně prostřela pro paní Žofii Sovinovou, která jest v divadle. Pán odešel dnes do Besedy. Žany posledně teď nahlédla do jídelny, je-li vše v pořádku. Venku zvoní se, Žany kvapí otevřít.

Do předsíně vstupuje paní Žofie, štíhlé, nadprostřední postavy, asi třicetiletá. Chvatně svrhuje divadelní plášť, podává jej komorné, spěchá do jídelny. Vidouc na stole jediný příbor, obrací se do předsíně:

„Což slečna? večeřela již?"

Komorná: K službám, milostpaní. Již po osmé hodině. Ale sotva čeho pojedla. Stýskala si, že jí není zcela dobře, a šla brzy potom na lůžko. Spí.

Paní Žofie: Není divu, takové horko! Nic nového, Žany?

Komorná: Nic, milostpaní.

Paní Žofie: Žádný dopis?

Komorná: Žádný. — Mám dáti večeři, milostpaní?

Paní Žofie: Třeba. Ačkoli mi horkem není do jídla.

Komorná odchází do kuchyně. Paní Žofie spěchá do budoáru, otáčí knoflík elektrického osvětlení, nad filigranním psacím stolkem palisandrovým rozbřeskne žárovka pod kotoučem velikého stínidla ze žlutého hedvábí, podobného ohromné slunečnici. Na skvostné otomaně, povlečené vysokým, tmavorudým plyšem, připraveno jest noční roucho paní Žofie. Avšak ona nesvléká tísnivý, přiléhavý oděv, nýbrž sedá ke stolku, vyjímá z krabice něžný oktávek fialového papíru, chápe se péra a drobným, nepravidelným a hrotitým písmem píše. Péro její letí chvatně přes papír, sotva že se na samém okraji vzpamatovává, aby nepřeskočilo na podložku z hladké teletiny, a se stejným chvatem vrací se k levé straně, aby započalo novou řádku.

Na dvéře budoáru zaklepáno, a komorná, aniž otevřela, volá z jídelny: Milostpaní, večeře jest na stole!

Paní Žofie: Dobře, dobře! Již jdu!

Kroky komorné vzdalují se z jídelny do předsíně.

Péro letí dále. Paní Žofie píše:

„Drahý příteli! Dva měsíce již — a o Vás ani slechu. Ani řádečky — a po dvakráte marně jsem Vás očekávala. Konečně musím sama psáti. Je tedy

rozhodnuto stran letního bytu. Jinak, než jsme oba očekávali. Nebudu letos na Samotě, jako loni. Muž se rozhodl pro Bechyni. Oznámil mi to právě před divadlem, i píši hned po návratu. Spěchám, abyste nenajímal nic tam u Labe. Doufám, že naleznete cosi vhodného na jihu, v končině táborské. Zajásáte, pravda-li, že budu tentokrát ještě dál od Prahy než loni? Budeme tím bezpečnější. Doufám, že zas budu sama, soudím, že muž i letos pojede s dcerou svojí do lázní. Důrazně jsem kladla lékaři na srdce, aby jen poradil do lázní. A soudím sama, že není ještě docela zotavena po předloňské nemoci. A pak tedy, drahoušku, kyne nám zas léto krásné, krásnější než bylo loňské. Den odjezdu posud neustanoven, ale jakmile muž rozhodne, oznámím Vám. Ale do té doby snad přece Vás uvidím? Ani do divadla nechodíte! Pravda, třeba opatrnosti, ale kdybych nevěděla — — kdybych nevzpomínala na loňské dny, věru, soudila bych, že se mi vyhýbáte! Ach, není to domněnka přímo směšná? Můj milý Karlouš vyhýbal by se? A konečně taky Váš obchod — nu, ano, vím! Ale aspoň známku života! Nevěříte, co trpělivosti třeba, abych přečkala ty dlouhé, nekonečné dny — —"

Péro skříplo, bílá ruka paní Žofie trhla sebou. Venku zavzněl elektrický zvonek. Paní Žofie překvapením téměř ztrnula, však jenom na okamžik. Levice její náhle vytrhla postranní zásuvku psacího stolku, pravice vmetla tam nedopsaný list i vlhké péro, otočila klíčem, odsouvla podložku.

Žena vzchopila se, několik rychlých kroků, knoflík elektrického vedení otočen, v budoáru zatmělo se — a paní Žofie, spěšně za sebou dovřevši, sedá v jídelně ke stolu, ku připravené, vychládající večeři. Byl nejvyšší čas. Do jídelny vstupuje pan Tadeáš Sovina, prostřední postavy, široplecí, otylý, s řídnoucími, prokvetalými vlasy, oholené tváře, z níž těžko lze uhodnouti, minula-li mu teprv padesátka či schyluje-li se již k šedesátce.

Paní Žofie (jako v nesmírném překvapení): Ty se vracíš? Myslila jsem, že jsi v Besedě? Či nedostavili se páni z tarokové partie?

Sovina (přistupuje, líbá ženu něžně na čelo, pohladí ji po tváři, přidržuje ji levicí v křesle, ač paní Žofie nevstává, a hovoří): Dnes nebyly taroky, miloušku, je pátek. Kde je Miládka?

Paní Žofie: Ulehla již, než jsem přišla z divadla. Prý trochu nevolno, říkala Žany.

Sovina (starostlivě): Ale snad nic — —?

Paní Žofie: Jistě nic povážlivého. Nechtěla jsem ji budit. A dnešní vedro! Nu, již aby zas byla venku. Doufám, že ještě jedna sézona lázeňská, a vše bude v pořádku.

Sovina (přeslýchaje poznámku o lázních): Tím líp, že jsme sami. Mám velmi důležitou záležitost, o níž bych před ní nemohl — — Žofinko, snad osiříme. Snad Miládky pozbudeme. Nestýskalo by se ti?

Paní Žofie (těžce utajujíc radostné překvapení): Cože pravíš? Rozumím-li totiž dobře — —

Sovina: Rozumíš, miloušku, rozumíš. Nápadník! Konečně není divu! Je jí devatenáct let. Nu, vždyť to nemusí být hned. Ať rozhodneme jakkoli, do roka přece bychom jí neztratili.

Paní Žofie: Ale to jest novina! A jak to pravíš! Jindy ses vzpíral při pouhém pomyšlení — vzhledem k jejímu zdraví.

Sovina: Ano. Ale není obav. Mluvil jsem s lékařem. Je zdráva. Po přestálé nemoci ani stopy. Řekl jsem, proč se táži. A lékař soudí, že není žádné překážky. Ba, prý skoro naopak. Nuže, a jak ty soudíš?

Paní Žofie: Jak je tvá vůle. Jsi otec, já isem jen macecha. Arci myslím, že jsem byla dobrou macechou — —

Sovina (líbá ženu): Miloušku, byla jsi, byla. A proto máš plné právo rozhodovati o jejím osudu stejně se mnou. Věz tedy, před čtyřmi nedělemi byl jsem požádán o její ruku.

Paní Žofie (v úžase): Před čtyřmi nedělemi — a to mi teprv dnes — —

Sovina. Měl jsem své důvody. Sháněl jsem informace. Musil jsem opatrně. Ne sám, prostřednictvím jiné osoby. Neboť mně bylo by se snad ledacos utajilo. Nyní vím vše.

Paní Žofie (nedočkavě): A kdo jest — —?

Sovina: Překvapí tě to. — Karel Dvořák!

Paní Žofie (vytřeští na manžela oči, krev prchá jí s tváří): Karel Dvořák, pravíš? Obchodník Dvořák, tvůj bývalý společník?

Sovina: Věděl jsem, že tě to překvapí. Po jeho stálém ujišťování, že se nikdy neožení. Nu, ano, říkával jsem taky po smrti Miladiny matky, že již nikdy se neožením — pokud jsem nepoznal tebe. Již tomu tak, řekl o ni. Nedal jsem určitou odpověď. Chtěl jsem dříve být informován. Neboť ačkoli jsem soudil, že znám všechny jeho základy, přece jsem chtěl míti jistotu. Dnes ji mám. Stojí pevně, solidně. Má více, než jsem se domníval. Má vklad v Živnostenské, padesát tisíc. Ale nehraje na burse. To je důležité. Ani pokus neučinil. To jsem tušil, ostatně. Znám ho, v těch věcech je střízlivý, opatrný. Jeho čistý roční výtěžek páčí se na dvanáct, snad na patnáct tisíc. To je slušné zaopatření. Jak soudíš ty?

Paní Žofie (naslouchala posud se zaťatými rty, s očima upřenýma na zelené stínidlo nad stolem; nyní se vzpamatovala): V těch věcech, milý Tadouši, ponechávám úsudek jenom tobě. Obchodním záležitostem nerozumím.

Sovina: Avšak, milá Žofinko, je v tom i něco neobchodního. A v té věci zas přísluší slovo tobě. Informace má dodatek, nad nímž jsem se zarazil. Chtěl jsem si namluvit, že snad pouhý klep —, ale musím věřiti. Je v tom žena!

Paní Žofie (jejíž tvář zpopelavěla, potlačujíc uleknutí, ba zděšení, chabě): Žena?

Sovina: Ano, žena. Vdaná žena. Zálety. Podivná věc — Dvořák! Nikdy ani potuchy. A přec. Poměr prý vrcholil minulého léta — kdesi na venkově. Ale žena byla z Prahy. Jak byl obezřelý! Že je diskretní, vím dávno. Tu zavírá informace sdělením: Vše skončilo. V tom jest útěcha. Přece však bych velmi rád věděl cosi bližšího, a doufám, že i toho se dovím. Považ, aby tak v našich kruzích, kdesi na blízku — vše jest možno. Kterak by pak Milada — — —

Paní Žofie (mocně překonavši ohromení, vzchopila se, ujala manžela za ruku): Tadeáši, ať rozhodneš — ať rozhodneme jakkoli, nepátrej dále. Pravím ti: nepátrej dále! Běží o tvé dítě, o tvoji dceru. Budiž, snad bylo, o čem vypravuješ, ale jest konec, jak říkáš. V jistých případech jest lepší nepátrati, nevěděti. Nevím — (paní Žofie zajíká se) — čeho by ses dopátral, ale věř, lepší jest mnohdy rouška na očích než nahá pravda. A jde o ženu. Máš tolik síly, abys někdy slovem, pohledem neprozradil, o čem bys věděl? A můžeš zaručiti, že bys i samé Miladě — —? Slib mi, že nebudeš dále pátrati!

Sovina: V tom tě poznávám, Žofinko. Jak jsi dobra! Myslím, že každá žena na tvém místě hořela by dychtivostí po jejím jméně. Nuže tedy: ani slova již o tom. Ostatně, věc nemá na spěch. Sluší taky s Miladou promluviti. Bůh ví, kterak ti dva lidé — —! Nikdy jsem nic nepozoroval.

Pan Sovina ještě odešel do své pracovny, aby přečetl večerní korespondenci, učinil poznámky na ráno, přichystal vyřízení.

Paní Žofie vřítila se po jeho odchodu do budoáru, ke stolku psacímu, vytrhla nedopsaný list, smačkala jej zuřivě, škrtla sirkou, zapálila jej, a když plamen jeho ošlehoval již samé konečky bílých prstů jejích, vpustila doutnající popel do vysoké čínské vázy. Z jejích rtů, posud křečovitě semknutých, vydrtilo se nyní jediné slovo:

„Bídák!"

A za okamžik pronesla:

„Miladu! — Ji! — Právě ji!"

Potom, jakoby jí hrozilo zadušení, strhala se sebe hedvábný oděv, odhodila šněrovačku a chvatně vklouzla v noční roucho. Přistoupila k oknu a hleděla očima jak skleněnýma dolů do ulice, osvětlené posud velikými svítilnami obloukovými. A jak duněly poslední vozy elektrické tramvaje vzhůru k Vinohradům, připadalo jí, jakoby jí cosi v šíleném letu odvážely, daleko, a navždy.

Dvéře cvakly, z jídelny potichu přicházel Tadeáš Sovina. Paní Žofie spíš cítila než slyšela jeho kroky po měkkém koberci.

Teď ji pojal pravicí kolem pasu, přitiskl k sobě, políbil ji na tvář, rozpálenou a žhavou, a řekl konejšivě:

„Nemysli již na to, Žofinko. Hleď, v prvním okamžiku neměl jsem jiné myšlenky než: k d o byla ta žena? K d o byla? Ale po tvých slovech, vidíš, jsem docela lhostejný. Uznávám, že máš pravdu . . .“

MATKY.

Methoda paní Kadeřábkové.

(Nár. Listy v prosinci 1901.)

Bylo to v mých posledních tanečních hodinách — ale abych nelhal: nebyl jsem nikdy řádným „posluchačem“ taneční školy. Učil jsem se tanci docela mimořádně. Odkoukával jsem jiným, co dělají nohama a rukama, a zkoušel jsem pak při rozličných příležitostech, co mně ze všeho „v hlavě“ uvázlo. Mám arci na svědomí několik velmi rozházených kadril a jednu naprosto ztroskotanou besedu. Tehda, vzpomínám-li dobře, odcházel jsem ze stánku Terpsychory oknem místo dveřmi. Naproti tomu však nemohu zamlčeti, kterak se mi jednoho večera podařilo vynalézti tanec docela nový, na nějž sám pan tancmistr otvíral ústa. Bohužel, neujalo se to. Našel jsem tanec, ale nikoho do páru k němu.

Tak tedy jsem byl kdysi pouhým hospitantem, a vlastně mne k tomu svedl přítel Ferdinand. Pořádali nějaké „opakovací“, a Ferdinand sliboval mi dokonce, že budu zvolen ve slavný kruh aranžérův a že dostanu na rameno kokardu. Abych

zas řekl pravdu, ta kokarda mne nezvábila. Spíše to byla jistá dívka, o níž jsem věděl, že taky bude opakovati.

A v těchto opakovacích jsem tedy poznal paní Kadeřábkovou, dámu, která v onom cyklu tanečních večerů hned na počátku zaujala židli sedmou na levo a na té židli vyseděla si svědomitě svoje gardedámské večery až do postu. Nebyla ani veliká, ani malá, nebyla ani tlustá, ani hubená. Byla spíše tak nějak přihranatělá, a bylo dosti nepochopitelno, že tato matka, se všech stran tak ostře profilovaná, má dvě dcery tak milé a líbezné.

Vlastně měla již jen jednu, totiž svobodnou jednu. Starší byla provdána za vynikajícího mladého krejčího, kterýž opravňoval k nejlepším nadějím. A nezklamal v nich. Dnes je hledaným a váženým uniformistou. Mnozí jednoročáci tvrdí, že nad něj není, ani ze starších a proslulých mistrů.

Mladší, Karolinka, chodila do těch našich opakovacích. K čemu pak již kdy nebyla přirovnávána ženská krása! Myslím, že říše květeny je nadobro vyčerpána a dosti taky pytlačeno v říši zvířeny. Myška, hrdlička, holoubek, slavík, labuť, laštovice, kolčavička — co vše již nesloužilo za model, chtěl-li kdo říci, jak se mu podobala která žena. Pomalu nám zbyli jenom dravci a tlustokožci. No, dovolte!

Karolince říkali všichni mišpulička. Snad proto, že vše na ní bylo tak drobounké? Ústečka, nosí-

ček, ouška, ručičky, nožičky? Nevím, ale říkali jí tak. Jinak neměla podoby s mišpulkou ani za mák.

Jistá věc jest, že tak mnohý z nás by se byl rád přitočil k mišpuličce Karolince, ale hned prvního večera věnoval se jí zcela Alfons Koňadra, mladý a malý úředník jisté pojišťovny, a z ostatních nikdo mu nelezl do zelí.

Ani to nebylo příliš lákavé. Ne vzhledem ke Karolince, ale vzhledem k její mateři. Neboť kdykoli kdo přišel ke Karolince o taneček a dovoloval se nejdříve u maminky (v našich opakovacích bylo tak zavedeno), a kdykoli ji zas paní mateři odevzdával, byl účasten poprvé i podruhé pokynu hlavy tak tvrdého a úsměvu tak ledově ztrnulého, že ho přecházela chuť na nový pokus. Soudili jsme, že pan Koňadra jest jediným vyvoleným.

Ale to teprv byl omyl. Obsypávala-li paní Kadeřábková všechny ostatní jen studivou jinovatkou, lila nebohému Koňadrovi za krk přímo ledovou vodu. Bylo věru třeba vší jeho žhavosti, aby se z něho studené sprchy paní Kadeřábkové zas vypařily, a jenom přelíbezné úsměvy Karolinčiny a její naprosto důvěrné přitulení k mužným prsoum Koňadrovým vysvětlovaly nám odvahu jeho, s níž opět a opět přistupoval k sedmé židli na levo se skromnou, žadonivou otázkou: „Milostpaní dovolí?“

Pak paní Kadeřábková, nemluvná a tajůplná jako sfinx, zlomila se v šíji a sklopila hlavu, což znamenalo svolení.

Ale Koňadra byl neochvějný. Nezůstalo sice ledové chování matky zbožňované mišpuličky bez účinku na jeho náladu; postihovali jsme chvílemi, kterak stál za některým pilířem a beznadějně pohlížel k židli sedmé; s jakou žárlivostí sledoval, když kdosi jiný za malou chvíli ukořistil jeho Karolinku; ale když nastala o jedenácté chvíle odpočinku, odhodlal se nabídnouti dceři nepřístupné matky občerstvení. Zakoupil u cukrářského stolku číši limonády, vypůjčil si pakfonový tácek a přinášel Karolince růžovou „malinovou".

„Nebylo by slečně libo?"

Kterak by jí nebylo libo! Ale než mohla vztáhnouti ručičku, sklopila se mezi limonádu a dcerušku ruka paní Kadeřábkové jak veslo a její ústa pronesla ledově:

„To ne, vašnosti. Ona už má."

Nu, měla Karolinka vedle sebe na ozídce okna sklenici piva za sedm krejcarů, ale limonáda — a malinová k tomu! — je přece lepší. A byla od pana Koňadry! Teď ne jak politý, ale jak opařený odstupoval nešťastný Koňadra, byv takto odmítnut, a poněvadž byla limonáda zaplacena, nezbývalo mu než aby ji vypil sám. Skryl se kdesi za sloup a vlil ji tam do sebe rázem. Cosi podobného málokdy potkalo úslužného, dvorného tanečníka. Avšak milý náš Alfons nepokládal se za pouhého tanečníka. Jeho srdce bylo zahořelo ke Karolince, sotvaže ji shlédl, a v prsou jeho zaburácelo, co burácelo

v prsou jinošských již tolikrát: Buď tato — nebo žádná!

Do toho však mívají časem taky panímámy slovíčko. A co příležitostně pronesla paní Kadeřábková, mohlo Alfonsu Koňadrovi znamenati jedině: tedy žádná!

Naklonilať se jedné chvíle k matce Karolinčině sousedka její, nejen sousedka zde v taneční síni, ale i sousedka v ulici, kde Kadeřábkovi bydlili, a poznamenala nesmírně přívětivě:

„Karolinka se baví!"

„Ať se baví," odvětila paní Kadeřábková zcela lhostejně. „Proto je zde."

„Pan Koňadra ji ani z ruky nepouští."

Paní Kadeřábková ohrnula jen spodní ret.

„A mně se zdá," pokračovala paní Švestková, „že to není jen pro dnešek. Ňák se do ní hodně zakoukal. Aby si tak slečinka odtud nesla na konec zásnubný prstýnek."

Kapalo to se rtů paní Švestkové jak med, ale bylo v tom hodně pelyňku. Neboť dceruška její, slečna Žofinka, dosti vytrvale seděla podle maminky. Bylať ubohá ze staršího ročníku opakovacích.

Ve tváři paní Kadeřábkové nepohnulo se nic. Ale teď otočila hlavu a řekla sousedce:

„Zde já pro ni ženicha nehledám, milá paní. Jenom jí k vůli, aby se povyrazila, jsem taky subskribovala. Kdyby mně tu seděla, zůstaly bychom doma."

Paní Švestková zahryzla se — a spolkla. Přece však ještě jí nedalo, a po malém odmlčení dodala:

„Ale pan Koňadra, zdá se mi, na tomhle nepřestane. Je prý tuze solidní, a zakouká-li se — —"

„To se bude muset zakoukat jinde," odpověděla paní Kadeřábková mrazivě. „Pro toho už teprv naše Karolinka nevyrostla."

Paní Švestková byla dobrá, sdílná paní. Alfons Koňadra dověděl se o výroku paní Kadeřábkové ještě toho večera. Z kolikáté huby, těžko lze vypočítati, ale dověděl se zcela bezpečně.

Chvíli jím lomcovalo zoufalství, jehož následek byl, že vypil toho večera smíchovských pět, ač píval jindy dvě, tři. A když bylo ve dvě po „opakovací" a dcerušky i matky v šatně se zabalovaly do pláštů, byl tak na vše odhodlán, že nabídl matce i slečně průvod. A dostal košem. Ne od dcerušky, ale od matky.

Tenkrát nám Koňadra řekl, že se do rána zastřelí. Vzali jsme ho do kavárny, dílem jsme mu zastřelení schválili v zásadě, radíce ovšem, aby počkal do prvního, kdy se v bance vyplácí gáže, poněvadž by bylo pošetilostí, aby jim to daroval, dílem pak jsme zastřelení zavrhovali, ježto stojí peníze, velmi často se nezdaří, a zdaří-li se, že bývá po všem na dobro.

Karolinka však — dodávali jsme — je jista, je patrno, že ho má ráda, a třeba byla matka jako výr, že zbývá ještě otec. A když jsme šťastně vytáhli z milého Koňadry, že zatím doma nemá

žádné střelné zbraně vůbec, že tak jako tak musí počkati, až dostane prvního sobotáles, a když jsme ho ujistili, že ho v téhle věci neopustíme a Karolinka že musí být jeho, utišil se Koňadra, vypil dva čaje, sehrál partii pyramidy na kulečníku, a pak jsme ho odvedli domů. — —

Paní Kadeřábková zůstala chladna po všechny opakovací; arci Alfons Koňadra třetí neděli doprovázel matku s dcerou, ale tehda mu řekla panička velmi odměřeně:

„Ráda to nevidím, ale abych vás neurazila."

Aby tak byla věděla, že měl Alfons již třikráte dostaveníčko s Karolinkou! O tom však věděli jenom jeho nejlepší přátelé. Měl jich pak ještě více, dostaveníček, ba mnoho, ale Karolinka mřela při tom vždycky nesmírnou úzkostí.

A tak věru bylo nepochopitelno, kterak se stalo, že v podzimku si Koňadra vedl Karolinku k oltáři. A byli svoji.

Komu snad nejvíce to zakončení vrtalo mozkem: paní Švestkové, vzácné sousedce paní Kadeřábkové. Rozumí se, že nechyběla v kostele při oddavkách, ale nedostala se k paní Kadeřábkové, aby s ní promluvila. Však si ji nadběhla hnedle druhý den, když tchyně Koňadrova šla do trhu, a pogratulovavši nejsladším způsobem, vypadla s hlavním účelem svého intervjúvu:

„Já zůstala jako tumpachová, paní z Kadeřábků, když jsem slyšela a viděla, že přece pan Koňadra..."

Paní Kadeřábkov[illegible] blaženě usmála:

„On je to člověk jak zlato, paní sousedko. Moc hodný — a celá rodina. Nemohla Karolinka lepšího dostat."

„Ale Ježíš Marjá, paní z Kadeřábků," žasla paní Švestková, „vždyť jste o něm nechtěla ani slyšet! Tenkrát v ‚Mládencích'! Vždyť se Karolinka od něho nesměla ani napít! Vždyť prý k vám nesměl tak dlouho do domu....!?"

„Milá paní sousedko," mluvila paní Kadeřábková, „to je m o j e methoda. Ne holku do někoho nutit, ne hnedle s každým naše—vaše! Ne hnedle doprovázení a zvaní na kávu! To se potančí, porozpráví, pomiluje, políbá — a letí se dál. Já vždycky každého na dištanc. Tak bylo s Klárkou, tak s Karolinkou. Myslí-li takový mládenec s holkou do pravdy, zakousne-li se, však on již nepopustí, třeba byla matka trochu na tvrdo. A vidíte, neselhalo mi ani s Klárkou, ani s Karolinkou. Inu arci, paní sousedko, hlavní věc: musí holka taky být k světu!" dopověděla s důrazem.

Paní Švestková věděla, co chtěla vědět i nechtěla, a velmi přívětivě se poroučela.

Ostatně methoda paní Kadeřábkové se zdravě osvědčila. Obě její dcerušky jsou velmi šťastny. Ba, povídá se tak taky o jejich mužích, což jest ještě závažnější.

Kterak Švejcárková vyzrála na Jabůrkovou.

(Nár. Listy v srpnu 1902.)

Konečně to matka Švejcárková nemohla vydržet. Již se nemohla dívat na dceru Manču, která tam v koutě seděla jak umučení a tak hrozně sama s sebou zápolila, aby nevyhrkla v hlasitý, žalostný, srdcervoucí pláč.

Však měla proč plakat, Manča Švejcárkova, však to věru stálo za bolest. Vždyť si nikdo nepomyslil, že by to mohlo vzíti takový konec! Že by do toho sousedka matka Jabůrková takhle šlápla!

Nu, zkrátka, abychom rozuměli, začínalo tam nahoře ve třetím patře na pavlači něco takového, jako se odehrává v Romeu a Julii, skoro na vlas tak to bylo. Pravda, nebyl tu žádný Romeo, ani Julie, ani žádné rozvětvené a napořád k ráně připravené příbuzenstvo Monteků a Kapuletů. A může být, že ani matka Švejcárková ani matka Jabůrková nevěděly o té žalostné historii proslulých dvou milenců veronských, ale tím větší čest pro matku Jabůrkovou, že — co udělala — udělala tak docela

ze svého popudu a po nikom se neopičila, když řekla svému synu Romeovi — e, chci říci Vencovi:

„A jestli tě s tou žábou ucouranou ještě uvidím, Venco, pak taky ty uvidíš, co se stane!"

Venca mámu znal a Venca tedy opravdu se vynasnažil, aby ho s tou „žábou ucouranou" neviděla.

Někdo si teď pomyslí, že byl Venca po čertech papírový rytíř, když si něco takového dal zakázat. Že se měl vztyčiti, že měl vztáhnouti pravici k matce a že měl s bolestným výrazem v tváři a s potlačovaným pláčem v hlase zvolati: „Bůh vám odpusť, matko, a vy odpusťte mně! Ale já nemohu, nemohu bez Marie žíti! Kraj světa půjdu s ní a budeme se živiti lesními kořínky, ale nikdy, nikdy ji neopustím. Buďte tu s Bohem!" A že měl pak zmizeti a že ho matka Jabůrková neměla již nikdy spatřiti a že jí pak výčitky svědomí užíraly a že v tmavých a bezesných nocích lomívala rukama a volávala: „Venco, vrať se — vrať se na mé mateřské srdce a přiveď ssebou Marii svou, ať vám a lásce vaší požehnám, ať pohoupám svoje vnoučata na starých kolenou — —" Ale že jako nepřišel ani Venca, ani Marie, a tak že za půlpáta roku našli sousedé matku Jabůrkovou jednoho rána ztuhlou na chudé posteli, když jí, totiž matce Jabůrkové, bylo v noci dlouhou žalostí srdce puklo a doktor marně se namáhal k životu ji vzkřísiti.

Ano, to by se bylo mohlo státi v některé povídce jiné, pohnutlivé, ale Venca Jabůrků nevě-

děl, že jsou takové povídky a takoví milenci, a tedy nezvolal k matce pranic, a byť i byl zvolal, sotva by byl u matky došel porozumění, a stará Jabůrková nejspíš by byla popadla mokrý, těžký hadr a byla by svého syna hned při prvních slovech křísla, že by se nebyl dostal ke konci.

I vyvíjela se historie na oné pavlači ve třetím patře docela jinak než historie Romea a Julie. A vlastně bylo podivno, že do toho matka Jabůrková ťala, neboť s počátku pranic jí nepřekáželo, že Venca za tou „žábou ucouranou" leze. Abychom řekli pravdu, Marie vlastně nebyla ucouraná. Slovo to vyřkla matka Jabůrková jen proto, aby dceru matky Švejcárkové hodně zlehčila a synovi zošklivila.

Myslím, že z ostatních nájemníků onoho domu nikdo nepamatoval, kdy se tam do třetího patra obě sousedky přistěhovaly, a taky pamatovati nemohl, neboť byly nejstaršími nájemnicemi. Již tehda byly obě vdovami, a děti jejich, Venca a Manča, byly docela maly, Manča dokonce ještě menší než Venca. Obě matky sedávaly na Zeleném trhu a prodávaly zeleninu, skoro hned vedle sebe, ale přes to byla jim konkurenční nevraživost zcela neznáma. Ba naopak, hovořívaly spolu zcela přátelsky od stánku ke stánku, svorně nadávaly těm „balíkům venkovským", že nevědí, co by za ty košťály chtěli, a stejně svorně nadávaly pražským paničkám, že sůvy nevědí, jak by tu hlávku salátu neb okurku na krev usmlouvaly. Svorně vracívaly se domů, tam někam do Opatovické ulice, a svor-

ně zas nadávaly dětem svým, těm „harantům" zpropadeným, když jich nenašly doma, poněvadž právě veškerá omladina těch končin měla někde u kostela Svatovojtěšského valnou hromadu.

Konečně Venca vychodil obecnou školu, neřku-li snad i kus měšťanské, byly-li tehda již „měšťanky", a šel na učení. Na holičství. Brzy však se toho nasytil, anebo snad se nasytil mistr Venci, a mladý Jabůrek pak chodil po pražských pivovárech se sirkami, před vánocemi s Betlémem, od nového roku s třemi králi, a když začala vojna ruskoturecká, nosil již nejen po pivovárech, ale taky po jiných pražských hospodách jakýsi samodílný mechanismus, který lidem nadaným živou obrazností ukazoval, jak to vypadalo u Plevna a na Šipce, a když pak „naši" šli pacifikovat Bosnu a Hercegovinu, urobil si z lepenky, starých špuntů a kousků dřev Hadži-Loju, tábor povstalců a vůbec časové zjevy, o nichž byla řeč v novinách. Chodil s tím tak dlouho, až okupace pozbyla přítažlivosti, až pamětníci Hadži-Lojovi vymřeli, až byla Bosna a Hercegovina zpacifikována, a pak ještě okazoval Venca figury své nějaký čas jako Petrovské a jako Babinského, ale na další historické osoby a události již se nedostal. Bylať Manča Švejcárkova vyrostla v pěknou pannu, ve šteperku rukavic, a Venca pocítil a pochopil jednoho dne, že tenhle vandr po hospodách nemůže věčně trvat. Že by to nebyla žádná trvalá živnost. Že se musí chopit jiného, aby nějak vypadal. Zatím taky vyrostl a

seznával, že ochabuje zájem obecenstva pro jeho osobu. Bylo to právě na zimu a Venca etabloval se na Uhelném trhu s čerty a Mikuláši, kolem svátků prodával Betlémy a loutková divadélka, a ještě později si zařídil chov bílých myšek. A tenkráte se přesvědčil, že jeho srdce bije do opravdy už jen pro Manču. Bylo mu právě dvacet let. Jen co si vojnu vyslouží, počítal, a hned se s Mančou ožení. Zatím zas utekl rok, i druhý, a Vencu neodvedli. Byl by se tedy mohl ženiti, ale na to bílé myši přec jenom nestačily. Tak tedy se Venca počal „ohlížet" po něčem jiném — a štěstí mu přálo. Dostal místo u jednoho fotografa na Vinohradech.

Po tu dobu matka Jabůrková neměla žádných námitek, když Venca nejen docházel ke Švejcárkovým za Mančou, ale když s ní chodil taky v neděli, v létě za bránu, v zimě k Medvídkům, ke Sladkým a dokonce někdy i do Konviktu. Ale když přišel k fotografovi a přinášel v sobotu celých sedm zlatek za týden — a Venca skutečně je přinášel, poněvadž nebyl žádný ničema, aby je byl cestou někde propil nebo jinak utahal — pojednou matce Jabůrkové narostl hřebínek. Nebo teď už Venca n ě č í m byl! To nebyly Betlémy, to nebyly myši, to bylo jisté. Neboť Venca byl „retušérem". Tak říkala aspoň matka Jabůrková. V celém domě nikdo nevěděl, co retušér jest, a — bohužel — nevěděla to ani sama Jabůrková. Tolik však věděla — z úst Vencových — že u fotografů jsou retušéři, a tedy

byl retušérem i Venca. A takový retušer, stakramente, který má sedm zlatek týdně, nevezme si snad holku šteperku, která vydělává jenom půlčtvrté zlatky — a to má co dělat!

Snad v tom byly i jiné příčiny, ba, soudili v domě, že se obě „báby" na trhu nějak poštěkaly, i možno, že v tom bylo taky trochu msty, když matka Jabůrková řekla k synovi: „Ať už tě s tou žábou ucouranou nevidím!"

Bylo se to stalo právě v pondělí, po oné neděli, když Venca přišel s Mančou až o druhé s půlnoci domů.

„Já ti kluku nohy zpřerážím, budeš-li mi chodit za tou — za tou — —"

Nedostávalo se jí slova. Spolkla to tedy a dodala:

„Ty si vybereš jinou holku, ne takovou, která chodí ve dvě ráno domů!"

Venca ctil sice matku svoji, ale téhle její morálce nerozuměl. Neboť chodil s Mančou tak pozdě domů již aspoň rok, a matka nikdy se tomu neopřela. Až teď najednou! A pak řekla ještě:

„Ty si můžeš vybrat, kluku hloupá! Na sedum zlatých dostaneš taky něco s pomocí!"

A proto seděla Manča v koutě jak zařezaná, pro slzy neviděla na práci a co chvíle zaryla hlavu skoro až mezi kolena, aby nevyškytla, neboť nechtěla podrážditi zas matku Švejcárkovou, která od pondělka na Jabůrkovou jen soptila pro urážku dceři učiněnou. Nebo když matka Jabůrková sy-

novi zakazovala chodit za Mančou, činila tak, aniž zavřela okna — ba, právě před tím a zúmysla je otevřela, aby taky Švejcárková slyšela.

Ale teď, když matka Švejcárková viděla tiché zoufalství dceřino, bylo by jí to málem srdce utrhlo. Je sobota — zítra její dcera nemá rytíře — je konec všemu. A již v duchu vídala Manču jako ženu Vencovu, nebo Venca nebyl zlý hoch. Kdyby Manča byla hlasitě brečela, kdyby byla dováděla, zuřila, snad by jí byla okřikla: „Drž hubu, opice hloupá! Pro takového klacka —!“

Ale ta tichá, skrývaná, potlačovaná žalost ji trýznila. Dobře cítila matka Švejcárková, jakkoli se nikdy neobírala zkoumáním nitra lidského, že tahle bolest je hlubší, opravdovější a nebezpečnější než bolest ryčná. Taková se vybouří — ale tato dušená, polykaná lítost vede mnohdy ke zlým koncům.

Dlouho se dívala na dceru tak šourem, spravujíc děravé punčochy, jakoby nic neviděla, ale konečně to nevydržela. Vzchopila se, pokročila, vzala dceru za hlavu a řekla:

„Měj rozum, holka. Vypusť ho z hlavy. Ještě bys na něj a na jeho mámu mohla promluvit, když tě takhle oštěkala...?“

Ale Manča neměla rozum. Toto konejšení bylo jen olejem do ohně. Hlava její vyklouzla z ruky matčiny a teď vylily se z očí slzy plným proudem a v hrdle jí zakloktalo, až se Švejcárková ulekla,

že se dcera zajikne. Stála nad ní chvíli, ale pojednou měla nápad.

Beze slova shodila špinavou zástěru, ovázala si čistou, na hlavu uvázala bílý čepeček a potichu vyšla ze světnice. Ani Manča nepozorovala, že se matka kmitla kolem okna po pavlači, ani nezaslechla, že u sousedky Jabůrkové vrzly dvéře. A když tohle neviděla a neslyšela, kterak by byla mohla viděti, jak matka Jabůrková vyvalila oči, když spatřila neočekávanou návštěvu: sousedku Švejcárkovou. Dech se v ní zatajil, co to znamená. Té by se do smrti nebyla nadála.

Po všem, co se mezi sousedkami událo, nebylo arci žádného uvítání, ani k němu neměla Jabůrková času. Neboť řeč spustila Švejcárková:

„Pánbůh šťastny odpoledne, Jabůrková. Já vím, díváte se, ale hned zas půjdu. Jenom na slovíčko, Jabůrková, a nic za zlé. Bylo, nebylo, ať bylo jak bylo. Nešla bych, kdyby mi to srdce netrhalo. Sama jsem si myslívala, že to vezme dobrý konec. No, nevzalo. Jak Pánbůh usoudil. Však mi rozumíte. Ale holka mi tam bečí jako koza, a na to se nemůžu dívat. A tak jsem vám chtěla říct: utéct odtud nemůžu, ale půjdeme, jak nám kvartál vyběhne. Pro Boha vás prosím a pro staré přátelství: držte si Vencu doma a k nám ať nechodí! Ať ho Manča okem nevidí! Nechci tomu, Jabůrková, mám s holkou jiné oumysly. Ať mi váš Venca práh

nepřekročí, nebo se stane něco hrozného! Opatruj vás Pánbůh!"

Švejcárková dávno byla odešla, a matka Jabůrková ještě jako vyjevená se dívala na dvéře. Všeho na světě by se byla nadála. Že spadne starý i nový most, že se Petřín propadne, že Prahu země pohltí, že se Vltava na Žižkov vyleje — ale že přijde Švejcárková, aby jejímu synu — synu „retušéru" kvinde dala, aby mu svůj práh zapověděla, ne, toho se nenadála. To je slovo neslýchané, to je trumf, kterým ji nadobro přebila.

Matka Jabůrková jen se tetelila, funěla a pořád nemohla jazykem vládnout. Ostatně komu? Nikdo tu nebyl. Rozběhnout se ke Švejcárkové? Dobře cítila, že by to byla jen půjčka za oplátku. Ne, ne, něco jiného se musí stát, něco hrozného, neslýchaného, něco, co by tu hrdopyšnou Švejcárkovou k zemi přimáčklo, něco — — —

Ale co?

Dávila se tím, v krku jí to vězelo, na prsou tlačilo, ve tvářích pálilo. Přes práh že nesmí Venca? Ježíši Kriste, mohla to vyslechnout a nevyškrabat sousedce oči? Mohla to slyšet a neohluchnout?

Mohla. Viděla, cítila, ohmatávala se kolem dokola, že mohla. Tuhle stojí ona, tamhle stála Švejcárková, hovořila, dohovořila, jazyk ji nevypad', oči nevylezly, hlava neolysala, nohy nezdřevěněly, hrom do ní neuhodil, otočila se a šla — a ona,

Jabůrková, pořád ještě stojí a neví, má-li se propadnouti do sklepa nebo vyletět stropem.

Ohromení i ochromení její trvalo hodinu, dvě, načež znenáhla povolovalo; jen zlověstné blýskání v očích nasvědčovalo, že kuje něco strašného.

Konečně přišel Venca, smrákalo se již.

„Umej se, Venco!" velela mu matka úsečně.

Venca se umyl.

„Oblékni čistou košili, nedělní šaty!"

Venca oblékl.

„Vypláchni si hubu!"

Venca vypláchl.

„Vem si prsteny po tatíkovi!"

Venca navlékl prsteny. Činil vše jako stroj, nechápaje, co s ním matka zamýšlí.

„Teď vem klobouk, otři si boty, jdi a zaklepej u Švejcárků. A řekneš: maminka pěkně pozdravuje a vzkazuje se ptát, jak se vynacházíte a co dělá Mančinka. A kam zítra půjdeme. Jdi!"

Venca šel, nečekaje na další pobízení. A matka Jabůrková vykradla se za ním na práh a tajíc dech očekávala, co se stane. Venca zaklepal, vstoupil, zavřel za sebou. Ticho. Zraky Jabůrkové i ve tmě vítězoslavně zazářily. Stála půl hodiny — ticho.

Potichounku vrátila se do jizby, rozžehla petrolejku a stále napínajíc uši, kde se co šustne, povídala si skrze zuby, plna nesmírného zadostiučinění:

„Ježíš Marjá, to bych se podívala, aby Vencu vyhodily! Aby mně ho vyhodily! Našeho Vencu!“

Nazejtří v neděli šel Venca s Mančou jako vždy, a přišli zas někdy o půlnoci domů. A celý dům koprněl, když matka Jabůrková o dva měsíce později vystrojovala svatbu a líbala Švejcárkovou, div ji nezadusila.

Tajemství „paní Lóri".

(Nár. Listy v listopadu 1903.)

Zdálo se, jakoby byla nerozlučnou součástkou starého toho domu na Karlově náměstí, v němž obývala tři světnice s okny do staré, spustlé zahrady domu sousedního. Připadala všem nám tak stará a tak staromodní. Ale mládí má podivnou míru pro věk. Nám, jimž bylo kolem dvaceti nebo málo přes to, připadal každý třicetiletý muž jako přestárlý, zpuchřelý mládenec, a čtyřicetiletý — oh, ten byl v našich očích skoro kmetem.

Tak bylo i s ní, s paní Lóri. Snad jí bylo čtyřicet, nanejvýš, ale mladíkům a chlapcům táhl se celý její minulý život do šedivé, nedohledné dálky. Pravda, vypadala asi starší, jako padesátiletá. A sama bezděčně si přidávala věku tím, že se šatila tak staromodně, tak nějak, jako se nejspíš rostenky její nosily v mládí. Španělská hedvábná síťka dávno vyšla z módy, ale paní Lóri pořád nosila své kaštanové a již prokvétající vlasy v „necu", jako jsme jej pamatovali z dětství svého a jaký jsme vídali na podobiznách nešťastné císařovny Šarloty. A přes ramena, úzká, suchoučká,

splývala jí tmavomodrá hedvábná mantila s černými třásněmi, mantila již tehda historická. A hlavu pokrývala širokým, černým slaměným kloboukem, pastýřským.

Snad leckdo ušklíbl se stranou staromódnímu tomu kostýmu, shledanému jako z divadelní garderoby. Ale sluší povědět, že v těch letech nebyla paní Lóri sama, která se tak strojila, že Prahou chodilo víc takových postaviček, a kdyby nakrásně se byla oblékla v módu vládnoucí — ne, ne, pak to nebyla naše paní Lóri. Nemohla choditi jinak.

Paní Lóri říkal jí celý dům, ale byla svobodna, slečna, stará panna. Snad ji tak před časem pojmenovala kterási citlivější duše, aby jí nepřipamatovávala tolik její staropanenství, a název se ujal a zůstal jí. Zdálo se, že s ním je zcela spokojena.

„Chovala studenty", jak sama říkávala. Bývali tři, nanejvýš čtyři. Když jsem ji poznal, měla na bytě dva malé, asi čtrnáctileté gymnasisty, a staršího již, vyzáblého universitána, filosofa Matějku. Matějka to byl, jenž mne do její domácnosti zavedl.

Krom těchto cizích měla u sebe ještě vytáhlého mladíčka snad patnáctiletého, Viktorka.

„To je syn ze sestry," říkávala, když bylo nutno povědět někomu o jeho poměru k ní.

Dva ti cizí gymnasisté spávali v první světnici, hned vedle tmavé kuchyně, ve světnici větší bydleli Matějka a synovec Viktorek, paní Lóri obývala pokojík nejmenší, s jediným jen oknem. A tento pokojík, do něhož málokomu a málokdy jen

bylo dopřáno vstoupiti, dýchal minulostí paní Lóri. Tu byly staré kusy nábytku, jistě svědkové dětství Lórinčina, židle potažené dávným žlutým damaškem, památný prádelník se šuplaty, na něm hodiny se sloupky z alabastru, po stěnách staré obrazy rodičů paní Lóri, silhuety děda a babičky, rozkládací skříň na šaty, nad pohovkou visela kytara se zelenou stuhou. A pod kytarou v rámci vejčitého tvaru, v rámci, jehož pozlacení dávno bylo zemdlelo, vybledala víc a více stará podobizna důstojníka, setníka dělostřeleckého pluku.

„To je Viktorkův otec," říkávala paní Lóri hostům svým, a její oči nabývaly při tom výrazu, jakoby hleděly kamsi do dálky, nesmírné, nedozírné dálky.

„Jediná jeho památečka po otci," říkávala.

A byl-li při tom Viktorek, který přes patnáct svých let držíval se tety skoro za sukně, tu ruka paní Lóri jako maně vztáhla se po jeho hlavě, popohladila Viktorovi vlasy, všechny prsty její hebké, úzké ruky roztáhly se, jakoby se zarývaly chlapci do hlavy, a paní Lóri přitiskla si hocha k boku — a tiskla, tiskla, jakoby se obávala, aby jí ho v tom okamžiku někdo neuloupil.

Bylo patrno, že na něj, na tohoto chlapce, přenesla všechnu lásku, zbývající jí po všech, o něž kdy byla oloupena nevyhnutelným osudem staropanenským. Odešli rodiče, jistě odešli taky sourozenci její, neboť neměla v celém světě nikoho, a jistě nebo nejspíše nebylo již na světě ani onoho

neznámého, pro nějž kdysi její srdce bylo zahořelo. Všemu tomu bylo tak dávno. A žil-li? Ó, pak byl jistě více než mrtev, neboť náležel jiné, a to jest horší než smrt.

O tom však paní Lóri nikdy nemluvila. Mluvívala jen o rodičích, o dědech, skoro nikdy o nebožce sestře, z níž tedy byl Viktorek, ale nejčastěji obírala se vzpomínkami na otce Viktorova. A když byl Viktor ve škole nebo na procházce s Matějkou, sedávala u stolu před pohovkou a dívala se přes něj na tu vybledající podobiznu ve vejčitém rámci zemdleného pozlacení, dívala se tak dlouho, až se jí zraky zamžily a pak zaplavily horkou vláhou, suchá její hruď se rozechvěla, ústa zaštkala a v tom zaštkání utápěl se hořký, žalostný vzdech:

„Ó, Viktore, Viktore...!"

A malý ten Viktor — neboť jistě jen jeho se týkávalo bolestné toto zavzlyknutí — byl jedinou myšlenkou paní Lóri, náhradou za celý život, vyhořelý v marných touhách, její modlou. Takový slaboučký byl, útlý, bílý, jako bez krve. Ani by ho nebyla na ulici pustila bez Matějky, který mu byl informátorem doma a strážcem mimo dům. Nejlepší sousta náležela Viktorkovi a hned po něm Matějkovi, který platil jen za byt a vše ostatní měl zdarma. Vždy mívala paní Lóri takového staršího studenta na bytě, který byl pak Viktorovi jako pěstounem a vychovatelem. A vždy jí přál osud, že nalezla mladíka dobrého, pečlivého, který se Viktorkovi věnoval.

„Važte si tety, Viktore," říkával Matějka, „matka by o vás nemohla lépe pečovati."

Ale vždyť Viktor byl taky chlapec jako dobrá hodina!

A všichni obyvatelé starého, zasmušilého domu říkávali:

„Kdyby měl každý vlastní matku, jako ten má tetu!"

A pro tuto lásku k osiřelému chlapci vážili si všichni paní Lóri a nikdo se nedopustil vtipu o jejím staropanenství.

Matějka, filosof, poznamenával někdy:

„Vlastně je láska staré dámy k synovci zcela přirozena. Mluví z ní pud nevybitého, nevynaloženého, odepřeného jí mateřství. To jest jediné tajemství ženského toho srdce, pod nímž nevyrostl plod vlastní..."

Přece měl Viktor ještě jednu památku po otci krom podobizny. Štětičku vlasů, lesknoucích se dosud svěžím, černým leskem.

Za vzácných okamžiků přistupovala paní Lóri ku prádelníku, vyňala z první zásuvky památnou krabici staré práce, a tam, v kterési tajné příhrádce, v krabičce po nějakém šperku, spočívala štětička ta, ovázaná rudou nití hedvábnou.

„To jsou vlasy po tvém otci, Viktorku," hovořívala, posvátně je vyjímajíc. „Byly mu ustřiženy, když padl tam daleko v Italii, dobrým jeho přítelem. Až vyrosteš, dostaneš je."

A když je ukládala, tajně je políbila, tajně a vroucně, jakoby líbala čísi drahou hlavu.

„Proč nemáš taky vlasy po mamince?“ tázal se Viktorek.

„Nemám, hochu, nemám — —“ odpovídala paní Lóri, a pod bledou její pletí zlehka zahořelo.

„A řekni mi teto, jak se jmenoval tatínek?“

„Viktor, hošku drahý, Viktor.“

„Ale jinak, teto? Proč se jmenuju já jako ty, Richter? Jmenoval se otec taky tak?“

Ruměnec na tváři paní Lóri se rozhořel, až zaplavil celé líce.

„Je mnoho podobných jmen, hochu. A jsou podivné náhody. Až vyrosteš a budeš mužem, nebudeš se tomu divit.“

Ale nebylo souzeno Viktorkovi, aby vyrostl. Kdysi v podzimu zaletěla do Prahy jakási epidemie. Ne mor a neštovice, ne cholera. Zdánlivě nemoc lehká, přičítaná nastuzení, a mřeli mladí a staří. A tak tedy ulehl i Viktor. A jeho slabá soustava, jeho pápěrkovité tělo neodolalo.

V zoufalství sháněla paní Lóri lékaře, jednoho po druhém, ale tehda posmívala se smrt vší lékařské pomoci. A než minul týden, Viktorek vydechl duši.

Ležel v prostředním pokoji a nad ním s očima do ruda uplakanýma, ale teď už suchýma a jako skleněnýma stála paní Lóri a opakovala stokrát:

„Náš Viktorek umřel! Ale proč pak umřel? Proč umřel?“

A když ji odvedli na chvíli od rakve, na pavlač, dívala se po oknech, jako by je počítala, a potom, kráčejíc ode dveří ke dveřím, otvírala zticha, a hledíc vyděšenýma, skleněnýma očima na sousedy a sousedky, štkala na sucho, beze slz:

„Náš Viktorek umřel! Nevíte, proč umřel? Proč jsem neumřela já?"

A za tesklivé neděle listopadové bral se smutný průvod pohřební od starého domu na Karlově náměstí ke Slovanskému vrchu, dolů do třídy Vyšehradské a zas vzhůru k Vyšehradu, a rakev s Viktorkem pohroužena v úzký hrob.

A když poslední z oněch, kdož vytrvali až k samému hrobu, skláněli se a sypali hrsti země na rakev, a když nasypáno tolik, že černá rakev již již mizela pod prstí, zalomila náhle paní Lóri rukama a vykřikla zoufale:

„Nezasypávejte ho, mého drahého Viktorka! On je můj — můj a nikoho jiného — můj drahý, jediný syn — —!"

A klesla ve mdlobě na pokraj hrobu, nad nímž neskonalá, zoufalá bolest vyrvala jí z hloubi nitra to veliké, hluboké tajemství jejího života.

Politika paní Pletichové.

(Nár. Listy v říjnu 1905.)

Paní Barbora Pletichová stála u plotny a zavářela rajská jablíčka. Právě toho dne z rána bylo jich na trhu jako smetí a byla laciná. Honem tedy pospíšila paní Pletichová a nakoupila jich, aby si na zimu připravila pořádnou láhev jablíčkové marmelády. Nebo knedlíky s rajskou omáčkou byly paní Pletichové vrcholem všeho labužnictví.

Ale dnes vařila nějak roztržitě. Již asi po páté ohlédla se po dceři Nanynce, která stála u kuchyňského stolu mezi okny a krájela nudle. Zítra je sobota a budou drůbky s nudlemi, pozejtří husa. Do vánoc nemívali u Pletichů v neděli nic jiného než husu. Nebo to byla druhá vášeň paní Pletichové: nashromáždit co nejvíce husího sádla na zimu.

Nanynka krájela nudle, ale jen tak po paměti. Oči její byly zaplaveny, a horké a hořké slzy stékaly jí po tváři, kapaly na ruce. Časem potáhla nosem, časem zdvihla zástěrku, aby oči utřela. A zas ozývalo se jednotvárné klapání nože.

„Povídám, Nany, abys už přestala!“ řekla teď paní Pletichová netrpělivě. „Nebreč mně pořád do těch nudlí! Jsem ráda, že mi těsto vyschlo, a ty je zas rozmáčíš. Pak se nemá tatínek stuchat, když najde celé žmolky slepených nudlí. A jak můžeš krájet, když na to pro brek nevidíš! Krájet nudle, to není práce, aby se k tomu brečelo. Jedna dvě — ufikneš si kus prstů — a já abych pak zůstala v kuchyni sama. Povídám, přestaň mi brečet — —!“

Ano, řekněte dítěti, aby neplakalo, a spustí teprv na celé složení. Nanynka sic byla již velké dítě, asi dvacítileté, chlácholení matčino však účinkovalo na ni stejně. Potáhla nosejčkem, ale z očí vyhrkl jí nový proud slz. Položila nůž, zastřela tvář zástěrkou a z toho zakuklení ozvalo se tlumeně, ale žalostně:

„Jak pak nemám plakat, maminko, když to takhle dopadlo — — —“

Pro lítost nemohla dál.

Paní Pletichová chtěla zamíchat jablíčky, ale v rozčilení svezla se jí nějak ruka a prsty omočily se ve vřelé kaši. Rozčilení jejího tím jen přibylo.

„Mohu za to já, že to tak dopadlo?“ zvolala podrážděna, otírajíc opařené prsty hadrem.

Nanynka pod zástěrou pláčem jen huhlala:

„Kdybyste byla Vejdumka aspoň jednou pozvala, aspoň na kávu v neděli odpoledne. Tak na to čekal, tak po tom dychtil, ale ne, u nás bylo jako v zakletém zámku. A teď ho zvábili u Řeháčků — a já zůstanu starou pannou — —“

Matka Pletichová zahryzla se ve rty a mlčela, zuřivě míchajíc. Nejhůře bylo, že se cítila vinnou. Ano, věru, měla Vejdumka pozvat. Skoro se zdálo, že by rád přišel, že čeká na pouhý pokyn. Že stojí o Nanynku, bylo téměř nepochybno. Ale v matce Pletichové bylo kus takové nešťastné měšťanské pýchy. Byla by ho pozvala, Vejdumka, jen kdyby se byl nějak vyjádřil, kdyby o to byl poprosil.

Chudák Vejdumek! Kde by ho bylo napadlo, že smí otevřít ústa. Připadal si tak nicotným, posledním z posledních. Aby si byl troufal projeviti svoji náklonnost k Nanynce slovy! Když byl pouhým dělníkem — inu pravda, dokonalým dělníkem, na kabáty! — kdežto mistr Pleticha byl už dávno měšťanem a měl dokonce krám.

Tak čekali jeden na druhého, a tu náhle předešlé neděle pozvali Vejdumka k Řeháčkovům. To bylo nebezpečné, měli tam také dceru.

Když se tohle všecko prohnalo hlavou matky Pletichové, byla by ji nejradš strčila do toho hrnce s vřelou kaší jablíčkovou, aby všemu konec učinila. Zlobila se na sebe tím víc, že výčitka dceřina byla důvodna.

Ale nestrčila hlavu do hrnce. Dovařila jablíčka, potom šla ke stolu, vzala dceři nůž z ruky, dokrájela nudle sama, a slova při tom všem již neřekla.

Nanynka, jsouc vystřídána, usedla v koutě na koš se špinavým prádlem a tiše plakala, aby matka

neslyšela. Ale co slza, jako když do ledví matčina kapou krůpěje roztaveného kovu. Tak ji každá pálila.

*

Večer po osmé vrátil se mistr Pleticha domů, nesa dva nebo tři kusy oděvu přes ruku.

Choť Barbora očekávala ho, smažíc mu husí játra. Husí játra jedl mistr Pleticha k smrti rád.

Paní Barbora vnášela mu večeři do pokoje, postavila misku na stůl, pobídla chotě. Počkala trpělivě, až dojí, složila talíře, aby je vynesla, a pojednou, jakoby teprv teď si byla manžela lépe všimla, pronesla k němu starostlivě:

„Vincenc, ty jsi zas dnes nějak uchvácen, uběhán. Nejseš?"

Nic takového nebylo by mistra Pletichu napadlo. Byl jako jindy. Pravda, šukání bylo dost, ale Pleticha byl zvyklý pracovat. Jakmile však se paní Barbora starostlivě zatvářila, jako by to na něj hodil. Náhle pocítil jakousi mdlobu.

„Inu, bylo toho zas dnes. A je to taky čas! Takový říjen dávno nebyl. Jako před Mikulášem. Člověk neví, co dříve. Každý to chce mít hned!"

„Nebolí tě nohy, Vincenc?" tázala se dále paní Barbora.

Do té chvíle nepocítil toho mistr. Ale najednou ho nohy bolely.

„Bolí, matko — a vždyť aby čert sám stál celý den v krámě. To je nějakého rajtu kolem toho pultu. A hned do dílny a hned zas do krámu,

a nevím, kde mám dříve být. Abych měl ještě dvě ruce."

„Ba, Vincenc," hovořila paní Barbora přesvědčivě, „potřeboval bys je. Dobré, spolehlivé dvě ruce. Ale ty už ti nenarostou."

„Nenarostou," přisvědčil mistr odevzdaně.

„Nepíchá tě v boku, Vincenc?"

Mistr Pleticha ohmatal si kyčle.

„Tuhle na levé straně ťukne mne to časem," a hlas mistrův zněl skoro stísněně.

„Vincenc, ty bys potřeboval ještě někoho, buď do dílny nebo do krámu, ale někoho, kdo by tě dobře zastal."

„No, potřeboval, Bábi, ale kde ho najít!"

„Najde se, Vincec, člověk se doptá. Víš ty, kde pracuje Vejdumek — víš, Vejdumek, co tak někdy tančil s naší Nany?"

„Jak bych nevěděl, u Faměry."

„Tak Vincenc, vezmi papír a péro — ne, počkej, nevstávej, pohov si; já ti to podám. Tak, tuhle to máš. A piš."

„Co mu mám psát?" podivil se mistr.

„Povídám, piš. Napiš: Ctěný pane Vejdumek. — — Máš to?"

„Mám."

„Tak piš: Ctěný pane Vejdumek, potřeboval bych lepšího mladého člověka na dobré dílo, časem taky do krámu. Máte jistě známé, kde by se takový člověk vynašel. Oustně bych vám sdělil, co bych platil a jaký by měl být. Kdyby vám

bylo po libosti zítra v neděli mne navštívit, zatím o tom nedělejte řeči. Ale protože je krám v neděli zavřen a v dílně neděláme, prosil bych ke mně domů. Nejlépe by bylo po obědě, kdy je na to nejvíc času. S úctou Vincenc Pleticha. — — Máš to všechno, Vincenc?"

„No, mám," odpovídal mistr stíraje pot s čela.

„Tak dobře, Vincenc; zejtra k poledni pošleš Pepíka, aby počkal, až půjde Vejdumek z práce. Ať mu to odevzdá."

„Ale Bábi — —" snažil se mistr namítnouti cosi.

„Povídám, Vincenc, aby mu to dal. A v neděli Vejdumek přijde. Dobrá. Buď ví nebo neví, Vincenc, a třeba věděl o někom, proto ještě ho nemusíš vzít. Ale jistotu budeš mít, že je tu takový člověk, až ho bude třeba. — Napiš obálku, Vincenc. — Tak."

Paní Barbora sama list složila, sama zalepila.

„Nezapomeň na to, Vincenc. Vyplatilo by se ti kousek práce, abys na něm nechal zdraví. A Pepík ať ho nepropase."

*

V neděli odpoledne zase stála matka Pletichova u plotny a pečlivě nalévala do mašinky na kávu. Celá kuchyně voněla vanilkou. U stolu mezi okny poskakovala Nanynka, všecka zářící, a vytírala již deset minut šálečky na kávu, mističky na bábovku, stříbrné lžičky. Dnes neplakala. Srdce radostí jen se jí tetelilo — v pokoji u mistra Pletichy seděl Vejdumek.

Matka chvílemi se odvracela od plotny a po očku se dívala po dceři. Konečně jí to nedalo, i prohodila:

„To je divná věc, Nany. V pátek jsi brečela nad těmi nudlemi, dnes je ti nějak do smíchu. Ty máš rozmary!“

Ale zatím taky paní Barboře přebíhal pod kůží takový spokojený, skoro blažený smích. A co ji nejvíc těšilo, že se nikomu nepoddala, že Vejdumka přece jenom sama nepozvala. To byl tatínek. — A od oběda zbyla skoro půlka husy na večer.

Vnuknutí.

(Nár. Listy v červenci 1908.)

Děj iště: Společná světnice tříčlenné rodiny Martinkovic ve třetím patře starého domu na Novém Městě. Přijímací salon i jídelna zároveň. Poctivých šest metrů šíře, sedm zdéli — světnice, z jaké by moderní podnikatel staveb vytvořil hravě „pokoje" tři. V pravo světnice užší, ložnice manželů, v levo pokojík o jediném okně, ložnice slečny Babetky. — Okna celého bytu hledí přes nesčetné střechy nižších domů k Petřínu. Do společné, rodinné světnice vstupuje se přímo z kuchyně.

Osoby: Paní Martinková, dáma překonané čtyřicítky, s kostěnými okuláry na malém, tupém, ale neohroženém nose, roztahuje na klíně jakýsi podivný kus oděvu s velikým poraněním a přebírá se ve starém kartáně s všelikými zbytky látek, hledajíc kus na záplatu. Ačkoli kartán obsahuje „restlíky" za celé čtvrstoletí — a nejmíň čtvrtstoletí! — všemožných barev a látek plátěných, vlněných, bavlněných i hedvábných, k churavému šatu nehodí se kousek ani jediný, aby „neřval".

Což je stará a neomylná zkušenost hospodyň všech, aspoň za poslední století. Přes to však žádná hospodyně neodloučí se dobrovolně od těchto hadrů, které v klidném zátiší kterési almary nebo u zdi pod postelí bývají teplým a šťastným rodištěm celých generací molů. — Dnešní horlivé záplatování paní Martinkové však jest jen zdánlivé, jenom záminkou, aby jako — pilně pracujíc — neviděla, co se kolem ní děje. Ale nikdy — pravíme důrazně — nikdy nevidí paní Martinková bystřeji a pronikavěji, než při takovémto předstíraném zaměstnání.

Slečna Babetka, dcera manželů Martinkových, dívka dvacítiletá, uchýlila se do kouta u dveří, kde na malém stolku přebírá zmandlované prádlo, určitěji řečeno toliko punčochy, kteréž ze všeho prádla podrobeny jsou štrapaci největší a citlivy jsou zvlášť ve špičkách. Je známo, že nehty palců stále a neunavně proklubávají se těmito špičkami, jakoby hledaly světlo a vzduch. Zejména punčochy páně Martinkovy jeví značné stopy řečené zvědavosti a svobodymilovnosti.

Není to sice oblíbené zaměstnání slečny Babetky, ale dnes bylo jí uloženo paní mateří.

Oči Babetčiny jsou začervenaly a vlhky. Je patrno, že nedávno plakala. Snad pláče posud, avšak úzkostlivě odvrací tvář od okna, do temnějšího kouta, aby matka neviděla. Není radno s maminkou žertovati.

Pan Martinek chodil již chvíli světnicí, tu zašel do ložnice, tu vyšel do kuchyně. Rovnal ně-

jaké noviny, potom vyklepal dýmku, potom ji nacpal, zkusil, táhne-li dobře, ale nezapálil, nýbrž dýmku pověsil. Vše konal na pohled zcela lhostejně, ale nebylo pochyby, že je v rozpacích.

Paní Martinková „neviděla" ze všeho toho pranic. Ale přes okuláry své vystřelovala co chvíle pohledy jak z nabité repetýrky, tu na dceru, tu na chotě. Byly to pohledy na „nejkratší moment", jak by řekl amatér fotograf. A blýskaly skutečně tak, že pod nimi mohl fotografovati.

Konečně se zdálo, že pan Martinek práce své dokončil a že se na něčem ustanovil. Přistoupil k šatníku, dvéře šatníku vrzly. V tom okamžiku kmitlo hlavou přednosty domácnosti: Zatracené dvéře! Už tolikrát jsem si umínil, že je namáznu — pokaždé zapomenu. — Mnohý přednosta domácnosti dosvědčí tu, že skutečně vrzání dveří — ať u světnice nebo šatníku — mívá v zápětí všeliké větší menší mrzutosti.

„Co pak tam chceš?" ozvala se paní Martinková.

„No kabát, Máli!" odpověděl manžel, sbíraje veškeru zmužilost.

„Nač kabát?"

„No, vyjít chci, Máli."

„Kam pak vyjít?"

„Ale to je nějakého ptaní, Máli! Kam vyjít! Jako vždycky. Trochu courem a pak na sklenici. Slíbil jsem tento — —"

„Komupak jsi slíbil?"

„Ale ty jsi zas jak inkvisice! Komu! Pakostovi!“

Paní Martinková sňala okuláry. Zdálo by se, že to znamená odzbrojení, když skládá tato palčivá skla, avšak právě naopak, u paní Máli bylo to přihotovení k boji. Paní Máli byla dalekozraká a vzdálenost mezi ní a chotěm byla dostatečná, že brejlí nepotřebovala.

„Tak jen tam kabát nech a tu almaru zavři. Řekla jsem ti už prve, že nechci o Pakostovi nic vědět. Myslím, že jsem vám to řekla srozumitelně.“

Ve slovíčku vám spočíval výpad proti většině, proti přesile. Znamenalo to otce i dceru. Většina tato však byla zdánlivá. Většinou v této domácnosti byla paní Martinková sama. Byla by bývala většinou třeba proti pěti. Osud jí zápolení usnadnil. Byl tu jen choť a dcera. Ale upřímně řečeno, paní Martinková touto shovívavostí osudu pohrdala. Neprosila se o ni. Cítila v sobě síly dosti třeba na deset.

Když dořekla, zakviklo to u dveří. To vyvzlykla Babetka nad necitelnými slovy matčinými. Neboť Pakosta — Jaromír Pakosta byl vyvolený jejího srdce.

Matka zatkla na tětivu jeden z nejpalčivějších pohledů svých, střelila jím po dceři a řekla tvrdě:

„Ty tam nebreč, ať vidíš na díry. Čert by mě vzal, když rozvinu pár punčoch, a špičky jsou jako užrané. Ať se to spraví, než se zabalí!“

Při její zmínce o čertu se pan Martinek ušklíbl, arci na opačnou stranu, než kde manželka seděla. Jakoby si myslil, že ten čert měl již nejednu příležitost, aby udělal, o čem panička jen obrazně hovoří. —

Nahlas řekl docela mírně:

„Ty jsi dneska zas namíchaná, Máli! Takový krásný den, takový pěkný podvečer, a ty jako rozeschlá harfa — —"

„Nech si svoje vtipy, Anton, anebo si je udávej u harfenic. Řekla jsem, a dost!"

„Heleď, Máli, jak tam kos na komíně zpívá."

„Nech ho zpívat. Od toho je kos."

„A vlastně, Máli, co proti tomu Pakostovi máš? Dvě neděle sem chodí, ty jako by nic, a najednou —"

„— a najednou zas nebude chodit!" dokončila rychle panička. „Ať chodí zas jinam. Však mne dost mrzí, že jsem to dříve neskoncovala. Ale to je to, já jsem takové dobré hovado —"

„To si lichotíš, matko," poznamenal pan Martinek jen tak polozvučně.

„Anton!" škvikla panička.

„Že si lichotíš, matko, povídám. To je nějaká dobrota, najednou pro nic a za nic — —?"

Panička se hryzla ve rty, chvilku pomlčela, buď aby se ukrotila nebo aby sebrala všechny síly do pole. A potom, snažíc se mluviti co nejmírněji, ale taky nejvážněji, spustila:

„Proč? Tak já vám teda povím, proč. Protože nemá žádnou manýru, proto. Dám-li někomu dceru, chci, aby to byl manýrný člověk. Proto jsem ji manýrně vychovala. — No škleb se, já ti vidím pod kůži! To vím, že k ní je samá sladkost, samá limonáda. Ale matka není nic? A nemám já pak být matkou taky toho, komu dám dceru? Ale nemá-li ke mně kdo manýry, dokud chodí teprv za holkou, kde by ji vzal, až budou svoji? Nemá-li ke mně uctivost, pokud se na holku třese, jak by to bylo, až mu ji dám? A proto tedy, Anton! Proto!"

„Ale Máli," odvážil se k odporu manžel, „co to všechno meleš? Pakosta? Může být člověka uctivějšího? Viděl někdo takhle člověku křivdit?"

„To říkáš ty, Anton! Bodejť, protože k tobě je samá „vašnost" sem, „vašnost" tam. A to ty necejtíš, že mě odbývá takovým suchým, neslaným a nemastným „má úcta"? Neslyšel jsi nikdy pana Vomáčku, když jde dolů do druhého patra k Netušilovům, jak už z přízemku volá „ruku líbám, milostpaní"? A to ty nevidíš, jak Netušilka nad námi ohrnuje nos, že jsme z třetího? A myslíš ty si, že já o jedno patro vejš se dám zahodit? Ne, Anton! Já jsem taky z rodiny, jako ta sůva Netušilka, a kdyby Pakosta Babetu láskou třeba sněd a tvým „vašnostou" si jazyk polámal — konec je s ním. Já si taky žádám své."

Z kouta ode dveří ozvalo se teď nové, srdceryvné zaštkání.

Jedovatý pohled matčin zaletěl tam a ústa její pronesla drsně:

„Nech punčoch a jdi si brečet do kuchyně. A to ti povídám: dovím-li se, že ty mně s tím Pakostou ještě jednou někde — — tak se těš!"

„Ale maminko," zaplakala dcera a sepjala ruce, „pro boha tě prosím, aspoň mě nech vyplakat se! Řeknu mu to, napíšu mu, aby k nám už nechodil — —"

Matka mávla rukou, jakoby velela „všem hlava dolů!" — dcera utichla, sebrala punčochy do zástěry a odešla ne do kuchyně, ale do svého pokojíku. Hanbila se, aby svoje pokoření, svoji bolest a lítost vydala na odiv Kačence v kuchyni. Bože, jak je šťastna Kačenka! Má svého vojáka a nikdo jí do toho nesmí mluvit.

Nastalo dusné mlčení. Matka sice zvítězila, vzpouru potlačila, ale nebylo jí z toho veselo, nebyla v nitru spokojena. Na dně vyvstávala přece pochybnost, jestli tu někomu nekřivdí.

Pan Martinek chvíli nerozhodně přecházel, ale pojednou přikročil k šatníku, otevřel, chopil se kabátu, oblékl jej. Hřmotně dovřel (ať to vrže, psina!), urovnával na sobě kabát, a mířil k věšáku pro klobouk.

Panička, němá úžasem, pohlížela na něj. Ale její němota dlouho netrvala.

„Kam pak půjdeš?" ozvala se ostře.

„Kam budu chtít, Máli!" řekl prudce manžel. „Co ty vyvádíš, je už sekatura k nevydržení."

Panička se zarazila. Připadlo jí, že meze nějak překročila, tětivu přepjala. Ve chvíli, kdy pokládala všechen odpor za přemožený, obvyklá kázeň povoluje. Přednosta domácnosti se vzpírá — a panička cítila, že muž nepovolí. Jen chviličku trvala její úvaha o všem, a panička věděla, jakou vyhýbkou z toho vyváznout. Řekla:

„No jdi si. Ale s večeří se ti tam smažit v tom horku a čekat s ní na tebe nebudu."

„Nečekej! Jinde taky mají večeře."

A pan Martinek šel ještě do ložnice pro hůl.

Jeho choť viděla, že tuhle část potyčky prohrála. Málokdy se pan Martinek „zbočil" jako dnes, ale když se toho odvážil, obyčejně nepovolil.

Panička utichla a zlostně cpala klůcky do kartánu.

Pojednou venku bylo zazvoněno. Kačenka v kuchyni vítala někoho.

Slyšel to i pan Martinek v ložnici, zarazil se a zamumlal:

„Pakosta! No, ten si jde na plnou, chudák. Kriste pane, kdyby měl ten člověk vnuknutí, kdyby měl vnuknutí...!"

Již se otevřely dvéře do společné, rodinné světnice, a vstoupil Pakosta, mladík nedaleko třicítky, s kloboukem v ruce. Poklonil se hluboko, a ač překvapen, že shledává mateř zbožňované dívky samotnu, pronesl přece zvučně a skoro vesele, ale taky uctivě:

„Ruku líbám, milostivá paní! Ach, račte milostivě prominout — přicházím snad nevhod — —“

S pohovky vyskočila paní Martinková. Její tvář zářila přívětivostí, zraky její svítily radostí:

„Ale, pane Pakosto, jak pak nevhod! Doma jsme — všichni jsme doma! A můj právě se oblékl — slíbil prý vám, že se sejdete — a hned byste se byli minuli. — No, ale teď, doufám, zůstanete u nás? — — Anebo ne, pane Pakosto, ještě líp: já a Babeta se oblékneme a půjdeme všichni trochu na procházku a pak někam k večeři, viďte? — Babeta, mně se zdá, právě se šla strojit — —“

Babetce bylo třeba dáti na srozuměnou, aby teď nevylézala, s očima tak do červena uplakanýma. A bylo třeba strojiti se, chystati se na procházku, aby měla Babetka času oči omýti.

Panička spěchala, aby hosti podala ruku. Pakosta se sklonil, podávanou ruku uctivě políbil.

„Starouši,“ volala panička, jíž srdce v těle poskakovalo, „pojď sem, máš tu pana Pakostu — a my se zatím hodíme do parády...“

Z ložnice vyšel pan Martinek s rozpřaženýma rukama:

„Zaplať Pánbůh, pane Pakosto, vy jste měl vnuknutí!“ zvolal dvojsmyslně mrsknuv očima po ženě, ale dodal hned: „Vy jste měl vnuknutí, že jste přišel, málem bych vám byl utekl!“

Matka.

(Nár. Listy v únoru 1909.)

Ve světnici, jež byla příjemně vyhřáta, seděl Štěpán Kovář a pilně psal.

Byla to světnice mládenecká, pokoj „pro svobodné pány". Byla součástí bytu paní Karlíkové, a tak šťastně položena, že mohla být pronajímána a obývána, aniž rušil podnájemník svoji domácí paní neb ona podnájemníka. Mělať nejen vchod z neveliké předsíně, kteráž byla celému bytu společna, ale i zvláštní dvéře z chodby hned u schodů. Když se Štěpán Kovář vracel domů za dne, vcházel do svého bytu předsíní. Přicházel-li však až v noci, tu vstupoval dveřmi druhými, přímo z chodby. Aby nevyrušoval dámy. Totiž paní Karlíkovou a její dceru Gustynu. Ale Kovář netoulal se často. Byl to řádný mladý muž. A šetrný. Vraceje se za noci, odevíral tak jemně a zamykal za sebou tak opatrně, že nezpůsobil nejmenšího hřmotu.

Teď seděl a psal. V kanceláři měl půldenní úřadování, navracel se domů až ke třetí s poledne, již po obědě v hostinci, a přinášel si pravidelně

ještě kus práce domů. Za to byla zvláštní odměna. A Štěpán byl hospodář. Spořil. Byl asi jediný ze všech svých druhů v úřadě, jenž si tak počínal.

Horlivě psal srkaje kávy, kterou si sám vařil. Neboť v tu dobu nebývala doma ani paní Karlíková, ani slečna Gustyna. Matka seděla v malém obchůdku svém s bílým prádlem v nedaleké ulici, dcera pracovala zas u modistky v ulici jiné. Nesměly zahálet, aby vybojovaly živobytí. Dočasný obyvatel pokoje se zvláštním vchodem pak pomáhal platit nájemné.

Štěpán Kovář psal, až se mu hlava třásla, a chvílemi letmo pohlédl na hodiny mezi okny. Jako by nechtěl určitý nějaký okamžik promeškati.

Schylovalo se k páté, když na jeho dvéře z předsíně bylo zaklepáno.

Vzhlédl udiven. Co to? Vždyť u Karlíků nikdo doma. Bylo v celém tom skromném bytě jako v hrobě.

Bezděčně vyhrkl:

„Dále!“

A do světnice vstoupila paní Karlíková.

Teď ne udiven, ale přímo zaražen pohlédl Štěpán na hosta, jehož naprosto se nenadál.

„Moje úcta, milostpaní — —“

„Račte odpustit, pane Kováři, že vytrhuji...“

Zraky paniny prolétly při tom jediným mžikem celý prostor. Zdálo se, že zhluboka oddechla uspokojením, že nalézá Kováře samotna.

„Račte odpustit, pane Kováři, že na chvilku obtěžuji — — Ano, nenadál jste se. Odešla jsem z krámu — — Chtěla jsem s vámi docela o samotě — — Vyjednáme to klidně mezi čtyřma očima — — Po dobrotě, pane Kováři. Nehněvejte se na mne. Je mi toho dost líto —"

Podnájemník byl zmaten. Aby unikl aspoň na okamžik zkoumavým zrakům jejím a získal času, jal se shrnovati popsané a rozepsané archy před sebou, vstal, sklonil se nad stolem, ale rozpomenuv se, nechal toho, obrátil se k paničce a pobízel, aby usedla na pohovku blíže kamen.

„Nebudu dlouho zdržovat," omlouvavě pronesla paní, sedajíc. „A abych byla co nejdříve hotova: nehněvejte se, pane Kováři, — nemějte mi za zlé — ale račte si od prvního vyhledati jiný byt — — —"

Kováři se vlilo horko do tváří, všecek se zapálil.

„Milostpaní! — Proč pak? — Vždyť já myslil, že jsem vám docela vhod! — Nabízí snad někdo více? Snad bychom se dohodli —"

V nesmírných rozpacích sklopil zraky před pohledem paninym, ač taky její výraz jevil tíseň.

Panička teď rozevřela kabelku, již nesla v levé ruce, a vyňala z ní malou růžovou obálku. Kovář ji spatřil a jeho tváře pozbyly barvy.

„Nemůžete mně mít za zlé, pane Kováři. Ráno, když Gustyna odešla, našla jsem tohle psaníčko v jejím stolečku. Zapomněla je tam, díky bohu.

Kdož ví, kolikáté je to již. Ale konečně tedy jedno zapomněla. Matce nesmíte zazlívat, pane Kováři! — Je to vaše psaníčko. Byla jsem ohromena, že máte schůzky. Tady! U vás! — Ano, já jsem ukována na svůj krámek. A Gustyna — myslila jsem — sedí celý den v práci a přichází domů teprv po mně. — Ne! Ona pod nějakými záminkami odchází z práce, aby vás navštívila. — Pane Kováři, měla jsem po celý ten čas za to, že jste řádný muž — a myslím to posud. Ale, pane Kováři, tohle přece nejde. — Já vím, jste mlád. — Však jsem se dost rozmýšlela, když jste po posledním našem pánu přišel vy, než jsem vám pokoj pronajala. Měly jsme vždycky starší pány — čím starší tím byl milejší. M n ě, to se ví! — Ale pak po posledním zůstal pokoj nějaký čas prázdný, nájem ležel jenom na nás a vlastně proto jsem dala pokoj vám. — Zkusíš to, myslila jsem si. Chybila jsem. Jste mladý, ouhledný, řádný pán — Gustyna je taky mladá — dvacet je jí — můj bože, není to nic divného, ale je to nebezpečné, pane Kováři. To může posoudit jen matka — —"

Odmlčela se, hledíc na Štěpána, který před ní stál se sklopenými zraky. Konečně se odvážil pohlédnouti na paní.

„Milostpaní, pro boha vás prosím, nehněvejte se — —"

„Jaké pak už hněvy, pane Kováři! Co bych tím spravila. Vždyť vidíte, že vlastně nic nevyčítám. Snad jsem sama nebyla dost opatrna. Ale

právě proto, aby dále bylo všechno v pořádku, přišla jsem, abyste si našel jiný byt. Ať už to pak dopadne jakkoli. A nepodaří-li se mi najít nějakého staršího a zcela bezpečného pána, postěhujeme se do menšího. S těžkým srdcem, to mi věřte, ale nebude pomoci. Chvěju se ouzkostí, abych si neměla někdy co vyčítat — —"

Štěpán Kovář vztyčil pravici.

„Milostpaní, ujišťuji vás — —"

Panička mávla rukou.

„Doufám, pane Kováři, doufám," řekla natrpkle. „A kdybych vám nevěřila, myslím, že mohu věřit očím své dcery. — Ale vy nevíte, pane Kováři, co vím já, a před čím se třesu. — A pak jste nepomyslil, že přivádíte Gustynu do lidských řečí? — Přichází domů, když já doma nejsem — což je neviditelna? Ó, jistě se krade po schodech jako zloděj, jistě sem vklouzne jako myš — — Ale — vy myslíte, že nikdo nic nevidí — kéž by ještě nebyl nikdo viděl! — ale jestliže viděl, věřte mi, hanbou bych shořela. Podnes chodila jsem z domu a vracela se zas bez nejmenšího pomyšlení, bezpečně, jistě, a kdyby se za mnou byli ze všech dveří dívali, nebyla bych se pozastavila. Ale když jsem ráno přečetla to psaníčko, když jsem přišla na slova „tedy o šesté, jako vždy, srdéčko mé" — a když jsem pak měla vyjít ze dveří, bylo mi, jakoby na mne dům padal. Koho jsem na schodech potkala, již jsem si netroufala pohléd-

nout mu do očí, a kdo mne pozdravil, nevím, zdali jsem poděkovala."

Růžová obálka v pravici paní Karlíkové chvěla se. Postřehl to Štěpán, přiskočil, sklonil se, ujal svoji domácí za ruku, políbil ji a řekl:

„Milostpaní, nepokračujte — —"

„Pane Kováři — pane Kováři!" zaznělo ještě z úst paniných — ale za těmi slovy vylil se již pláč.

„Milostpaní!" zvolal Kovář. „Vše, co mi tu pravíte, naplňuje mne nesmírnou lítostí i trpkostí, pokořuje mne, zničuje mne, ale ne zcela spravedlivě, a vy se poddáváte zbytečným obavám, zbytečně se rozlitostňujete. Vždyť já Gustynku miluju, upřímně miluju! Miluju — a chci si ji vzít za ženu. Jenom jsem se posud nemohl odhodlat, abych vám — Vždy jste mi připadala tak přísna — Chystám se k tomu, ba — dnes nebo zítra byl bych přišel, abych požádal za její ruku — jsem už tak daleko, že si troufám uživit ji — a myslil jsem, že můžeme žít všichni tak pohromadě, jako jsme žili posud — jen ona již nebude choditi do práce, ale tady doma hospodařit — — milostpaní, slyšíte? Pro boha vás prosím, neplačte — neplačte —"

Paní Karlíková skryla hlavu do šátku, zaštkala, pak otevřevši oči a přemáhajíc se zdvihala pomalu hlavu a hledíc uslzenýma ještě očima na Kováře pronesla měkce, jakoby sluchu i sobě nedůvěřovala:

„Vy jste tak smýšlel?"

„Ano, milostpaní, a Gustynka vám to dokáže. Již jsem opatřil všechny své průkazy a teď žádám vás, abyste opatřila její."

Po těchto slovech Štěpánových nabyly oči paniny výrazu zcela jiného. Cosi jako náhlé uleknutí, jako stud a jako nesmírná bolest zračilo se v nich. Hlas její se chvěl, když temně, jakoby kdosi naslouchající neměl slyšeti, a s očima sklopenýma řekla:

„Pane Kováři, mějte slitování s matkou! — Až uvidíte průkazy dceřiny, dovíte se z nich, že Gustyna nemá otce — že ho po zákonu nikdy neměla — já nejsem paní — —"

Štěpán Kovář sklesl na pravé koleno, líbal nesčetnými polibky pravici paní Karlíkové a volal:

„Má v á s, má v á s, a dnes teprv vidím, jakou má maminku! Budete naše a my vaši!"

Oběma rukama chopila se paní ruky Kovářovy, tiskla ji vroucně; hlava jí klesala níž a níže, až se opřela o pravici Kovářovu a v proudu pláče skoro na ní poskakovala. — Ve světnici ztišilo se.

Tu po malé chvilce ozvalo se nesmělé klepání na dvéře, tentokráte na ony z chodby, a když nikdo neodpovídal, pohnula se klika, dvéře beze šustu otevřely se a do světnice vklouzla sličná dívka. Ale spatřivši skupinu stanula ohromena.

Kovář vzhlédl, pokynul dívce volnou levicí a zašeptal, jakoby kdosi spící neměl být probuzen:

„Pojď dál, dítě, a zamkni za sebou. — — Neboj se, maminka nás překvapila — ale již jsi má! Pojď a řekni jí, že již není proč plakat. — Pojď, pojď, ať se nám zas maminka zasměje — —!“

DĚTI.

Konečně dostává!

Z denníku týraného strýce. (Nár. Listy v lednu 1894.)

Tedy jsem zase v Praze! Bohudíky! Po desítiletém vyhnanství. A teď konečně třínedělní dovolená. To zde strávím milých, rozkošných pět neděl. Totiž tak: až se bude schylovati moje ouřadní třínedělní dovolená, rozstůňu se, pošlu ven lékařské vysvědčení — to mně dá snad každý svědomitý doktor! — a ředitel mně dovolenou o čtrnáct dní prodlouží. Aspoň o čtrnáct dní. Jsem hrozně rád, že tu právě panuje chřipka. Ta se mi hodí výborně, rozstůňu se na ni, na chřipku. Každý tomu uvěří. Bylo o ní tolik v novinách, i blázny si z ní tropili, ale mně se hodí. Jak ji „dostanu", hned mně prodlouží dovolenou, ze strachu, abych ji nezavlekl tam k nám. Hlavně ředitel z ní má strach. V Praze prý ať si ji mají, proto prý jsou v Praze, ale na venkově prý jí nepotřebujeme. Já ji na venkově také nepotřebuji, mně vystačí pro Prahu. Ať žije chřipka! Má takové všeobecné symptomy — náš ředitel říká „sinktóny" — že

ji může dostat, koho napadne. Když se nedá konstatovat nic jiného, je to chřipka. Co by to bylo? Také prý na ni lidé umírají. Já neumru. Já se uzdravím! —

Dobře jsem si vybral dovolenou v zimě. Toužil jsem dlouho po tom, stráviti zas v Praze kousek zimy. Vypadá jinak než v létě. Je zde ovšem ten výminečný — totiž „výjimečný" stav, ale mně snad se nestane nic. Předržím tu vánoce, Sylvestra, Nový rok, Tři krále — snad se podívam i do nějakého plesu. Ale pak budu kolegům vyprávět, až jim budou oči přecházet. Zejména těm zeleným, kteří Prahy posud neviděli. —

*

15. prosince.

Tak, návštěvy jsem si skoro odbyl. Je to hloupé, ale musil jsem tak leckam, kam bych jinak ani nepáchl. Tam ze staré známosti, sem ze zdvořilosti, jinam proto, že to jsou známí ředitelovi, a venkoncem všady pro dobrou vůli. To je tak společenský bonton. Někdy aby ho čert vzal! Ale člověk musí. To bylo všady zvaní! Taky na postel. Totiž jako na byt. Ale v tom jsem praktikus. Ubytoval jsem se v hotelu, a odtud se nehnu. Budu spát po chuti, přijdu si domů, kdy chci, nikdo mne nebude kontrolovat, nikdo se nebude pro mne ostýchat — a já také pro nikoho. To je hlavní. Jen žádné otroctví! Znám to spaní v rodinách.

Všemu ostatnímu zvaní jsem se prozatím také vyhnul. Vlastně na dobro. Byl jsem nejprve u svého svaka, a sestra si mne zamluvila hned na všecky svátky, na Sylvestra, na Nový rok — na všecko. Slíbil jsem. To je něco jiného. To jsou nejbližší příbuzní, mají na to, mohou mne vyčastovat, a přijal jsem tedy jejich pozvání. Když jsem přijímal, mluvil ze mne hlas krve. A pak se tam dobře jídá, slýchám vždycky. Svaka znám, když jezdil k nám ven. Ten má jaksi chlupatý jazyk. Mám prý k nim vůbec chodit na celou stravu. Budu chodit. Proč bych nechodil? Musíme se milovat, pokud se máme.

*

16. prosince.

Něco mne v rodině svakově netěší. Jejich kluk, Artúr. To je kluk zpropadený! Mají taky holku, o dva roky starší, ta je hodná. Ale kluk, desítiletý Artúr, tím čerti šijou. A staří mu všechno trpí. Předně patrně proto, že je mladší, a za druhé ještě patrněji proto, že je kluk. Kluci mívají obyčejně pré, zvláště jsou-li jediní. Myslím, že by měl mít každý kluků několik. To by jen prospělo jejich vychování. Nemám takové mazánky rád.

*

17. prosince.

Vlastně kluk nestojí za to, abych mu věnoval nějaký řádek, ale mám vztek! Mám hrozný vztek. Je to kluk nekáraná! Tropil včera při večeři skotáctví, napomenul jsem ho — vyplázl on kluk na

mne jazyk! Na strýce vyplázne jazyk! Mně je skoro padesát let! Já, který jsem imponoval tolika holkám v životě, neimponuji takovému usmrkanci! Vypláznout jazyk! Kdyby to udělal můj kluk — totiž kdybych já měl kluka a on tohle udělal na strýce, dostal by pohlavek, až by se mu hlava zamotala! Ale on by to neudělal, měl by jiné vychování. No, napomenuli ho, pravda, ale to je platno! Kluk se stranou ušklíbl. Pronesl jsem ostrou poznámku, ale viděl jsem, že není vhod ani sestře, ani svakovi.

„Ty nemáš děti — ty nevíš, jak to s nimi je."

To se vždycky hodí starému mládenci na hlavu. Nemáš děti! Taky bych se poděkoval. Ale třeba jich neměl, mohu posoudit, jak by se měly chovat. A můj svak je profesorem! No ovšem, není to první případ. Znal jsem už takové profesory. Mají v hlavách namačkáno klassiků a mudrců celého světa, několikeré vydání konversačních lexikonů, vyučují celé pluky mládeže — ale svoje vlastní děti...: Darmo mluvit! Na toho kluka si dám pozor!

*

19. prosince.

Ničemný darebák! Počíná mě mrzet, že jsem se u svých příbuzných tak na celý pobyt zadal. Ten kluk mi to ztrpčuje. Člověk by nevěřil, co v takovém desítiletém rarachu vězí.

Zdržel jsem se včera u svaka hezky dlouho do noci. Odejdu, jsem před domem, chci si za-

pálit doutník, vytáhnu sirky, škrtám — první, druhá, desátá, padesátá sirka — žádná nechytí. Celá krabička. Kluk hanebná! Oškrtal mi za večeře všecky sirky a zas mi je nastrkal do krabičky. Slyšel o takovém vtipu od nějakého darebáka. Lán cesty do hotelu — já musil bez doutníku, na nějž jsem se celý večer těšil. V bytě jsem nechtěl kouřit, sestra trochu kašlala. To mám za svůj jemnocit. Na ulici nebylo živé duše. Snad si nepůjdu zapalovat ke strážníku, teď, ve výminečném stavu, aby mě sebral?

Ale počkej, kluku, máš schovaný ten pohlavek, a pořádný. Nic se nebudu ostýchat. Zahanbím rodiče. Od čeho jsem strýc, abych nesměl takovému nekáranci dát pohlavek?

*

20. prosince.

Kluk prazatracená!

Byl jsem u sestry zas včera, u oběda. Na ulici plno svinstva, vody, přišel jsem zacachaný a studilo mne v botách. Svak mi nabídl trepky, abych si ohřál nohy. Ale nejspíš proto, abych mu nezaťapal podlahy. To je jedno, proč, ale trepky mně byly milé, byly suchy.

Při obědě jsem vykládal svakovi, že mám botky výborné, n e p r o m o k a v é, že sice studí, ale neprosakují. Kluk poslouchal jak vyjevený. Pak zase mně svak vyprávěl, že měl jednou jeden hodinář na Václavském náměstí ve výkladní skříni akvarium

a v něm hodinky také nepromokavé. A v jednom modním závodě prý měli za sklem waterproofový havelok, sebraný jako do uzlu, v něm vodu a v té vodě plovaly zlaté rybičky a žraly mravenčí vajíčka. Já vím, ve výkladních skříních bývají takové nepromokavé haveloky, a když si je člověk koupí a vezme do deště — promokne v nich. Mravenčí vajíčka a zlaté rybičky tím ovšem neprotečou.

Po obědě jsme si zdřímli, po kávě chci domů, hledám botky, najdu je v kuchyni, zvednu je za štruple... No, ano, vlastně jsem si to mohl pomyslit. Perka jako cent — z nich teče vodopád a plná podlaha rybiček z akvaria svakova. Pachatel? Artúr! Kdo jiný než Artúr! Chtěl zkusit nepromokavost mých perek.

Ale dal jsem mu za to pohlavek! Až jsem cítil v celém těle takové milé uspokojení.

Ale sestra? Svak? Pěkně se zamračili. — Svak dokonce, že prý to je nepaedagogické, káře-li dítě někdo jiný než rodiče, dokonce trestá-li tělesně. Také něco mluvil o právu, že jako ho cizí nemá k takovému zakročení. Paedagogické nebo nepaedagogické — pohlavek padl. Právo neprávo — vždyť jsem strýc! Rodiče! Ale když ho netrestají! Počkej kluku, budou tě někdy otloukat jiní.

Rozmýšlel jsem se — a přece jsem večer zase přišel. Nálada hrozná! Deset pod nulou. Vše jako zamrzlé. Sestra nemluvila, svak nemluvil, jen kluk se šklebil. Ovšem, ten se vysměje celému světu. Zkusil jsem několikrát zapříst hovor, marně. Jako

bych ten pohlavek byl dal jim, rodičům. No třeba. Je mně jedno. Tedy jsem konečně šel.

A dnes, tabula rasa! Rozhodný čin! Poslal jsem Houžvičkovům lístek, že za těchto okolností bude lépe, ušetřím-li jich dalšími svými návštěvami. Že je mi líto, ale že se klukem týrati nedám. Také jsem se mezi řádky dotkl libeňské polepšovny.

*

Sestra! Přiběhla do hotelu sestra! S pláčem, to se ví. Ovšem, hlas krve. Prý jediný bratr — a takhle jim zkazit svátky. Kluk prý dostal. (Nevěřím!) Dost prý ho napomínají, kluk prý nechce povolit. To je hezká zásada vychovatelská! K l u k n e c h c e p o v o l i t! My také někdy doma nechtěli povolit, ale pak vzal tatínek rákosku a když ji odložil, byli jsme „povoleni".

Tak co dělat? Půjdu tam zase. Můj bože, sestra. Ještě jsem rád, že takových sester a takových Artúrů nemám několik.

*

23. prosince.

Co jsem za těch několik dnů viděl a zkusil, nikdo by nevěřil. To není dítě, to je čert! Nezpůsobný, hubatý, neposlušný, nečistý, vzdorovitý, lhavý — všecky nectnosti má. A zejtra je Ježíška a já mám také tomu ďasu „nakládat". Já bych mu naložil! Tak slabých, nemoudrých rodičů jsem ještě neviděl.

Takového kluka měl ještě jen jeden přítel můj. Jediného. Omluvou otcovou bylo, že byl celý den v obchodě, a panička, která měla zařízený „puc", také nedohlédla. Byla celý den v krámě. Kluk? Čekali na něj Opatovice — co jiného! — Jednou tak o tom před sestrou a svakem se rozhovořím.

Co pak bych tomu klukovi koupil?

*

24. prosince.

Koupil jsem mu.

Ne hračku. Těch má dost, dostane jich zajisté od rodičů ještě víc a hračkou bych se s jeho nekáraností smiřoval. To nechci! K n i h u! Naznačím tak šetrně panu svaku, že kniha se jeho klukovi hodí nejlíp! Kniha a — dobrý učitel.

Jakou pak asi? Chodil jsem po Praze, kolem knihkupeckých výkladů, koukal jsem. To se rozumí, že všady mají „nejvhodnější vánoční dárky". U Bursíka a Kohouta, u Valečky, u Jaroslava Pospíšila, u Řivnáče, u Topiče — a jinde také. Všude. Tak jsem se zadíval u Bursíka a Kohouta a najednou mně padla do oka kniha. A jako by mě šťouchla: kup mě, kup mě! Nějaký neurčitý úmysl ve mně vystupoval. Ani jsem hned nerozuměl, ale zdálo se mi, že se t a h l e kniha hodí nejlépe pro toho ničemu. Vstoupil jsem do krámu. Požádal jsem ji k nahlédnutí. Na obálce obrázek. Poznámka, že je tam takových obrázků 116. Hezky silná. Cena 1 zl. 30. kr., to není tak mnoho. Podíval

jsem se do ní. Přemítám listy, přemítám — na mou věru, kniha pro kluka jako stvořená. Zdálo se mi, jako by mně pod kůží běžel smích, po celém těle. Zaplatil jsem, zabalili mně ji, přidali mně katalog, takový obstárlý olysalý pán dal mně Ježíškem hrozně přívětivě „má úcta" a já šel. Počkej, kloučku, to je kniha pro tebe. Na tu se těším.

*

25. prosince.

Kluk je pranemrava! Toť se ví, že dostal hračky, jablka, ořechy, švestkové panáky, konečně našel pod stromečkem také knihu. Ušklíb' se. Nezdála se mu. Tak znevažujícím způsobem ji rozkornoutil, pohodil hlavou. „To nejsou pohádky!" utrhl se.

V tom klukovi není žilky dobré! Já ti dám pohádky!

A zas darebáctví! Byly po polévce hlemejždi, výborná věc. Kluk jich potají ukrad' asi šest a hodil je do akvaria — zdali prý tam vylezou. Vždyť jsou fašírovaní, pitomče! Tatík se stranou smál tomu nápadu. Já vím, tatíkové se smějí každé blbosti, kterou jejich mazánkové provedou.

Potom si hrál kluk s panáky. Za hodinu z nich ani jediný neměl hlavu, za další hodinu zmizely jim ruce.

Pak zalezl kluk do druhého pokoje. S knihou. Chvíli bylo ticho. Hezkou chvíli. Najednou řinkot! Sklo! Střepy!

Sestra letí do pokoje. Zdálo se mi, že tam něco padlo. Jako pohlavek. Bledá vrací se sestra z pokoje.

„Zpropadený kluk!“ žaluje. „Dvě sklenice mi rozbil, z té tulipánové garnitury!“

Svak se zasmušil. To byl jeho dar, ta tulipánová garnitura. Aha! Konečně je něco dopaluje. Pokud vyplazoval jazyk na strejce, pokud strejcovi oškrtával sirky, pokud strejci naléval do perek vody, bylo dobře. Ale tulipánová garnitura! To je něco jiného! Měl jsem radost a zase se mi pod kůží rozléval takový blahodárný smích. To je moje kniha!

*

25. prosince odpůldne.

Byl jsem zase u Houžvičků, u oběda. Po obědě stal se div. Artúr dostal pohlavek od tatíka, od svaka! Rozbil mu památnou sklenici, rodinný kousek, po dědečkovi. Měl při tom zas moji knihu před sebou. To je výborná kniha.

*

26. prosince.

Včera po večeři byl Artúr bit. Rozmlátil dva porculánové květované talíře, sestře z výbavy, ze „servisu“. Proč je lépe neschová! Chlácholil jsem staré, aby se tak nezlobili. Mladost radost. Vždyť za to chlapec nemůže. Porculán je křehký.

„Ale když je takový čert!“ utrhla se sestra.

„Myslím, žes mu nekoupil nejvhodnější knihu,“ poznamenal svak.

„Ale proč?“ namítám. „To je výborná kniha, neobyčejně poučná.“

„Ano, ale za krátko nebudeme mít z čeho jíst,“ odsekla sestra popuzena.

To mám radost.

*

27. prosince.

Dnes byl Artúr zase bit. Padlo šest štamprlátek likérových.

*

28. prosince.

Dnes byl Artúr hrozně bit. Koupili na něj rákosku. Skoro je mi kluka líto. Ale jsem pomstěn.

*

29. prosince.

Kluk nevychází z bití. Ujímám se ho. Je už o něco mírnější, poddanější, také ke mně uctivější. Vida, kterak účinkuje několik výprasků. To je blahočinná metoda!

*

30. prosince.

Hrozné bití u Houžvičků! Služka vynáší každý den bedničku střepů, hází je do popela, má po-

tyčky s popelářem. Kluk je jako milius. Roupy z něho vycházejí.

*

31. prosince.

Báječná exekuce! Artúr nevychází z breku — a teď jsem já jeho ochráncem. Oni by ho utloukli. Proč? Pro několik skleniček, lahví, talířů! To je pak moudré vychování.

„Svak měl pravdu," řekl dnes profesor po večeři. „S klukem se musí zatočit!" Vida, vida. Pokud byl nezpůsobný jako pes, nezatáčeli s ním.

*

1. ledna.

„Poslyš," řekla mi dnes sestra. „Tu knihu nám byl čert dlužen. Tos nemohl přinést nic moudřejšího? Chtěl jsi nás přivest na mizinu?"

Tvářím se, jako bych nerozuměl. Ale rozumím. Můj vánoční dárek účinkuje. Neuvědomělý, bezděký plán se vydařil. A poněvadž je snad víc takových kluků nekáranců a víc takových týraných strýců, svěřuji zde pod pečetí mlčelivosti svoje tajemství, svůj úklad. Koupil jsem a daroval klukovi výborný spis:

„Zábavná věda." Sto silozpytných pokusů k zábavě a poučení mládeže i dospělých. Dle francouzského vydání inženýra Arthura Gooda upravil Bohumil Bauše.

Nakladatel se mi za toto doporučení nepoděkuje. Což mně nevadí. Ale kdo chodíte do rodin, kde mají nevázané, nekárané kluky — darujte jim „Zábavnou vědu". Budete se výborně bavit.

*

6. ledna.

Už ani nezapisuji jednotlivé výprasky. Nestačím. Ale mám přesvědčení, že jsem svým „dárkem" dal pravý základ k vychování svého darebného sestřence. A ještě na mne při tom vypadl úkol zastance. Kluk mě teď může sníst láskou a ochotou. A konečně není tak zle. Sestra pro něj nakoupila zásobu vybrakovaného skleněného a porculánového nádobí.

Jsem teď v rodině svakově zcela spokojen...

Dvoje děti.

(Nár. Listy v listopadu 1901.)

Nebylo pochyby: onen díl života pana Aloisa Ferdinanda Kudrnocha, kterýž měl býti nejlepším, zvrátil se v pravý opak. Závěrek jeho pozemské pouti jest nadobro otráven.

Byly to, bohužel, vlastní jeho děti, které mu podvečer života ztrpčily. Dvě z jeho šesti dětí, na nichž se dočkal černého nevděku. Budiž konečně nevděk. Jako obchodník věděl Alois F. Kudrnoch, že z každého zboží vyleží se něco braku, a byť i na počátku bylo sebe lepší. Ale byla to taky hanba rodiny, a to zdrcovalo pana Kudrnocha nejvíce.

Neměl sice pan Alois Ferdinand Kudrnoch psanou „kroniku naší rodiny", ale pokud sahala jeho paměť, rodina Kudrnochů byla ode sta let ve stálém vzestupu. Děd Matěj Kudrnoch byl na konci osmnáctého století kdesi v Holicích kominickým tovaryšem, do smrti jen tovaryšem. To by taky nestálo ani za zápis do rodinné kroniky. O tomto ponižujícím postavení společenském věděl jen

sám Alois F. Kudrnoch. Nikdy se o něm nezmínil choti své, neřku-li dětem. Otec jeho byl již samostatným kominickým mistrem v Pardubicích, a měl tam i vlastní dům, dal za něj šest tísic šajnů. Alois Ferdinand Kudrnoch vyučil se pouzdrařem a přišel v letech padesátých jako tovaryš (a tehda taky jen jako pouhý „A l o i s“) — na práci do Prahy. Uchytil se zde, padl do šťastné doby. Kvetlo dýmkářství, kvetla „pěnová“ práce, kvetlo tedy taky pouzdrařství. Alois uměl pracovat, okoukl se v Praze, etabloval se po letech a dosti šikovně se oženil.

Kdesi v úzkém, temném nádvoří Celetné ulice byla jeho dílna, v níž se čtyřmi tovaryši a dvěma učedníky pracoval neúnavně po dlouhá léta. Vyskytl se později v témž domě krámek, a to již bylo za svobody živností. Alois Kudrnoch zřídil si malý obchůdek se zbožím galanterním. V řemesle pěnkářském nastalo později ochabnutí, pokleslo i pouzdrařství, ale za to vzrůstal o b c h o d páně Kudrnochův. K laciné galanterii přibyly laciné hračky, obrat se vzmáhal, krámek nestačil. Mistr Kudrnoch musil hledati cosi prostrannějšího a vykročiv z těsného Starého města usadil se v živé, rušné ulici novoměstské. Nad velikým krámem zastkvěl se nový štít, zlatá písmena na černé půdě: Alois Ferdinand Kudrnoch. Byla to f i r m a a byla zapsána v obchodním rejstříku.

To byl vůbec obrat v životě Kudrnochově. Za nějakých deset let patřila mu nejen ta firma, ale celý dům, na němž visela, a pan Kudrnoch

sám by nebyl dovedl vysvětliti, jak a kterak se stalo, že byl pojednou vpočítán v přední, patricijské rodiny pražské. Zkrátka, byl pojat v kruhy, jež jsou baštou měšťanského života, byl zvolen do výboru Měšťanské besedy, odkud byl kandidován do sboru obecních starších, z tohoto vyplynul jako člen městské rady... Nevím, znal-li pan Alois Ferdinand Kudrnoch životopis velikého Korsikána, ale kdyby byl měl srovnávati, s v o j i kariéru byl by pokládal za slavnější. Nikdy nemluvíval o svém dědu kominickém tovaryši, ale teď teprv uzavřel tajemství nízkého předka svého v hloubi srdce. Nikdy nehovořil o jednotlivých členech rodu svého. Kde bylo třeba, pronášel prostě: naše rodina. A nikoho nenapadlo ptáti se po podrobnostech. Nu, prostě: rodina Kudrnochova. Což to nestačilo?

Bylo mu asi padesát let a tou dobou měl už svých šest dětí. Tři syny, tři dcery.

A tu, tu potkalo ho cosi, čeho by se byl nikdy nenadál.

Všechny ty děti vyrůstaly za stejných podmínek, ba, čím dále do lepších poměrů, do většího blahobytu přicházely. Nejstarší, které spatřily světlo světa ve starobylém domě v Celetné ulici, kutálely se a šoupávaly ještě po holé, třeba čistě vydrhnuté podlaze prkenné, nejmladší však již batolily se po leštěných parketách a na měkkých kobercích. A byly to právě nejmladší, jež se zvrhly!

Pravda, v útlém dětství nebylo na nich pozorováno nic nápadného. Leda to, že synek Ferdinand

učil se z hochů všech nejlépe, jako taky nejmladší sestřička jeho Božena z děvčat. Ale v obou těch dětech bylo cosi ostýchavého, co se nesrovnávalo s rodinnými poměry, se jměním a postavením rodičů. Jak roztomilá skotáctví provozovali starší hoši, jak byly do světa starší dcery! První čtyry děti nemohly se dočkati tanečních hodin. Nejstarší syn Alois již ve dvacátém roce měl velmi slibný poměr s mladou sklepnicí, a to byl teprve v prvním ročníku práv. Nejstarší dcera Anežka byla již v devatenáctém roce provdána za důstojníka. Bylo třeba se svatbou trochu pospíšiti. Druhý syn — jejž pedantičtí profesoři stále nechávali propadati — byl konečně poslán do Vídně a nestál otce ani celé dva tisíce ročně. S jakou pýchou říkával otec Kudrnoch: „Rudolfa mám ve Vídni — tam něco pochytí.“ A druhá dcera již v osmnáctém roce byla královnou všech plesů.

A tu náhle nejmladší Boženka projevila kdysi s dětskou důvěrností, že chce býti učitelkou. Pan Alois Ferdinand Kudrnoch ani nechtěl sluchu věřiti, když mu to zvěstovala choť, kteráž arci pronesla věc takovým přízvukem a způsobem, jakoby dítě v nemoci „fantazírovalo“.

A skoro ještě se neprobral pan Kudrnoch z ustrnutí nad tímto tureckým nápadem, když mu doneseno, že syn Ferdinand měl ve škole nějaké opletání pro báseň, již uveřejnil ve studentském psaném časopise. Něčeho takového starší synové Kudrnochovi nikdy se nedopustili.

Po zbytek dne byl pan Kudrnoch v krámě svém všecek roztržit, a večer, vrátiv se do bytu, netkl se připravené večeře, nýbrž obeslal k sobě synka.

„Přišla na tebe žaloba ze školy! Víš to?"

Syn se zarděl, hleděl otci v oči, ale neodpovídal.

„Co jsi to napsal?"

Hoch sáhl za ňadra, vyňal číslo psaného listu a podal je otci. Na prvé straně byla jeho báseň.

„Stříbřitá luno na klenbě nebes, poutníče němý, majáku noci..." četl pan Kudrnoch. Svraštil čelo, potřásal papírem, hněvné zraky střelily zas po chlapci.

„Co to má být?" vyhrkl.

„Báseň, tatínku," odvětil tiše hoch.

„Kdo ti to napovídal?" hřměl otec.

„Nikdo, tatínku," odpovídal hoch. „Vymyslil jsem to."

„Proč vymejšlíš takové věci?"

Na to bylo chlapci těžko odpověděti.

„Psal jsi takových pleskaček více?"

Ústa Ferdinandova pootevřela se, ale slova z nich nevyšlo. Otcovy zraky sršely oheň.

„Ptám se, psal jsi takových písniček více?"

„Psal, tatínku," doznal mladík jako na mučidle.

„Kde to máš?"

„V notýsku."

„Kde je notýsek?"

„V našem pokoji, ve stolku...“

„Přines to!“

Syn se odplížil a po chvilce objevil se, podávaje otci s ustrašenou tváří zápisník.

Pan Kudrnoch přemítal listy, počínal čísti, přestával, dále přemítal, nevyznal se v tom. Nebyl to jeho obor.

Stiskl zápisník, jakoby jej chtěl rozdrtiti, otevřel ústa, jakoby chtěl synka zasypati kletbou, ale hned zas pevně sevřel rty. Z jinochovy tváře dívalo se naň dvé dětských očí, před nimiž otcův pohled klesl k zemi.

„Jdi se učit,“ vykřikl náhle otec Kudrnoch. „Dnes nedostaneš večeři, o dalším si promluvíme.“

Nemohl jinak, než proces se synem odročiti, neboť v tom okamžiku nevěděl, jak záležitost rozluštit. Cítil jen, že se mu do rodiny vkradlo něco netušeného, neočekávaného, hrozného. Kluk básní!

A teď, když vzpomněl na dceru Boženu, která chce být učitelkou, skoro se mu hlava zamotala.

Jsou ty děti jeho? Věru, kdyby tak dobře neznal ženu svoji, skoro by o tom pochyboval.

Pan Kudrnoch dnes taky nevečeřel. Vybral se z domu, bylo mu třeba, aby oddechl mezi přáteli, aby se vybavil z toho zmatku. Choť jeho není s to, aby jej vyvedla. Ta tomu teprv nerozumí. Odcházeje, pro všechno vstrčil rukopisy synovy do kapsy kožichu.

Když vyšel z domu, byl tu nápad. Znal člověka, s nímž jediným by o té pohromě mohl promluviti,

jemuž taky jindy s choulostivými záležitostmi se svěřoval. Byl to jeho domácí lékař. Tedy k němu.

Šťastně ho zastal. Bez dlouhých úvodů vytasil se s číslem a zápisníkem, položil obé před lékaře a řekl:

„Pane doktore, čtěte!"

Doktor přečetl báseň o luně, přečetl několik stránek zápisníku, vzhlédl ke svému váženému klientu a řekl:

„Mladické pokusy, jak vidím. Kdo to psal?"

„Můj syn, pane doktore!" vyřkl pan Kudrnoch, jakoby se přiznával, že falšoval směnky. „Můj syn! A teď mi řekněte: je proti tomu nějaká pomoc? Dá se to vyléčit? Dá se to zamezit?"

„Pane Kudrnochu," promluvil doktor, který z výrazu páně Kudrnochova vytušil, co lomcuje tímto otcovským srdcem, „nejlepším lékem je tu lhostejnost s vaší strany a nevšímavost. Čiňte, jakobyste o ničem nevěděl. A nechte ho, ať píše. Snad má skutečné nadání."

„Jak živo nebylo v naší rodině žádné takové nadání, pane doktore," vyhrkl pan Kudrnoch, který slova lékařova pojímal přímo jako podezřívání. „Vždyť znáte mě a starší dva syny, znáte ženu a dcery. Ale vy nevíte, co ještě, pane doktore: Božka chce být učitelkou...! A ty dvě děti byly donošeny jako všechny ostatní, ty dvě děti nestonaly o nic víc — čím to je, čím to je!?"

— — — — — — — — — — — — —

Čím to je, nevysvětlil toho večera ni později domácí lékař panu Kudrnochovi. Ale tolik je jisto, že má Alois Ferdinand Kudrnoch dvoje děti v rodině: zdárné a nezdárné. Musilť povoliti nezlomné vůli dcery Boženy, aby šla na učitelství, a syn Ferdinand hned po maturitě počal uveřejňovati básně s plným jménem svým. Pan Alois Ferdinand Kudrnoch podnes nechápe, jakou intrikou osudu se dostalo do jeho rodiny „nadání", a zbytek jeho života jest otráven.

Jen paní Kudrnochová zachovala si rovnováhu a říkává:

„Mlč, starouši. Až přijde pravý člověk, vdá se Bóža taky, a až Ferdu někde hodně seřežou, nechá těch písniček. A jinak v živobytí snad jim to neuškodí."

Snad má paní Kudrnochová pravdu.

Ptáče.

(Nár. Listy v květnu 1903.)

Popolední slunce červnové zalévalo krajinu žárem a celá vesnice na mírném návrší, o něž se paprsky slunečné nejvíc opíraly, jakoby znenáhla usínala. Zdálo se, že všechen osvěžující chlad uprchl do blízkých, hustých lesů, vystupujících s pásmem Brdských hřbetů. Prchal přes žloutnoucí pole, přes pokosené louky, přes nízké stromoví ovocné, a jenom na jedinou překážku na útěku svém narazil. Na rozsáhlou zahradu, která ležela mezi vesnicí a lesem a která všemi korunami stromů svých a všemi bujnými, hustými křovinami zachytila chladu tolik, aby záhony květin a svěží trávníčky pod nimi nezhynuly žízní.

Tato zahrada byla jako výkroj z velikého, starého parku, a malebný letohrádek uprostřed podobal se panskému sídlu. Oásu tu na někdejší holé planině před půlstoletím vykouzlil rozmar i vkus boháče, jehož jméno dávno zaniklo v krajině, jako se byl do všech dílů světa rozptýlil majetek jeho,

když byl postižen úpadkem. Teď bylo krásné to zátiší letním sídlem páně Korcovým.

Pod skupinou velikých jasanů, jejichž letorosty jako vodopád splývaly až k zemi, na lenošce s kolečky seděl pan Arnold Korec, bývalý továrník. Pravým loktem opíral se o mramorový stolek, pravá jeho noha byla natažena a spočívala na nízké židli, která byla jako pokračováním a součástkou lenošky. Na první pohled bylo zřejmo, že noha ta je nějak raněna, malomocna, nehybna.

Na stolku bylo rozloženo množství novin i knížek, na něž prsty Korcovy netrpělivě poklepávaly, zatím co zraky jeho nedočkavě se upíraly k verandě letohrádku, s níž vedly schody přímo do zahrady. Konečně ruka starého pána zdvihla se, jako namáhavě, a udeřila paličkou na zvonek. Stříbrný zvuk vlnil se tišinou zahrady, ale nikdo nepřicházel.

Čelo starého pána svraštilo se a zvonek zazněl novým, silnějším úderem. A teď ozval se z domu hlas:

„Už, už, tatínku!"

A sličná dívka, vyběhnuvší ze salonku při verandě, spěchala k rondelu pod jasany.

„Kde vězíš, Milado?"

„Strojila jsem se, tatínku, ale již jsem u tebe. A teď — —"

Odmlčela se. Starý pán díval se na ni zkoumavě, měře dceru od hlavy po paty. Byla oděna

lehoučkými, jasně modrými šaty z látky téměř průsvitné, a pravicí nesla široký slaměný klobouk. Byla podobna motýlu, kterýž jenom na chvíli spočinul v milém chladu stinné zahrady, aby se v nejbližším okamžiku vznesl do vzduchu, chvějícího se pod parným sluncem.

„Kam jsi se strojila?"

Obočí starého pána sešinulo se a skoro spojilo nad nosem a zježilo se. Čelo znova se svraštilo.

„Zapomněl jsi, tatínku? Dnes je do našich lesů výlet z Prahy — o druhé tu bude vlak. Přijedou všichni, řekla jsem ti o tom předevčírem — půjdu jim naproti a pak s nimi do lesa. Mají hudbu, budeme — —"

Dívka nedomluvila. Tvář otcova pokrývala se za její řeči výrazem nevrlejším, ale pojednou oči jeho smekly se na žlutý písek pod jasany a hlasem lítostným, jako mluvívá nespokojené, uražené, malomocné dítě, řekl starý pán:

„A já zde mám zůstat sám, pravda-li? Sám, až do večera, opuštěn jako starý tulák!"

Výraz radosti a těšení, jenž pokrýval tvář dívčinu, když byla přikvapila, uprchl, jakoby jej byl svál mrazivý vítr, a skoro jen šeptem odpovídala Milada:

„Nenamítal jsi pranic, tatínku, když jsem tě předevčírem žádala..."

„Rozuměl jsem ti, že za nimi chceš k večeru — —"

„K večeru, tatínku," řekla dívka, těžko potlačujíc lítostivý zvuk, „pak již budou pomýšlet na návrat — pak bude po všem."

„A já sám zde mám zůstat?" vyhrkl otec.

„Je zde teta," řekla dívka tiše.

Staroch zasmál se hořce.

„Teta! Co mi platna teta! Kdo mi bude předčítat! Drmolí, slova jí nerozumíš. A jdeš-li ty, musí teta s tebou. Sama nemůžeš. A pak zde zůstanu sám. Arci, mohu si zavolat zahradníka, Valentu, a ten mě bude týrat pruskou válkou. Ovšem, co pak se starým tatíkem! Dokud mohl, směl se dřít na drahou rodinu, až mu výbuch kotle nohu potrhal a nadosmrti z něho mrzáka udělal. To mám jisté, o tom vím, to je moje celá výsluha. A když je třeba, abys mi něco přečetla, utečeš mi. Kdo mi podá sklenici vody, až odejdeš? Teta! Kde pak se jí dozvoním, když půjde s tebou! Valenta, ne? Ruce mu smrdí tabákovou močkou, strká palec do sklenice. Ach, že mne kotel celého neroztrhal!"

Znělo tvrdě vše, co pronášel, tak vyčítavě, bodavě. Dívka hleděla na otce jak vinnice, a všechna radost z krásného dne, všechno těšení na pražský výlet jakoby v ní pomrzalo. Chtěla cosi říci, ale cítila, že by se jí hlas rozechvěl, cítila pláč z pokoření, z pokárání otcova, mlčela. Náhle odskočila k blízké lavičce, položila na ni klobouk, sehnula se nad ním, jakoby cosi upravovala, ale jen aby pokradmu otřela zavlhlé oči, a otočivši

se, byla skokem zas u otce a s vynucenou veselostí zvolala:

„Vždyť nikam nepůjdu, tatínku! U tebe zůstanu, to se ví, ať si v lese dělají, co chtějí. Je tak horko... Tak tedy, co mám čísti?"

Staroch nepostihl, co je v těch slovech odříkání zklamaného srdce dívčího. Podal dceři nějaké noviny, okázal prstem a řekl:

„Tady."

A dívka četla. Jakousi úvahu politickou, které naprosto nerozuměla. Četla, a staroch necítil, co vše klokotá se v tom hlase dívčím. Sledoval jen obsah úvahy, na nic jiného nemysle.

Četla neúnavně, klokotání hlasu mizelo a již zněla zcela jednotvárně slova, věty, odstavce.

Panu Korcovi znenáhla se zavíraly oči a pojednou se ozvalo chrupání. Usnul. Dívka četla ještě chvilku, hlasem slábnoucím a slábnoucím, konečně ustala, noviny klesly jí do klína. Dívala se na otce, na tu zrytou, sestárlou tvář, a bylo jí, jakoby ji musila zlíbat a vyprosit tím odpuštění, že ho chtěla opustit...

Z dáli ozvalo se hučení vlaku, blížilo se víc a více. Stanul, vše utichlo. Potom stroj zahvízdl, zasupěl, a nové hučení se ozývalo, dál a dále, až zaniklo kdesi v prorvaných skalách, daleko, daleko. A od nádraží ozvala se veselá hudba, vzdalující se k lesu. Vše ztichlo. Z očí dívčiných perlily se veliké slzy.

Tu nad hlavami obou, spícího otce a rozlítostnělé dcery, rozepěl se pták nějaký. Jaký pták? Milada nevěděla, neuvažovala o tom. Ale pěl, až se v ní srdce zachvívalo. Uplyne krásné, smavé odpůldne, odejdou výletníci, snese se noc — a jak bylo včera a po všechny ty dny, tak bude i zítra a po všechny dny budoucí. Pusto, ticho, jednotvárno. Jen otci bude předčítat — —

Ale ještě něčí sluch postihoval pění ptačí. Otcův. Vnikalo mu v dřímotu jeho, snad v sen. A snil. A sen i pění zanesly ho pojednou v dalekou minulost. Ocítil se mlád, bujarý, chtivý života. Dvacet let je mu, dvaadvacet. A sedí v jakési krásné zahradě či v háji, a vidí vedle sebe dívčinu. Celá její bytost, všechny její rysy vstupují mu na oči. Hle, to jest ona, první jeho láska. Vyběhla z domu, z rodiny, aby s ním pohovořila, když přijel úkradmo za ní, po níž toužil každým dechem. Ach, mládí! — Laskal ji, vinul k sobě, a když konečně naléhala, aby již odešel a domů ji propustil, žadonil, žebronil, zdržoval, opět objímal a líbal — a drahé to dítě setrvalo. Tam daleko v zahradním domě stonala její matka, ale jeho prosby, jeho zapřisahání bylo silnější, dívka zůstala, aby naslouchala jeho přísahám, a její ústa přijímala jeho polibky, jimiž přísahy své zpečeťoval.

Pták pěje, a starého pána popadá to pění za srdce, i ve snu. Neskonalá slast, dávno zapomenutá, prochvívá všechno jeho nitro, modrá obloha

klene se nad ním, vše dýše jarem a každý květ, každá travinka jakoby šepotala: Mládí! Mládí!

Pták utichl, staroch se probudil z dřímoty, sen uprchl. Nepohnuv sebou, otevřel oči a spatřil dceru. Hlava její opírá se v dlaň, z očí kanou slzy do klína. Taky jí pěl ptáček o mládí a o někom, kdo dnes přijel z Prahy s ostatními, na koho se těšila, po jehož úsměvu a pohledu toužila. Pták dopěl, půlden prchne, slunce zajde — a Miládka ještě večer bude plakati na lůžku svém. Snad se vrátí ptáček a zase bude pěti, ale dnešní den již nikdy se nevrátí, a nikdy se nevrátí ztracená chvíle štěstí, kterou ji přinášel.

Starého pána bodla výčitka. Chtěl zvolati na dcerušku, ale vzpamatoval se. Nemá věděti, že ji viděl slzeti. Zavřel oči a zhluboka vzdechl.

Ulekla se dívka, rychle osušila oči, chopila se novin a tichým hlasem počala čísti.

Teď otec oči otevřel.

„Miládko!"

„Poroučíš, tatínku?"

„Jdi, ať mi přinesou kávu, vodu. Jdi, dcerunko. A řekni tetě, ať se nemeškâ — již abyste šly. Vlak přijel, pravda-li?"

Vyjevena hledí dcera na otce. A brání se:

„Tatínku, zůstanu u tebe."

„K čemu, dceruško? Již nechci nic slyšet. Jdi, jděte. Ale vezmi plášť, kdyby se přihnala bouřka, dceruško. A neuhřej se — já vím, budete tančit — nepij uhřáta. A zavolej mi toho starého

krokodýla, Valentu, chci mu něco. Tak dělej, dělej dceruško, ať jdete!"

A když dceruška ještě váhala, jako v rozpacích, má-li taky tentokráte otce poslechnouti, vykřikl náhle pan Korec:

„Teto! — Valento!"

Za chvíli stála před starochem káva i voda a na nízké lavičce seděl Valenta. Jen ještě zahlédl pan Korec, jak se na lavičce mihly bleděmodré šaty dceřiny, vrátka zahradní skřipla, dopadla zase, zámek cvakl, ticho bylo.

A starý pán bloudil zraky v korunách stromů, jakoby hledal ptáka, který mu tak zapěl do sna a který mu připomenul, jaký jest rozdíl mezi stářím a mládím.

Bylo ticho, ptáčka neviděti. Splnil svoje poslání a zaletěl kamsi, skryl se, nevěda, co dnes vykonal klokotavou svojí písní.

Heleniny smutky.

(Nár. Listy v říjnu 1907.)

Nebylo pochyby, že nad Helenkou hned v prvý den jejího života stanula Štěstěna.

Stanula, zasmála se nad růžovým poupětem, políbila je na drobná ústečka, na čílko, a zvrátila do kolébky plný roh štědrých darů svých. Zdraví, krása, něžná mysl, dobré vlohy, vrchovatá míra blahobytu, láska rodičů a celého příbuzenstva — vše to zasypalo malé nemluvně, spočívající v prachových peřinkách a vzácných krajkách.

Tolik toho bylo, že kdyby se nemluvilo o darech bohyně Štěstěny jen obrazně, byla by hojnost obdarování Helenku udusila.

Ale robátko klidně oddychovalo v prvém lehkém spánku svém, a kdykoli se probudilo, bylo tu mnoho rukou, které se ho chápaly, pečovaly o ně a nedopouštěly, aby v čemkoli trpělo. Helenka vyrůstala, šťastně přestála dětské nemoci a vykvétala v roztomilé děvčátko.

Byla skoro malým zázrakem pro všechny, jejichž zájem příchodem svým vzbudila. Bylať jedi-

ným děckem rodičů svých, prvým a posledním, a byla nejmladším a posledním již dítětem v celém příbuzenstvě.

Helenina matka, nejmladší ze všech sourozenců svých, vdala se později, než bývá obvyklo v rodinách, jaké náležela. Byla povahy poněkud hrdopyšné, dívka ztepilá, vznosná, omamující krásou v rozpuku svém a mysli skoro fantastické. Dobře pozorujíc, kterak jest obdivována, pokládala oslňující svůj zjev za vlastní zásluhu a pevně byla přesvědčena, že jí kyne budoucnost zcela mimořádná. Ach, ne princ anebo kníže — tak závratné nebyly její naděje, ale přece nějaký vzácný krasavec, a bohatý, nad míru bohatý. Ze všech hrdin románů, které kdy byla přečetla, utvořila pro sebe jediného hrdinu vysněného. Všechny ty povahy románové, šlechetné i divoké, hrdé i měkké, panující všemu okolí a zas podrobující se krásné, milované ženě — všechny ty povahy slila v jedinou, obklopila ji ve snech svých nevyčerpatelným bohatstvím a oslňujícím přepychem, kterým někdy měla být zahrnuta i vyvolená krasavice. A pak očekávala příchod rytíře, jejž si tak byla vymalovala. Neboť krasavicí, kterou hrdina ten hledá ve světě, byla jen — ona. Pevně všemu tomu věřila.

Ale když vstoupila do světa, nikde se s hrdinou svým nesetkala. Byla obletována, byla zbožňována, byla i dobývána, ale v jejích očích nikdo ze všech uchazečů nebyl jí hoden. Co vše chybělo

každému z nich k oné dokonalosti muže, jak žil v její mysli.

Ale mládí její nezastavilo se, prvý pel jarního rozpuku sešel, krása povadla. A když se blížila třicítka, seznala matka Helenina s hrůzou, že promeškala svoji dobu. Ó, byla by pak podala ruku mnohému z oněch, jež před lety příkře odmítala, ale nikdo z nich tohoto okamžiku nevyčkal.

A když tedy malá Helenka přišla na svět, neskláněl se nad její kolébkou ohnivý krasavec, jaký býval ideálem její maminky, ale starší, velmi usedlý, vážný pán s hlavou již prokvetalou, ale nesmírně vážený ve společnosti a zaujímající velmi vysoké postavení úřední. Tento pán konečně byl přišel, aby krásnou ženou vyzdobil a osladil život svůj, co mu ho ještě zbývalo.

Tomu arci Helenka nemohla rozuměti. A nerozuměla ani, když dospívala. Byl to tatínek a choval ji jako oko v hlavě a zahrnoval ji vším dobrým a nádherným.

A stará babička se nad ní skláněla, matka její matky, a několik starých tet stále přicházelo a jen Helenkou se obíralo. Všem byla nejen zázrakem, ale i hračkou.

Přes to však Helenka zůstala dobrým dítětem a vyrůstala v dobrou dívku.

Její dětství bylo jako radostná píseň, škola jí byla zábavou, a když minula školní léta, kynula jí krásná budoucnost společenského života. A pak tedy taky vlastní krb, neboť byla zdědila krásu

po matce. O tom ovšem sama ani nepřemítala, dítě hravé, avšak matka její nořila se v blahé sny o budoucnosti jediné dcerušky své. Význačné, vlivné postavení otcovo zabezpečovalo Helence nepochybně ženicha vybraného. Co nebylo údělem matčiným — krásný, mladý muž se vší skvělostí stálého postupu ve společnosti, mělo být údělem Helenčiným.

Již nadcházel čas, kdy měla být uvedena do světa. Co je to? Sál taneční, rozumí se samo sebou. Tam poprvé zasvítí krása Helenčina. A tam taky, na skvělých parketách, objeví se po čase jistě onen, jejž matka uzná za hodna, aby odvedl Helenku z domu otcovského.

A pak matka řekla jednoho dne:

„Tedy letos, Helenko, chystej se... Uvedeme tě do společnosti."

Avšak tu pojednou nastal nenadálý, nepříznivý obrat osudu. Nad usměvavou Helenkou rozestřel první smutek těžké peruti.

Po kraťoučké nemoci zemřela babička.

Ó, pravda, velice plakala Helenka, litovala staré dobré dámy, jejíž největší radostí byla na sklonku života jejího. Avšak tak hluboká přece nebyla její bolest, aby zároveň s ní nevznikla jiná, nad neočekávaným zmarem první veliké radosti ze šumného opojení, které již již kynulo jí v sále žofínském, zatopeném jasem elektřiny, ve znění hudby, v reji tanečním. Neboť Helenka očekávala pohádku. A všechny její družky tam budou!

Němý, slepý osud zmařil všechny ty naděje, všechno těšení. Smrt v rodině je veliká událost, silnější nad všechny záměry. A tradice rodiny ani na okamžik nedopouštěly ni zmínky o nějaké plesové okázalosti. Všechen život byl zdusen. Zármutek skutečný i povinný zalehl do rodiny i příbuzenstva. Místo úboru plesového oblékla Helenka poprvé těžký, černý smutek.

„Jsi mladá, dítě, nic nezmeškáš," těšila ji matka. „Za rok stejně tě bude těšit, co ti tentokráte odepřeno."

Uslzená kráčela za rakví, bleda zasedla druhý den o rekviích v kostele, a přes to, že cítila skutečnou, bolestnou lítost nad odchodem dobré babičky, sluch její přece postihl tajené šeptání:

„Ach, ta je krásná! Té smutek sluší!"

A Helenka skoro — skoro si libovala v tom smutku svém, jejž sesilovala stálým vzpomínáním na dobrou nebožku babičku.

Těžký, závistný, drtivý osud!

Schyloval se rok od pohřbu babiččina, a již měly dámy svléci dusivý ten smutek a konečně tedy měla Helenka zazářiti v barvách jasných. A tu pojednou roznemohla se nejstarší sestra matčina, dobrá teta Marta, a nový zármutek zalehl v rodinu a v příbuzenstvo, když paní nemoci podlehla.

Bylo zas před masopustem a Helence místo plesového úboru šily nový smutek. Byla taky již jiná móda.

Srdce Helenčino bylo sice naplněno upřímnou žalostí, ale již se k ní přimísila krůpěj trpkosti. Slibovaný počátek života zas jest oddálen. Ale proč právě ona má strádati? Proč smrt vyhledává oběti své právě v jejich rodině? Oč jsou šťastnější družky její, aspoň mnohé, které zas i letos mohou se účastniti radovánek.

Ponurá nálada ztlumila všechen život rodinný. Nikdy nebylo příliš hlučno v komnatách, jež obývala tato trojice lidí, otec, matka a Helenka, ale po druhém tom úmrtí jakoby se tam usídlila jakási neviditelná příšera.

Šuměl masopust, a povinností Helenčinou bylo kráčeti se sklopenou hlavinkou. Vždyť nosila smutek. —

„Maminko, aspoň na kluziště bych mohla —?“

Zcela nesměle otázala se tak Helenka jednoho dne.

Vážný, skoro kárný pohled matčin spočinul na ní.

„Dítě! Heleno! Ve smutku! Tak brzy jsi zapomněla na dobrou tetu Martu?“

Zahanbena odplížila se Helenka do svého pokoje. Tak jí byla vždy záviděna všemi přítelkyněmi tato dívčí komnata, vyzdobená vším, co uměl poskytnouti milující otec a co dovedla upraviti přepychu milovná matka. A teď si v ní připadala nešťastná Helenka jako v hrobce. Černé stuhy, jimiž byly ovinuty podobizny babičky a tety Marty, připomínaly jí neodolatelně, proč je jí tesknit.

Druhý rok smutku byl blízek svého konce, a smrt, která jakoby bděla nad tímto krovem, aby pod ním již nezazněl bujný smích, zkosila strýce, bratra otcova. Zasloužilý starý pán zesnul klidně po životě hojně naměřeném a nezapomněl v závěti své na Helenku, kterou jako dítě houpával na kolenou.

Bylo-li kdy příčiny k smutku, ke vděčnému smutku, tu byla nepochybně. A Helence bylo souzeno truchliti a její něžné líce pokrývaly se bledostí, která neustupovala ruměnci. Bled a zdrcen chodil otec Helenčin. Bratrův skon stále mu připamatovával, že i jeho život se dovršuje.

Několik roků uplynulo, Helenka nesvlékala černé roucho. Na tváři její, někdy tak rozkošně dětské, zvědavě, zpytavě obrácené v krásný, slibný život, objevil se nový rys, rys bolesti. Byly to smutky, stíhající jeden druhý, a byla to stopa bolesti z vědomí, kterak se jí uzavírá vše, co jí bylo slibováno a nač se tolik těšila. Kdy, kdy konečně ustane toto stíhání osudu, jež nezavinila? Na její líčka vyryl se rys výčitky čemusi neznámému. A čemusi stále ohrožujícímu jaro života jejího. — Ach, jaro již bylo minulo — — —

Avšak ubohá Helenka vlastně posud nepoznala pravé, hořké, drtivé bolesti. Byly to osoby milé, drahé jejím rodičům, tety i strýcové, kteří odcházeli; ale Helenka pokládala všechny ty odchody za přirozené. Vždyť byli staří! Jaký rozdíl věku byl mezi jejich lety a jejím krátkým, mladým životem!

Jedné chvíle kmitlo se jí hlavou, že jest podobna květině, jež vykvetla ve stínu umírajících, vydoupnalých kmenů, které první veliká vichřice zachvacuje a poráží. A cosi jako strach, aby další pád některého z těch kmenů nezachvátil a nezdrtil taky ji, zdvihlo se v její duši a zachvělo celou její bytostí.

Udál se takový drtivý pád.

Tehda, když otce jejího přivezli domů, zachváceného mrtvicí, a když jeho zraky po nedlouhém utrpení navždy se zavřely, ani již nepoznávajíce milované choti a dcery, a když ústa marně se snažila zašeptati poslední pozdrav a požehnání.

Bylo to jako závan ledové vichřice, jejíž mrazivý dech spálil i jediný květ, který se chvěl v její cestě.

— — — — —

Tento smutek trval oběma opuštěným nejdéle, a Helenka nepočítala již dny, neděle, měsíce. A když konečně vypršela doba, kdy uznala matka za dobré, aby se Helenka zbavila černého roucha a zahalila se v šat jiný, a když Helenka po dlouhém zdráhání tak učinila — neboť její srdce bylo již jen zdrojem bolesti — pohladila ji paní po líci a řekla těšivě:

„Doufám, žes jej odložila na dobro, Helenko. Již nám všichni drazí zemřeli...“

Tu Helenka, obrátivši neskonale truchlivý pohled k velikému zrcadlu, z něhož na ni hleděla

bledá, znavená tvář trpitelky, pronesla bezezvukým hlasem, plným odevzdání:

„A mně umřelo mládí, maminko — —“

Zraky její zůstaly suchy, ale matka slyšela ten srdceryvný pláč nitra dceřina, který zněl z těchto několika slov.

Macecha.

(Nár. Listy v prosinci 1907.)

Vzešla deštivá, sychravá neděle prosincová. Pořídku trousili se lidé ulicemi. Bez ohlušujícího řinčení zvonců a temně duněly vagony tramvajové městem. Z železných kolejí vytryskovala kalná voda, vytlačovaná těžkými koly vagonů.

Avšak doktorovou jídelnou nad malým sadem, jímž jest obehnán farní kostel, vanulo příjemné, útulné teplo.

U nevelkého stolu seděl doktor se svojí rodinkou. Tu doktor, proti němu jeho choť, a po kratších stranách proti sobě dva synkové doktorovi. Šestiletý Stáňa, devítiletý Dotka. Tak říkali většímu.

Všichni snídali, a hošíci stále do snídaně žvatlali. Schylovalo se k vánocům, hošíci byli plni neklidu. Měli nejedno snažné přání, a již taky každý napsal malému Ježíšku na nebi psaníčko. A jak jim byla matka poradila, včera večer vložili je oba za okno dětské ložnice.

Sotva se dnes probudili, spěchali k oknu — včerejší psaníčka jejich zmizela.

„Maminko!“ vrazili ještě košilatí do světnice k matce: „Psaníčka jsou pryč!“

„Odnesl je andělíček. Těch lítá před vánoci po celém světě množství. Sbírají pro Ježíška dopisy všech dětí a Ježíšek pak podle nich vybírá své dárky.“

Pro dětské ty duše byla to nesmírná událost. Teď při snídani stále se k ní vraceli.

„Přinese mně Ježíšek, oč jsem psal?“ tázal se jeden přes druhého.

„Budeš-li hodný, přinese. Ale především snídej, aby ti nevystydlo. Stále teď andělíčkové obletují všechny děti na světě a pozorují, zda se dobře chovají, zda poslouchají, zdali snídají.“

Chlapci obořili se horlivě do svých hrnečků. Na okamžik, rozumí se. A zas rozvázali.

„Jistě přijde Ježíšek, když všechno sníme?“

„Jistě.“

„A přinese, oč jsme prosili?“

„Přinese, budete-li hodni.“

„A kdo mu připomene, když je tolik dětí?“

„Za každé dítě přimlouvá se tam anděl strážný. A za vás přimlouvá se ještě vaše maminka, která se stále na vás dívá.“

Byla to druhá žena doktorova, druhá matka malých zvědavců. Jejich roditelka již několikátý rok spala věčný sen na hřbitově.

Hovor utichl. Hošíci zamyslili se. Starší Dotka jen jako v mlhách vzpomínal snad ještě na prvou

matku. Mladší Stáňa nepoznal jí. Odešla, když mu darovala život.

Tvář doktorova, která se za otázek chlapců pokrývala lehkým úsměvem, po slovech mladé ženy zvážněla.

Zpozorovavši to, napomenula choť malé zvědavce:

„Ale teď už opravdu snídejte. Zledovatí vám to!"

Lžičky v hrnečkách zacinkaly. Bylo ticho.

Nikdo netušil, že do klidu malé této spokojené rodinky vpadnouti má za chvíli cosi hrozného. Že je to na pochodu. Že již vstoupilo do domu. Že vystupuje po schodech. Že již vniká do předsíně.

Venku zazněl zvonek, a po chvilce vnesla služka do jídelny noviny.

Mladá žena sáhla po nich, rozevřela. Polovinu čísla podala choti, polovinu si ponechala.

Zraky její těkají po různých rubrikách. Denní zprávy, koncerty, divadlo. Teď se maně zastavily na rubrice ze soudní síně, jakési jméno — jakoby náhle bylo vyskočilo z řádek těsné sazby a vzkřiklo na ni — upoutalo všechnu její pozornost. J e j í to jméno!

Zraky čtou dychtivě, nedočkavě, spěchají. Tvář mladé ženy náhle zahoří. V prsou jí zabušilo, dech se krátí, jakoby jí hrdlo zatahoval.

Líce čtenářky pokrývá se výrazem nesmírného úžasu, zděšení.

Čte a čte, horko rozlévá se jí po celém těle, ve spáncích bijí tepny. Pravice bezděky přejela čelo, pak sáhla po kapesníku.

Paní dočetla, potištěný list zašustil v pádu na podlahu, hlava klesá do dlaní na desku stolu, z hrdla vydral se prudký vzlykot.

Zaražen vzhlédl manžel k ženě. Vyjevené, uděšené tváře chlapců obracejí se k ní.

Doktor zdvihá list, hledá, nalézá, čte.

Včera bylo líčení soudní.

Choť jeho, o níž byly roznášeny utrhačné pověsti nedobrou sousedkou kdesi na letním bytě, domáhala se zadostučinění soudního. Roztrušovatelka, aby unikla odsouzení, uváděla svědky, kteří měli pravdu jejích slov prokázati.

Příběh dnes vylíčen v novinách. A referát, jejž mladá žena právě byla přečetla, podával obraz, jímž stanoviska zúčastněných stran pojednou byla přesunuta. Obžalovaná zjevila se náhle jako žalující, a paní, jež se domáhala zadostučinění, vstavena na pranýř jako obžalovaná. Vylíčena jako necitelná macecha, trýznící sirotky, děti manželovy z první ženy jeho.

Osudný shluk okolností byl základem obrazu toho, zdánlivě pravdivého. Ale kterak příběh vyrůstal, jaké prvky o něm pracovaly, jaké byly motivy psychologické oněch, kdož prokazovali pravdu pověstí roznášených, vše to referátem nezjištěno. Nemůžeť ani býti vždy zbádáno.

Ale co do včerejška bylo čistě soukromou záležitostí, rozletí se dnes novinami po celém světě. Po léta třeba klid rodiny byl otravován tajnou i zjevnou pomluvou, dnes k tomu znepokojení přibývá i pranýř veřejnosti.

Doktor četl a zraky jeho skoro se kalily. Pocit podnes mu neznámý zaplavil celé jeho nitro.

Do dneška byla útulná a spokojená jeho domácnost utajena před tisícerými, zvědavými a všetečnými zraky onoho mnohohlavého gigantického těla, jemuž se říká Veřejnost.

Znám byl jen oněm trpícím, již u něho vyhledávali pomoci v bolestech svých a neduzích a jimž byl vždy ochotným, obětavým lékařem. Pro něž bez reptání vycházel z důvěrného kroužku rodiny, kdykoli byl zavolán. Za večerů i za sychravých a mrazivých nocí. Jimž přinášel vždy úlevu, aspoň útěchu.

Dnes jeho jméno letí novinami vedle jména ženy jeho. A nikomu již nestačí, co vytištěno toliko. Obraznost čtenářů není nasycena slovy napsanými jen, ale z vlastního vypřádá si další, další, další, a ryje se v soukromí tiché, nedotčené posud jeho domácnosti.

Pocit neskonalé hořkosti zaplavil nitro jeho.

A bylo-li lze, aby cosi přemohlo tento pocit, byla to lítost, která mu sevřela hruď, když pohlédl na ženu, svíjející se v pláči tu naproti.

Bleskem letěly mu děje posledních několika let hlavou.

Viděl, jak ostaven nebožkou matkou dětí svých, první ženou. Jak děti jeho zanedbávány jsou v cizích rukou, jimž je musil svěřovati, jda za svým povoláním. Kterak se konečně rozhodl, že jim dá matku novou. Kterak uvedl druhou ženu pod svůj krov. Co nectností a neřestí bylo této ženě přemáhati a vykořeňovati v drobotině, oloupené před tím o péči mateřskou a zůstavené nevědomým neb nesvědomitým pěstounkám.

Bylo časem třeba pokárati, i citelně potrestati. Věděl o všem, a vedlo to k nápravě. A děti uvykly nové matce, vítaly ji skoro radostněji, když se domů navracela, než jeho. Lpěly na ní. A byly lepší.

Přes to jeho žena vstavena na pranýř.

Žena, která vodívá synky jeho v památné dny na hřbitov, klade na zelený rov květiny a nabádá hošíky:

„Klekněte, pomodlete se, tu odpočívá vaše první maminka, která vám umřela."

Cosi takového nečiní macecha zlá, bezcitná. Cosi takového dovede srdce ženy, jež porozuměla úkolu svému.

Pláč nezdolný, vzlykot lomcuje tělem druhé té ženy, druhé matky, macechy, která dnes před veřejností připravena o dobrou pověst.

Marně ji těší choť.

„Ó, mne nikdo nezná! Ale tebe znají, a s tebou nesmím nikdy na ulici, po tvém boku nesmím

se ukázati před lidmi! Vždyť jsi četl, jaká jsem lítice! Vždyť to znamená víc než smrt!"

Ztrnulí sedí hoši, nerozumějíce výjevu, který tak hrozným způsobem přerval tajemné jejich snění a těšení na Ježíška, na štědrý večer, v jejichž dětské obraznosti vystupoval vánoční strůmek, jiskřící nesčetnými pro ně světly.

A tu pojednou malý Stáňa, bledý zlekáním, zděšen výbuchy bolesti matčiny, sepjal ruce nad stolem a rty jeho pohybují se. Beze zvuku. Neslyšeti, co šeptá.

Náhle padly naň zraky otcovy. Je překvapen tímto výjevem, a skoro vděčen, že může pozornost svou i ženinu obrátit jiným směrem, táže se hocha:

„Co děláš, Stáňo?"

„Modlím se," odpovídá šeptem chlapec, poule zraky, jako uleknut, zda nečiní cosi nepříhodného v té chvíli.

„Proč se modlíš?"

„Modlím se," a ta slova chlapec již drkotá v pláči marně překonávaném, „aby nám taky tahle maminka neumřela..."

Teď pustil muž hlavu choti své, již se snažil uchlácholiti, popadl chlapce, povznesl jej k sobě, zlíbal ho po tváři a pak, posadiv jej na klín choti, zvolal:

„Tu ho máš! Zda ti to postačí? Co chceš ještě více?"

Paní přivinula hošíka, který se choulil v jejím klíně. Pocelovala vlasy jeho, na něž se ronily prou-

dem slzy z očí jejích, a v křečovitém štkání, vzlykotem přerývaná, odpovídá choti:

„Vím, tobě to stačí, tebe přesvědčuje. I mně to stačí, na celý život. Ale ví o tom svět? Můžeš tak přesvědčit každého, kdo dnes četl — —?"

Manžel schýlil hlavu k hlavě choti své a vzpřímil se pak.

Těžká, olověná obloha jakoby se nížila, až se zavěsí na samý hrot kostelní věže. Déšť pleská do oken a kalné stružky stékají po skle. Z daleka tlumeně duní vagony tramvaje. Zde v jídelně je tak útulné teplo. Ale doktorovi připadá, jakoby kdosi byl vyrazil všechna ta okna a jakoby sem náhle byl z venčí zavanul drtivý, jedovatý vítr.

Prsten.

(Nár. Listy v červenci 1908.)

Nebylo to poupě v prvním rozpuku jara, nebylo to poupě uzavřené, z něhož ještě nelze hádati, v jaký určitý tvar se otevře zítřejšího jitra a jakou barvou zahoří ve svém rozvití. Jsouť poupata, jejichž tajemství rozvoje zná jen pečlivý pěstitel, ale která klamou pozorovatele náhodou mimojdoucího. Okraje něžných lupénků jejich zardívají se ještě dnes, že očekáváte, kterak zítra z rána zaplane před námi růže nachová. Ale na podiv! Jediná noc jakoby vypila to rubínové zabarvení okrajů a za časného rána, prvním políbením slunce vzbudí se v plné nádheře na svěžím, šťavnatém stvolu růže sněhobílá.

Nebyla Julie Cardova poupětem v prvém rozpuku, ale byla již růží zplna rozkvetlou, růží, jejíž smetanová pleť zahořívala hlubokým ruměncem aksamítového nádechu. A chvěje-li se za časného jitra na růži té noci rozkvetlé krůpěj rosy jako nejčistší briliant, dokud ji žhavé paprsky slunečné nevypijí — takovým vzácným vlhkým leskem

třpytily se zraky Juliiny. Ale tento zázračný vlhký lesk nevysychal ani v nejpalčivějším slunci, neboť jej chránily dlouhé, hedvábné řasy. A pod těmito řasami dívaly se do světa dvě krásné, temné oči, jako z nejhlubší hloubi vážné, ale zároveň tázavé duše. Jakoby se ptaly: Co chystá život pro mne?

Bylo skoro záhadou, kterak mohla tato rozkošná bytost vykvésti v hlučném, velikém městě skoro nepozorována a zjeviti se zrakům zvědavých až v plném vyzrání ženské krásy. Nebylo ji vídati ani na plesích, ani v divadle, ani v bazarech, ani na hromadných výletech. Mládí její neotřelo se na hlučném, vřeskném tržišti života, pel celého jejího zjevu nebyl svát opeslým obdivem zahálčivých hejsků, sluch její nemohl otrnouti bezduchým lichocením. Vyrostla a vyspěla v rodině své jako květina v domácí zahrádce.

Tak se stalo, že ve čtyřiadvacátém roce svém zjevila se jako bytost s nebe spadlá, všem nová a neodívaná. Ale sama ani netušila, jak vábí zraky mimojdoucích, kolik pohledů se za ní obrací. Kráčela v před, nehledíc na nikoho, neohlížejíc se za nikým. V jejím srdci bylo ticho, klidno. Jejím celým světem byl útulný příbytek v domě se zahradou, v tiché, ústranní ulici, a vším, co posud milovala, byla její matka, tak náhle, rychle stárnoucí.

Ale vždyť přitrhly veliké, těžké rány na ubohou tu paní. V jediném roce odešel jí manžel a jediný syn. Zbyla jen dcera Julie. A teď kráčela

stará paní Prahou, opírajíc se o plné, pevné rámě dceřino. Její zraky byly ponořeny jako ve vlastní nitro, a bylo-li pro ni ještě kde života — tu se řinul z teplého ramene dceřina. Julie, Julie! — bylo její jedinou myšlenkou, a stará paní zachvívala se úzkostí, kdykoli za šera večerního jí kmitlo hlavou, že taky o dceru přijde jednoho dne, že jí odejde, aby šla za mužem, kterého jí osud přivede. Neboť to jest přece souzeno každé mladé ženě, přemítala stará paní, zvlášť když je krásna, jako její dcera, a když jest jedinou dědičkou jmění.

Byly to smutné, smutné večery, jež trávily nyní samy, tak opuštěny. Hle, tu vedle ní, maminky dobré, sedával milý choť Carda, tu naproti syn Jaromír. Paní Cardová vídala co den jejich tváře, ještě slyšela hovor obou, zadívávala se ke dveřím, brzy-li se v nich drahé ty postavy objeví, neboť nemohla posud uvěřiti, že oba a na vždy odešli, ač je tolik milovala.

Ale dvéře se neotvíraly, přeludy otce i syna zmizely jí náhle, hovor jejich oněměl — a tu sedí sama, s Julií — — Leda že časem přicházela teta Justyna, sestra její, aby ztichlou tu domácnost oživila. Tím smutněji však bývalo, když se o desáté večerní zdvihla, sestru vdovu i sirotu neteř políbila a odešla. Za takových nocí slýchala Julie tlumený pláč s lůžka matčina, pláč dusený poduškou, potlačovaný pokryvkou. A srdcem dceřiným vanul neskonalý smutek.

*

Neměly známostí, nehledaly jich, a přece jednoho dne stárnoucí matka viděla skoro s hrůzou, kterak se blíží uskutečnění jejích obav.

Sama si nemohla připamatovati, kterak se s ním seznámily, s inženýrem Rozvorou. S hezkým, urostlým mužem. Bylo-li to kdesi ve voze tramvaje? Na procházce? V obchodě nějakém? — Nevzpomněla. Bylo ku podivu, jak často se s ním pojednou setkávaly, jak často je i doprovázel, až náhle jednoho dne se octl i v bytě. Marně, marně vzpomínala, kterak se vše to stalo. Ale tolik věděla jistě, že se Rozvora dceři zalíbil. A konce všeho tušila. Rozvora odvede jednoho dne Julii — a pak tu zbude sama, se svým smutkem. A její pouť životní omezí se již jenom na ty těžké, zármutku plné chůze ke dvěma rovům na hřbitově olšanském.

Ale přes všechnu bolest z budoucího rozloučení neprojevila se dceři ani slovem. Až jednoho dne, když se schylovalo již k zasnoubení Julie s Rozvodou, pronesla matka neprozřetelně:

„Teď tedy mně odejdeš taky ty!“

Julie vzhlédla, a více z pohledu matčina než ze slov uhodla, co se zdvihá v duši staré paní. A její srdce stiskla náhlá, veliká bolest. Ach, na to nepomyslila!

„Ne, maminko, ne! Zůstanu při tobě, do smrti, neodejdu od tebe!“

A její ruce objaly matku a svíraly a tiskly, jako v obavě, že příšera jakási chce obě roztrhnouti, rozloučiti.

Ale byla tu ještě třetí osoba, teta Justyna, jež posuzovala vše střízlivěji. Vyčkala, až se matka vyvinula z objetí dceřina, až se obě vyplakaly, a řekla pak:

„Julinko, jaký by v tom byl rozum? Jinak to ve světě již nechodí, nežli že jako tatínek, jednoho dne odejde i matka tvá. A pak bys tu zbyla sama, a sestárla bys ve smutném poustevnictví. Neboť taky já odejdu, my všichni staří. Ale ty máš Rozvoru ráda, on tebe, a teď bys ho měla zapudit? — A což je psáno, že musíte potom od sebe? Což nemůže být matka s vámi až do smrti nejdelší? Pro ni by nebylo u vás místa? Nepřineseš muži tolik, aby si nevážil a k smrti nedochoval taky matku tvou?“ — —

Rychleji než jindy oschly Juliiny slzy. Teta v čas promluvila. Taky paní Cardová vzhlédla veseleji. Ano, ano, teta Justyna má pravdu.

— — —

Byl večer dne zásnubního. V komnatě seděly tři ty dobré ženštiny a v hlubokém křesle ženich Rozvora. Hned bylo mnohem veseleji, že mezi nimi sedí muž, že tu zas jednou hlaholí zvučný mužný hlas.

Nu, hlaholil s počátku trochu jako spoutaný. Neboť na dně jeho duše pořád ještě klovala jistá pochybnost, zdali pravda vše, co slyšel o rodině

Cardových, zvlášť jsou-li správny jeho informace o poměrech majetkových. A kdykoli se mněl býti nepozorován, tu zraky jeho těkaly vůkol, zkoumajíce pravost i cenu obrazů na stěnách, odhadujíce těžké bronzové hodiny, koberce, nábytek, všechno zařízení.

Ne, neklame se; tu není nic předstíráno, tu jest vše pravé, dobré, spolehlivé. Zprávy jeho jsou neomylny — spojení jeho s Julií bude nepochybným základem bezpečné, dobré existence.

A pak, bezpečen, že v ničem není omylu, odhodlal se k opětnému, obřadnému požádání za ruku slečny Julie, a když paní Cardová chvějícím se hlasem svolila, Julii k němu přivedla, ruku její do jeho pravice vložila, a když na spojené ruce snoubenců skanuly horké její slzy, tu sklonil Rozvora hlavu nízko, nízko, a zlíbal staré paní ruku.

Potom sáhl v záprsí, vyňal pouzdérko, z pouzdérka jiskřivý prsten a navlékl jej Julii na něžný prst.

„Připoutávám vás k sobě poutem věčného spojení, nekonečné lásky, Julie...“

A na prstě Juliině skvěl se zářivý briliant.

V té chvíli přepadl Julii pocit jakési nevolnosti. Bylo jí příliš té nádhery, zarazila ji. A skoro zahanbila. Neboť prsten, jejž navzájem navlékla ona jemu, byl mnohem prostší, s drobným rubínkem.

„Rudolfe, ostýchám se. Očekávala jsem prostý zlatý kroužek — —“

„Vždyť je to kroužek," usmíval se Rozvoda, a v tom úsměvu spočíval skoro výraz vítězný.

„Ale s briliantem tak drahým!"

„Pro vás, drahá Julie, nic mi není drahým! A kdybych vládl poklady světa, všechny bych vám složil k nohám..."

*

Drahnou chvíli již byly tři ty ženštiny zase samy, Rozvoda byl odešel.

V sebe zadumána seděla Julie, jakoby hleděla do budoucnosti. Ruka její opírala se o stůl, na prstě zářil Rozvorův briliant.

Paprsky jasného kamene stále přitahovaly zraky tetiny. Konečně vztáhla ruku a řekla:

„Smekni ten prsten, Julinko, ať se taky podívám."

Skoro vzpíravě, jako nerada, stáhla Julie zásnubný prsten a podala jej tetě. Pozorně jej prohlížela stará paní, otáčela jím ve světle lampy, zkoumala oheň paprsků z něho sršících.

„Drahocenný prsten, Julinko, váží si tě. Nejmíň za dvě stovky — nehádám-li málo!"

„Takové dary se neodhadují, tetičko," pronesla Julie.

„Ale odhadují, dítě, odhadují," hovořila teta. „To není nic zlého. A člověk tak mimovolně, hledě na krásnou věc, zvláště však na šperk, řekne si: co asi stál? — Ovšem, pro tebe nemá cenu zlatnického zboží, nýbrž mnohem, mnohem větší!"

Teď sáhla po prsteně taky matka.

Sáhla, otáčela, a pak zcela bezděky, potichu prohodila:

„Je-li ten kámen pravý?"

„Ale maminko!"

Znělo to jako výčitka, skoro trpce. A zraky její se zachmuřily. Je-li pravý! Kterak se přec jen každý okamžik, i tak vážný, jako dnes tu zašuměl, pomísí s všedností života!

„Inu, dítě, myslím, kde by takový mladý muž mohl vynaložiti tolik peněz."

„Kdyby nemohl, maminko, nebyl by tak učinil. A byla by to lež. Vždyť jsi slyšela, co mi odpověděl, když jsem mu vytkla nádheru prstene. Kdyby tvé podezření bylo důvodné, byl by se přiznal. Neboť k čemu předstírat — —"

„Vždyť nepodezřívám, milé dítě. Jen tak mne to napadlo. — A když je pravý, pak mne mrzí, že jsme taky nekoupili drahocennější."

Ale toť mrzelo i slečnu Julii.

„A je-li pravý, dcero, pak musíme tvůj dárek ještě něčím doplnit. Sluší se to, Julinko."

Již neodpověděla slečna Julie, když zas prsten zásnubný navlékala.

*

Staré paní přece nedalo. Nemluvila již o prsteně, ale když druhý den s dcerou vyšla, zamířila jako maně do třídy Jungmannovy a tu náhle stanula před závodem klenotníka Rummla.

„Pojď, dceruško, koupím ti něco."

A co jí klenotník předkládal rozmanité šperky a jak se v nich přebírala, položila náhle vše a obrátila se k dceři:

„Okaž ten prsten, Julinko."

Váhavě podala Julie ruku.

„Smekni jej."

Ale již sama stáhla dceři prsten, podala jej klenotníkovi a řekla:

„Pane, hledáme cosi v stejné ceně. Zač asi stojí tento kámen?"

Zkušený klenotník podíval se na kámen, podíval se pátravě i na dámy. Zkoušejí skutečně cenu prstene nebo zkoušejí jej, rozumí-li tomu?

Opětně se podíval na prsten, na kámen, a řekl chladně:

„Prsten ve zlatě a fasoně stojí za dvacet zlatých — kámen sám asi za zlatku. Je to napodobenina, sklo, francouzský tovar..."

Julie zbledla.

Hlas staré paní se chvěl, když odpovídala:

„Děkuji vám — tedy jsme se mýlily..."

Koupila drahou jehlici pro dceru, a když odcházely, nesáhla již Julie po prsteně. Matka vložila jej do tobolky.

A když vystoupily z krámu, pohlédla paní na dívku — v očích Juliiných byla záplava slz.

„Dceruško!" zvolala matka uleknuta.

„Pojď!" zaštkala dívka. „Pojď, maminko, pryč, pryč —"

Stará paní nenadála se účinku svého zkoumání, klenotníkova odhalení. A nenadála se, že u nich Rozvora byl včera posledně. Neboť po návratu domů vyžádala si Julie prsten, který jí byl včera darován, a uchýlila se do svého pokoje.

*

Rozvora strojil se právě na návštěvu k Cardovům, když mu byl poslem doručen malinký balíček. Rozevřev jej, nalezl včerejší svůj prsten v pouzdérku a lístek:

„Vážený pane!

Nechtíc dožiti se zklamání větších, ostávám na prvém, včerejším, hořkém, netušeném. Buďte zdráv!

Julie C."

Porozuměl a zaskřípěl zuby.

*

Stářím schýlená matička Cardová opírá se posud o rámě slečny Julie, kráčejíc vrátkými kroky zbytkem života svého. Na lících slečny Julie vyhasl ruměnec, někdejší broskvový pel oprchal s nich a dvě hořké rýhy zarývají se kolem pobledlých, odkvetlých rtův.

OBSAH.

RODINY — RODINKY.

V domě za branou 11
Hastroš 30
„Já na tebe skočím . . !“ 39
Z okna do okna 50
Smutný život 57
Počátek rodinného dramatu 68
Dvě staré děti 77
Na smrtelné posteli 86

ŽENY.

Před advokátní zkouškou 99
Po starodávném vzoru 109
Nástraha 125
Jeho poslední bál 134
Informace 144

MATKY.

Methoda paní Kadeřábkové 155
Kterak Švejcárková vyzrála na Jabůrkovou 163
Tajemství „paní Lóri“ 174
Politika paní Pletichové 181
Vnuknutí 188
Matka 197

DĚTI.

Konečně dostává! 207
Dvoje děti 220
Ptáče 228
Heleniny smutky 236
Macecha 245
Prsten 253

Povídky *Hastroš*, *„Já na tebe skočím . . !“* a *Konečně dostává!* přejal jsem do této knihy ze sbírky své **Páté přes deváté,** vydané r. 1895.

I. H.

NDING SECT. NOV 3 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H45
1905
dil 10

Herrmann, Ignát
Sebrané spisy